

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GRAFİK ANABİLİM DALI

GRAFİK EĞİTİMİ VEREN ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
YAZI-TİPOGRAFİ DERSİNİN ÖNEMİ
VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
SELİME ÖZDEMİR

Tez Danışmanı
Yrd. Doç.Dr. Tutku Dilem KALAFAT ALPARSLAN

ANKARA-2008

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

.....'ın.....
başlıklı tezi
 tarihinde, jürimiz tarafından
 Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):.....	
Üye :	
Üye :	
Üye :	
Üye :	

ÖNSÖZ

Matbaanın bulunuşuna kadar yazı insan elinin beceriklilik ölçütlerindendi. Matbaanın bulunması ile yazılı malzemenin çoğaltılması yazının sanatsal güzellikle sınırlı kalmaması, yazıya mesaj ileten bir araç olarak tasarımsal bir boyut kazandırılması gerekliliğini ortaya çıkardı. Böylece tipografi ve ona ait kurallar geliştirildi. Sonunda da tipografi matbaacılık ve grafik sanatların vazgeçilmez bir unsuru haline geldi.

Bu gelişim sürecinde grafik ve reklam sektörüne ara eleman yetiştirmeyi amaçlayan meslek liselerinde verilen tipografi eğitiminin de tipografinin ve teknolojinin gelişimine paralel gitmesi gerekir. Ancak kaliteli bir eğitim ve gerekli fiziki ortam sağlandığında günümüzün grafik ve tipografik tasarımlarında nitelikli çalışmalarla karşılaşabiliriz. Bu şartlar sağlandığında grafik alanında yüksek öğretime devam etmek isteyen öğrenci sayısı artacaktır ve öğrenciler yüksek öğretime zorlanmadan devam edebileceklerdir. Fakat bunun için öncelikle farklı alanlarda eğitim veren bu kurumların eğitim-öğretim sürecinde karşılaştığı sorunları belirlemek ve çözümler üretmek gerekliliği doğmaktadır. Mesleki ve Teknik eğitimin ön plana çıktığı günümüzde gelişmenin sağlanması ancak sorunların uzun vadede çözümüyle gerçekleşecektir. Bu fikirden hareketle “Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarda yazı-tipografi dersinin önemi ve karşılaşılan sorunlar” tez konusu olarak seçilmiştir.

Tezimi araştırmamda ve hazırlamamda yardımlarını esirgemeyen, değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Tutku Dilem ALPARSLAN’ a teşekkür ve şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca değerli bilgileri ve eleştirileriyle tezime çok değerli katkılarda bulunan saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Neşe GÜNEŞ’e, lise öğrenimimden bu güne kadar manevi desteğiyle hep yanımda olan ve benimle bilgilerini paylaşan değerli hocam Nevzat YILMAZ’a, öğrenim yaşamımın en başından beri maddi, manevi varlığını hep yanımda hissettiğim, bana olan güvenini hiç yitirmeyen aileme, özellikle sevgili babam Kamil ÖZDEMİR’e teşekkürlerimi sunuyorum. Anketlerin analiz edilmesi ve yorumlanması aşamasında benden bilgilerini esirgemeyen değerli arkadaşım Yrd.Doç.Dr Semih Halil EMÜR’e, bu tezi hazırlarken gerek kaynak konusunda gerek yazım ve değerlendirme konusunda benden bilgi ve yardımlarını esirgemeyen tüm arkadaşlarıma ve hocalarıma sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Selime ÖZDEMİR

Ankara-Haziran 2008

ÖZET

GRAFİK EĞİTİMİ VEREN ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA YAZI-TİPOGRAFİ DERSİNİN ÖNEMİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

ÖZDEMİR, Selime

Yüksek Lisans, Grafik Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Tutku Dilem KALAFAT ALPARSLAN

Ankara-Haziran -2008

Bu araştırmanın genel amacı; grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı-tipografi dersinin öğrenci görüşlerine göre önemini ve dersin öğretiminde karşılaşılan sorunları saptamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Ankara’da Grafik eğitimi veren 11 orta öğretim kurumu ile bu kurumlarda yazı-tipografi dersi verilen öğrenciler ve bu derse giren öğretmenler örneklem olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın amacına yönelik olarak uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan; 204 öğrenci ve 14 öğretmene uygulanan anket sonucunda elde edilen bilgiler SPSS programı yardımıyla analiz edilmiştir. Anketlerde yer alan her sorunun frekans ve yüzde değerleri alınıp tablollaştırılarak, grafik dağılımları ile yorumu yapılmıştır. Araştırma ile elde edilen bilgiler ışığında;

- Öğrenci görüşlerine göre grafik eğitimi veren kurumlarda yazı-tipografi dersi önemlidir.
- Grafik eğitimi veren kurumlarda yazı-tipografi dersi ile ilgili fiziki ortam, araç-gereç ve yazılı kaynak sıkıntısı yaşanmaktadır.
- Yazı-tipografi dersi Grafik ve Fotoğraf alanı için ortak alan derslerinden biri olmasına rağmen bazı kurumlarda öğretim programı kapsamına alınmamıştır.
- Yazı-tipografi dersinin öğretiminde dersin süresinin ve modül içeriğinin yetersiz olmasından kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır.
- Yazı-tipografi dersinde kullanılan araç gereç ve dersin içeriği, teknolojinin ve sektörün gelişimine paralel olmadığı için dersin öğretiminde sorunlar yaşanmaktadır. Bu nedenle bölüm ve sektör ilişkisi olumsuz etkilenmektedir.

Araştırmanın son bölümünde ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak önerilere yer verilmektedir.

ABSTRACT

The main aim of the study is to define the importance of writing typography courses in the secondary schools and to define the problems faced with the application of courses.

In order to realize this purpose, the students who has the writing typography courses and the teachers who teach the courses are selected as a sample group in the ten secondary schools in Ankara which have the graphic education.

Due to the aim of the research, the survey is prepared due to the critics of experts and the results gathered from the survey which is applied to 204 students and 14 teachers is analysed with the help of SPSS (Statistical Software for Social Sciences) software. The frequencies and percentages of each question in the survey is summarised in tables and critisized with help of graphical presentation. From the results which is finalized by the survey;

- According to students typography is important lesson in graphic design.
- The institutions which has graphic education do not have enough physical space, instruments and written documents related with the courses.
- However the course of writing typology is a common course in the discipline of Graphic and Photography, the education programme of some of the institutions does not cover such lectures.
- There are problems which caused by the timing of courses and the insufficient contents of modules.
- As the instruments and contents which are used in writing typology courses do not develop parallel to the technological and sectoral growth, there are problems in education of courses. From this reason, there is a negative interaction between the department and sector.

In the end of the study, some of the proposals are given due to the problems defined in the study.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Harfin yapısı	35
Şekil 2 Düz ve eğik yazı	37
Şekil 3 Harflerin ağırlıklarına göre sınıflandırılması.....	38
Şekil 4 Harflerin genişliklerine göre sınıflandırılması.....	38
Şekil 5 Ağırlık ve genişlik farklılıklarına göre yazı stilleri	38
Şekil 6 Harfin ölçümü.....	39
Şekil 7 Metin ve Başlık harfleri.....	40
Şekil 8 Farklı tırnaklı yazı karakteri stilleri	41
Şekil 9 Tırnaksız yazı stilleri	42
Şekil 10 Tırnaklı yazı stilleri.....	43
Şekil 11 Geleneksel yazı stilleri.....	44
Şekil 12 Geçiş dönemi yazı stilleri.....	45
Şekil 13 Modern yazı stilleri.....	46
Şekil 14 El Yazısı stilleri	47
Şekil 15 Dekoratif yazı stilleri	47
Şekil 16 Harf boşluk düzenleri ..	48-49
Şekil 17 Sözcük boşluk düzenleri.....	49
Şekil 18 Satır boşluk düzenleri	50
Şekil 19 Bloklama.....	51
Şekil 20 En okunaklı ortalama satır uzunluğu	57
Şekil 21a-b Öğretmen anketi 7.soru	79
Şekil 22 Öğretmen anketi 8.soru.....	80
Şekil 23 Öğretmen anketi 9.soru.....	81
Şekil 24 Öğretmen anketi 17.soru.....	82
Şekil 25 Öğretmen anketi 18.soru.....	83
Şekil 26 Öğretmen anketi 5.soru.....	84
Şekil 27 Öğrenci anketi 8.soru.....	85
Şekil 28 Öğrenci anketi 9.soru.....	86
Şekil 29 Öğrenci anketi 1.soru	87

Şekil 30 Öğrenci anketi 2.soru.....	88
Şekil 31 Öğrenci anketi 11.soru.....	89
Şekil 32 Öğrenci anketi 12.soru.....	90
Şekil 33 Öğretmen anketi 4.soru.....	91
Şekil 34 Öğrenci anketi 6.soru.....	92
Şekil 35 Öğretmen anketi 10.soru	93
Şekil 36. Öğretmen anketi 13.soru.....	96
Şekil 37 Öğretmen anketi 16.soru.....	98
Şekil 38 Öğrenci anketi 3.soru	99
Şekil 39 Öğrenci anketi 4.soru.....	100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Öğretmen anketi 11.soru	94
Tablo 2 Öğretmen anketi 12.soru	95
Tablo 3 Öğretmen anketi 14.soru	97
Tablo 4 Öğrenci anketi 5.soru	101
Tablo 5 Öğrenci anketi 7.soru	102
Tablo 6 Öğrenci anketi 10.soru	103
Tablo 7 Öğretmen anketi 6.soru	104
Tablo 8 Öğrenci anketi 13.soru	105
Tablo 9 Öğretmen anketi 19.soru	106

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1 Simgesel iletişim	25
Resim 2 Bizon M.Ö 15000-10000 Altamira-İspanya.....	26
Resim 3 At M.Ö 15000-10000 Lascaux-Fransa	26
Resim 4 Mısır Hiyeroglif Yazısı M.Ö. 3500	27
Resim 5 Mısır Hiyeroglif Yazısı M.Ö. 3500	27
Resim 6 Sümer Çivi Yazısı M.Ö. 3100	27
Resim 7 Sümer Çivi Yazısı M.Ö. 3100	27
Resim 8 Çin yazısı	29
Resim 9 Eski Yunan yazısı	29
Resim 10 Fenike alfabesi.....	30
Resim 11 İlk Yunan alfabesi.....	30
Resim 12 Grafik tasarım dersinde yapılmış öğrenci çalışması.....	69
Resim 13 Grafik tasarım dersinde yapılmış öğrenci çalışması.....	69
Resim 14 Futurizm akımında tipografik saya tasarımı.....	70
Resim 15 Dadaizm akımında tipografik sayfa tasarımı.....	70
Resim 16 Tablalı Uçlar.....	73

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
TABLolar ve RESİMLER LİSTESİ	vi

BÖLÜM

1. GİRİŞ

Problem	1
Amaç	6
Önem	6
Varsayımlar	8
Sınırlılıklar	8
Tanımlar	9

2. TEMEL KAVRAMLAR

2. 1. Eğitimin Tanımı	10
2. 2. Sanatın Tanımı	12
2. 3. Sanat Eğitiminin Tanımı	15
2. 3. 1.Sanat Eğitiminin Amacı	17
2. 4. Grafik Sanatının Tanımı	19
2. 5. Türkiye’de Grafik Eğitimi	21

3. YAZI VE TİPOGRAFİ KAVRAMLARI

3.1.Yazının tanımı ve önemi	24
3.2.Yazının evrimi	25
3.3. Tipografinin tanımı.....	31
3.4. Harf	33
3.4.1. Harf Biçimi (Yazı Karakteri) (Font).....	36

3.4.2. Harf Biçemleri (stilleri).....	37
3.4.3. Harf Ölçümü	38
3.5. Tipografik Karakterlerin Sınıflandırılması.....	40
3.5.1. Tırnaksız Yazı Stilleri	41
3.5.2. Tırnaklı Yazı Stilleri	42
3.5.3. Geleneksel Yazı Stilleri	43
3.5.4. Geçiş Dönemi Yazı Stilleri	44
3.5.5. Modern Yazı Stilleri	45
3.5.6. El Yazısı Stilleri	46
3.5.7. Dekoratif Yazılar	47
3.6. Tipografik Dizgi.....	48
3.6.1. Harf boşluk Düzeni.....	48
3.6.2. Sözcük Boşluk Düzeni.....	49
3.6.3. Satır Boşluk Düzeni.....	50
3.6.4. Bloklama.....	51
3.7. Tipografinin Özellikleri.....	52
3.7.1. Anlaşılabilirlik.....	53
3.7.2. Okunaklılık.....	55
3.7.3. Dikkat Çekme.....	58
3.7.4. Kimlik Oluşturma.....	59
3.8. Tipografinin Tasarım İçindeki Yeri Ve Önemi.....	59
3.9. Tipografide Bazı Temel Kurallar.....	61

4. MESLEK LİSELERİNDE GRAFİK EĞİTİMİ ve YAZI-TİPOGRAFİ DERSİ

4.1. Meslek Liselerinde Grafik Eğitimi ve Önemi	63
4.2. Meslek Liselerinde Grafik Eğitiminin Amacı.....	65
4.3. Grafik Bölümünde Yazı-Tipografi Dersinin Önemi.....	67
4.4. Yazı-Tipografi Dersinde Kullanılan Araç Gereçler	71

5. YÖNTEM

5.1. Yöntem.	77
5.2.Evren.....	77
5.3.Verİ Toplama Tekniği.....	77
5.4.Verilerin Analizi.....	78

6. BULGULAR ve YORUM

6.1 Öğrenci ve öğretmen anketlerinin değeriendirilmesi.....	79
---	----

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç.....	107
Öneriler.....	109

KAYNAKÇA

EKLER

EK-1 İzin Yazıları

EK-2 Öğrenci Anket Formu

EK-3 Öğretmen Anket Formu

EK-4 Grafik ve Fotoğraf Alanı Çerçeve Öğretim Programları

EK-5 Yazı-Tipografi dersi modülleri,amaç ve analizi (www.megep.meb.gov.tr)

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 PROBLEM

Eğitim kavramı; farklı eğitimci ya da uzmanlarca farklı şekillerde tanımlanmıştır. “İdealist anlayışa göre eğitim, özgür ve bilinçli insanoğlunun Allah’a olan yükseltici uyum çabalarının bitimsiz sürecidir. Realist anlayışa göre eğitim, yeni kuşaktaki bireylere kültürel mirası aktararak onları yetişkinler toplumuna uyuma hazırlama sürecidir.” (Gürer, 2004, s.8)

Günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda eğitim yaygın bir biçimde “insanın kişiliğini belsime süreci” ve insan sermayesine yapılan bir yatırım olarak kabul edilmektedir. “Genel anlamda sözlük tanımı ile eğitim; bireyde davranış değiştirme sürecidir. Bireylerin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimi meydana getirme sürecidir” (Demirel, 1993, s.36)

Eğitimin birçok alt dalı (tasarım eğitimi, sanat eğitimi, teknik eğitim, meslek eğitimi vb.) bulunmaktadır. Amaç; bireyin gelişimini ve dolayısıyla kültürel, sosyolojik, ekonomik ve benzer tüm alanlarda topluma yararlı yetişmesini sağlamaktır. Yukarıda eğitimin tanımında geçen ‘kasıtlı’ kelimesinin anlamı da budur. Bireyi; toplumun normlarına, ihtiyaç ve beklentilerine uygun yetiştirmek eğitimin amacıdır ki böylece eğitilen kişi toplumun yararlı bir parçası olabilsin.

Eğitim; insanın gelişimini hedef alır ve bu yönüyle de, insanla ilgili tüm etkinlikleri konu edinir. Sanat, bireyin kendini ifade ve diğer bireylerle iletişim şekli olması, hoşça giden/ haz veren duygulanımlar yaratması ve benzer nedenlerle , bireyin etkinlikleri içinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca sanat eserlerinin de içinde bulunduğu kültür mirasının yeni nesillere aktarılması eğitimle sağlanmaktadır. Bu nedenlerle sanatın içerisinde eğitimin yeri tartışılmazdır.

Sanat eğitimi, eğitim içerisindeki en güçlü dinamiktir. Çünkü eğitimin yaratıcı, eleştirel ve deneyselliğe açık bireyler yetiştirme hedefi, sanatın yapısında doğal olarak bulunmaktadır. “Endüstrileşme sürecindeki toplumlarda sanat eğitiminin gerekliliği tartışma götürmeyecek bir gerçektir ve kuşkusuz sanat da, endüstrileşmenin sosyokültürel yapıya yansımalarından büyük ölçüde etkilenmektedir. Çünkü sanat, ortamın ürünüdür.”(Gökbulut, 1992, s.1) İçinde bulunduğu ortamdan etkilendiği ölçüde, etkileyen bir yapıya da sahip olan sanat eğitimi “... temelde sağlıklı-dengeli ve mutlu bir insanca yaşam için gerekli ortak genel sanat kültürünü veya buna ilişkin davranışlar kazandırmayı, davranış değişiklikleri oluşturmayı amaçlar.”(Uçan, 1995, s.125)

Sanat eğitimi resim, heykel, mimarlık, seramik, grafik, tekstil, moda tasarımı, sinema, endüstri tasarımı gibi bölümleri kapsamaktadır. Bu bölümlerde eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde verilmektedir ve bu kurumlara genellikle özel eleme yöntemleriyle öğrenci alınmaktadır. Ortak yönleri eğitimin ilk yıllarında ağırlıklı olarak verilen tasarım eğitimidir. “Tasarım eğitimi (sanat eğitimi) görsel yönü ağırlıklı bir düşünce sistemidir. Amaç, öğrencinin yaratıcı gücünü uyarmaktır. Yaratıcılık sonucunda buluşlar ortaya çıkar.”(Gökaydın, 2002, s.19)

Bu kurumlarda sanatın bütününe ya da belli bir dalının eğitimi, meslek ya da uzmanlık olarak öğretilmektedir. “Sanat eğitimi (tasarım eğitimi) bir organizasyon yöntemidir. Genel algılamaya dayalı bir takım teoriler (ritm, yön, oran, denge) önderliğinde, madde yani malzeme ile düşünce ve sezgiler arasında, yüzeyde veya mekânda bağlantılar kurarak sonuca varmaktır. Sanat eğitimi, buluşu ve yeni sezgilere varmayı kendine hedef alır.”(Gökaydın, 2002, s.39)

Günümüzde, sanat eğitimini ana amacı öğrenciyi, kapasitesi doğrultusunda, entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun bireysel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedeflemektedir. Ayrıca sanat, sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçları da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konu olmaktadır.

Sanatın alt dalları içerisinde eğitimi verilen önemli konulardan biriside grafik sanattır. Grafik sanatı çeşitli basım ve çoğaltma teknikleri ile gerçekleştirilecek resimsel ya da yüzeysel malzemenin tasarımı konusunu ele alan uygulamalı sanat dallarından birisidir. Grafik sözcüğü Latince çizgi anlamına gelmektedir ve eski Yunan dilinde yazmak-çizmek anlamındaki “grafayn” sözcüğünden türemiştir.

“Grafik görsel olarak algılanan şeylerle, yani görüntülerle ilgili bir kavramdır. İletişim ise insanlar arasındaki her türlü bilginin alışverişidir. Bu durumda grafik iletişim, görüntülerden oluşan bilgilerin değiş-tokuşu olarak tanımlanabilir.”(Becer, 1997, 28)

Grafik sanatının amacı bir mesaj iletmek, bir ürünü ya da hizmeti kısa sürede aynı zamanda en ekonomik yollarla çok sayıda kişiye tanıtmaktır. Grafik tasarım uygulama alanı ne olursa olsun dinamik bir anlatım gerektirir ve değişen ve gelişen toplumu gözlemleyerek gelişir. Bu alanda yapılan çalışmalar toplumun beğenisine sunulduğu için, tasarımlar toplumun gereksinimlerini karşılamaya yönelik olmalıdır. Bu bağlamda her hangi bir grafik tasarım ürünü sadece sanatsal ve estetik açıdan değil, işlevsellik açısından da somut bir yarar sağlamalıdır.

Grafik eğitimi; güzel sanatların estetik nitelikleriyle birlikte, resim ve yazıyı bir birini tamamlayan bir düzenleme içinde kullanarak verilen eğitimidir. Günümüzde orta öğretim düzeyinde sanat ve grafik eğitimi Meslek, Anadolu Meslek liseleri ve bazı Olgunlaşma Enstitülerinde verilmektedir.

Meslek Lisesi; mesleğe ve yüksek öğrenime hazırlayan ortaöğretim kurumudur ve örgün eğitimin içine girer. Mesleki Eğitim bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştirmeyi amaçlayan eğitimidir.

Meslek liselerinde grafik eğitiminin amacı, kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerle üretim yapabilen, pazarlayabilen, kaliteli hizmet sunabilen, kendi iş yerini

kurma düşüncelerini faaliyete geçirebilen ve işin her aşamasında kaliteden sorumlu olmanın gereğini bilen bireyler yetiştirmektir.(Işingör, Eti ve Asher, 1986, s.129)

Meslek Liseleri, grafik bölümü programları öğrencilere bilgi ve becerilerinin gelişmesinde yardımcı olarak, temel yeterlilikler üzerine temel mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlar. Bu programlar etkili bir şekilde düzenlenirse öğrencilerin okullarında başarılı olmalarında olumlu rol oynar, okulu bitirdiklerinde iyi bir meslek sahibi olabilecek, okullardaki eğitim süresince kendine güvenen, sanat disiplini kazanan öğrenciler yetiştirmeyi amaçlar. Bu verilen eğitimle sanata bakış açılarında bir farklılık yaratmaya çalışılır. Bu eğitimin diğer bir amacı da öğrencilere iş imkânı sağlamak ve yüksek öğretime hazırlamaktır.

Günümüzde meslek eğitimi veren orta öğretim kurumlarında öğrencilere meslek alanlarının gerektirdiği dersleri içeren dört yıllık eğitim verilmektedir. Bu dört yıl eğitim süresince okullarda M.E.B tarafından hazırlanan öğrencileri hayata, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır. M.E.B tarafından Grafik ve Fotoğraf bölümü için hazırlanan müfredat programında ortak kültür derslerinin yanında çok sayıda meslek alan dersi de yer almaktadır. Grafik ve Fotoğraf bölümü içinde alan derslerinden biriside yazı-tipografi dersi. Yazı ve tipografi grafik tasarım ürünlerindeki mesajın okuyucuya doğru olarak iletilmesinde önemli bir unsurdur. Bu dersin öneminin anlaşılması ve vurgulanması açısından konuyla ilgili bazı kavramaları daha ayrıntılı incelemek yerinde olacaktır.

Tarih okunmak amacıyla yazılmış simgelerle yani yazıyla birlikte başlar. İnsanlığın kültür tarihinin oluşumunu olanaklı kılan yazı; düşüncenin belli işaretlerle belirlenen, başka bir deyişle işaret ya da simgelere dayalı, insanlar için ortak anlam ya da sesleri temsil eden bir iletişim aracıdır.

Günümüzde basılı iletişim araçlarının tasarımında en önemli öğenin tipografi olduğu herkesçe kabul edilmiş bir gerçektir. Tipografi ustası Fernand Baudin yazının özünde görselliğin ve kalıcılığın var olduğunu savunmaktadır. Çünkü O'na göre sözler uçup giderken yazılı olan sözler her zaman kalıcıdır.

Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi ve tipografi uzmanı Namık Kemal Sarıkavak’a göre tipografi, harf, sözcük ve satırlarla, boşluklama için gereksinen diğer öğelerle belirlenmiş bir sayfa üzerinde yapılan görsel ve işlevsel düzenlemelerdir. Başka bir kaynağa göre tipografi, İletişimin bir enstrümanı olarak belirlemekte ve “iletişimin yoğun bir görsel biçimi olarak, tüm düşünce ve bilgileri insanoğluna görsel bir etki ile iletme aracı” olarak tanımlanmıştır.(Carter, 1993, s.1)

Tipografi bir grafik tasarım ürününün dikkat çekici, okunaklı, anlaşılabilir olmasını sağlar. Bu da yazının büyüklüğü, karakteri, inceliği, kalınlığı ve stili ile ilgili bir takım özelliklerden kaynaklanır. Mesajı vermede, içeriği belirginleştirmede ya da anlaşılabilirliği etkilemede en önemli öğe yazı karakterleridir. Bir grafik tasarım ürününün hazırlanmasında öncelikli amaç; ürünün hedef kitlesine verilmek istenen mesajı en yalın ve anlaşılır bir dille doğru biçimde yansıtmaktır. Bu da ancak grafiksel öğelerin ve tipografinin doğru kullanımı ile mümkündür. Bu nedenle yazı-tipografinin grafik sanatlarda ve bu eğitimi veren kurumlardaki önemi büyüktür.

Marmara Üniversitesinde yapılan bir araştırmada temel tipografik bilgilerle, M.E.B in müfredat programının ne ölçüde uygulamaya geçirilebildiği ortaya konulmuş ve sonuçta bu okullardaki tipografi eğitiminin gerek teorik gerekse uygulama bakımından yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat bu araştırma kapsamında sorunların nedenlerine değinilmemiştir. Yazı-Tipografi konusunda verilen eğitimin niteliğini arttırmak ve yeterliliğini sağlamak için dersin öğretiminde karşılaşılan sorunları ve bu sorunların kaynaklarını saptamak, kalıcı çözüm önerileri getirmek bakımından böyle bir araştırmanın gerekli olduğu düşünülmüştür.

1.2 AMAÇ

Bu araştırmanın genel amacı; Ankara’da grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı-tipografi dersinin durumunu, öğrenci görüşlerine göre önemini ve eğitim sürecinde karşılaşılan sorunları saptamaktır. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

ALT AMAÇLAR

1- Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında Grafik ve Fotoğraf alanı içinde Yazı- tipografi dersinin genel durumu nedir ?

1.1 Müfredat programının durumu nedir?

1.1.1 2007-2008 öğretim yılında Yazı-Tipografi dersine ayrılan süre (haftada 2-3 saat) yeterli midir?

1.1.2 Yazı-Tipografi dersin modüllerinin içeriği yeterli midir?

1.2 Öğrencilerin yazı-tipografi dersindeki öğretim süreçlerinin etkinliği nedir?

1.3. Öğrencilerin yazı-tipografi dersine yatkınlık durumları nedir?

1.4. Öğrencilerin yazı-tipografi dersindeki başarı durumu nedir?

1.5. -Yazı- tipografi dersinde kullanılan donanım ve doküman yeterli midir?

2- Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında grafik ve fotoğraf alanı içinde yazı-tipografi dersinin öğrenci görüşlerine göre önemi nedir?

3- Grafik eğitimi veren ortaöğretim kurumlarında Yazı-tipografi dersinin öğretiminde (öğrenci başarısını etkileyen) sorunlar nelerdir?

3.1 Öğrencilerin sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

3.2. Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

1.3. ÖNEM

Günümüzde grafik tasarım, gelişen teknolojiye ve toplumun gün geçtikçe artan gereksinimlerine paralel olarak kitle iletişiminin vazgeçilmez bir ögesi haline gelmiştir. Çünkü grafik tasarımın genel amacı bir mesajı, ürünü ya da bir hizmeti mümkün olan en az sayıda görsel öğeyle, çok sayıda kişiye, en kısa zamanda ve doğru olarak iletmeğdir. Bu iletişimi doğru şekilde gerçekleştirmek, değişen ve gelişen toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, kaliteli ürünler hazırlamak

ancak bilinçli şekilde bu mesleğin eğitimini almış bireylerle mümkündür. Çünkü grafik tasarımcı bir iletişim tasarımcısı olarak sadece bulunduğu topluma değil, tüm insanlığa karşı sorumlu tasarımlar üretmek zorundadır. Bu sebeptendir ki, üniversite düzeyinde verilen grafik tasarım eğitiminden önce bu sektöre eleman yetiştiren meslek liselerindeki eğitimin niteliği ve yeterliliği önemlidir.

Meslek liselerinde verilen grafik eğitiminin vazgeçilmez bir parçası da yazı-tipografi dersidir. Çünkü yazı tarihin temelini oluşturduğu gibi, grafik tasarım eğitiminin de temelini oluşturur. Yazı-tipografi dersi grafik bölümündeki diğer atölye dersleri içinde de önemli bir yere sahiptir. Çünkü Yazı-tipografi dersi etkin bir şekilde verilmediği takdirde öğrencilerin farklı alan dersleri arasındaki bağlantıyı kurmaları ve bu derste edindikleri bilgi ve becerileri diğer alan derslerinde ve farklı grafik tasarım ürünlerinde kullanmaları da zorlaşacaktır. Çünkü tipografi; tasarım ürünlerindeki mesajı hedef kitleye ileten en önemli unsurlardan birisidir. Bir grafik tasarım ürününde renk, illüstrasyon, fotoğraf gibi unsurların yanı sıra; okunabilirlik, anlaşılabilirlik, ve dikkati çekme özellikleri tipografinin işlevselleşmesinin en önemli nedenidir. Bu nedenle yazı-tipografi dersinin etkinliği grafik tasarım eğitiminin kalitesi ve yeterliliği açısından da önemlidir.

Bu güne kadar bu konuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak araştırmalar yapılmıştır. Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde "Kitap Tasarımında Tipografinin Etkinliği", "Grafik Tasarım Ögesi Olarak Tipografi", "Tarihsel Gelişim İçinde Kaligrafi Resim İlişkileri", "Tipografi, Kullanımı, Etkileri Ve Türkiye'deki Ulusal Gazetelerin Birinci Sayfaları Üzerine Uygulama", "...Yazı Karakterlerinin Sınıflandırılması", Hacettepe Üniversitesi'nde "Kaligrafinin Grafik Tasarımdaki Yeri Ve Önemi", Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi'nde "Tanıtım Grafiğinde Tipografik Sorunlar", Marmara Üniversitesi'nde "Resimsel Öge Olarak Yazı", "Sanat Eğitiminde Ve Yaratıcılıkta Yazının Yeri" konulu araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmaların eğitimle bağlantısı incelendiğinde "Yazı Dersinin İlköğretim Kademesindeki Eğitim Ve Öğretimi," "Yazı Dersinde İlköğretim Kademesinde Kullanılan Kitapların Yeterliliği", meslek liselerinin matbaa ve grafik bölümlerindeki yazı- tipografi dersinin bilgi ölçümü bazındaki değerlendirilmesi konularına

değinilmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde konuyla ilgili orta öğretim kademesinde araştırma olmadığı görölmüş, grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı- tipografi dersinin öneminin tam olarak kavranılmadığı ve etkili bir tasarım unsuru olmasına rağmen gereken değerin verilmediğı kanısına varılmıştır.

Bu nedenle yazı-tipografi dersinin grafik eğitimi için önemini ve dersin daha etkili öğretilmesi için karşılaşılan sorunları her yönüyle ele alan bir araştırma yapılması gerekli görölmüştür. Bu araştırma, yazı-tipografi dersinin hem orta öğretim kademesinde verilen grafik tasarım eğitimi içindeki öneminin vurgulanması, hem de dersin öğretiminde karşılaşılan sorunların neden-sebeep ilişkisiyle ortaya konması bakımından ilk olduğı için önemlidir.

Bu araştırma, konuyla ilgili yeni araştırmalarda kaynak olarak kullanılabilir. Araştırmada hazırlanan anketler geliştirilerek sonuçları doğrultusunda daha kapsamlı ve yeterli müfredat programları hazırlanabilir. Bu araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçlar yazı-tipografi dersi için daha iyi eğitim-öğretim ortamları hazırlanmasına katkı sağlayabilir. Bu bakımlardan da bu araştırmanın benzerleri içinde önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir.

1.4. VARSAYIMLAR

1. Araştırmada yazı tipografi dersi öğretiminde değışik nedenlerden kaynaklanan sorunlar vardır.
2. Ankete katılan öğretmenlerin ve öğrencilerin objektif cevaplar verdikleri düşünülmektedir.

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu araştırma “Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı-tipografi dersinin önemi ve karşılaşılan sorunlar ” konusu ile sınırlıdır. Bu kurumlardaki diğer dersler araştırmanın kapsamı dışındadır.

Bu araştırma Ankara ilinde bulunan ve grafik eğitimi veren 10 meslek lisesi ve 1 Olgunlaşma Enstitüsü ile sınırlıdır.

Bu araştırma 2007-2008 öğretim yılında yazı tipografi dersi almakta olan öğrenciler ile bu kurumlarda yazı-tipografi dersine giren öğretmenlerle sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR ve KISALTMALAR

1.6.1. TANIMLAR

Grafik sanatı, özgün baskı yöntemleriyle oluşturulan sanat yapıtlarını ve bilgi iletmek, basılmak, kitle iletişim araçlarında kullanmak amacı ile hazırlanan; çizgi yazı ve bunların düzenlenmeleriyle ilgili tanımları kapsar.(Erkmen, 1983,s.91)

Yazı, duygu ve düşüncelerin başkalarına aktarılmak üzere herhangi bir madde üzerine çizilerek ya da kazınarak oluşturulan şekil ve işaretlerin tamamı.(Uslay, 1989, s.5)

Tipografi, tasarımın temel prensiplerini ve öğelerini anlatmak için harflerin, rakamların, sembollerin ve şekillerin mekanik olarak üretilmesi sanatıdır.(Solomon, 1986,s. 8)

Olgunlaşma Enstitüleri; en az ilköğretim okulunu bitiren öğrencilerin, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarına imkan sağlayan, 2 yıl süresince çeşitli alanlarda eğitim veren ve döner sermaye ile işletilen eğitim kurumudur.

Modül; parça, kısım,ünite.

Meslek Alanı: Ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren; bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam olanağı sağlayan alanını ifade eder.

Meslek Dalı: Bir meslek alanı içinde yer alan ve belirli konularda uzmanlaşmaya yönelik bilgi, beceri, tutum, davranış gerektiren ve istihdam olanağı sağlayan iş kollarından her birini ifade eder.

1.6.2. KISALTMALAR

M.E.B; Milli Eğitim Bakanlığı

MEGEP ;Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

BÖLÜM 2

TEMEL KAVRAMLAR

2.1 Eğitimin Tanımı

Eğitimin, felsefi sistem ve psikolojik yaklaşımlara göre değişik tanımları yapılmaktadır. Bu tanımların hemen hemen hepsi de eğitime bir amaç yükler. İdealistler eğitimi Tanrı'ya ulaşma sürecindeki etkinlikler, realistler toplumun en üst değerlerine göre insan yetiştirme süreci, marksistler çelişkileri yok edip üretimi arttırma süreci, pragmatistler kişide yaşantıları yoluyla istendik davranış değişikliği oluşturma süreci, varoluşçular ise insanı sınır durumuna getirme süreci olarak tanımlar.(Sönmez, 2001,s.2)Çeşitli anlayışlar açısından, çok değişik biçimlerde tanımlanması olası olan eğitim, ilişkileri nedeniyle her ders içinde de ayrı ayrı fakat aynı içerik çerçevesinde tanımlanmaktadır.

Eğitim insanın kendisi yada bir başkası üzerinde, bilinçli olarak istenen davranış değişikliklerini yapmak üzere,etkide bulunmasıdır.(Öncül,2000,s.391) Eğitim kelimesinin İngilizce karşılığı “education”dır. Education terimi Latince de büyümek ve gelişmek anlamlarına gelen “educate” mastarının isim şeklidir. Eğitimin günümüzde kullanılan anlamı da buradan gelmektedir.

Senemoğlu'na göre Eğitim, yaygın bir biçimde 'insanın kişiliğini besleme süreci' ve insan sermayesine yapılan yatırım olarak kabul edilmektedir. En genel anlamda 'istendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme süreci' olarak tanımlanan eğitim, toplumun süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlak standartlarının bilgi ve beceri birikimlerinin yeni nesillere aktarılması ile ilgilidir. Bu anlamda eğitim “bireyi, istendik nitelikte kültürleme sürecidir”.(Senemoğlu, 2000, s.7)

Eğitim, çağlar boyu çeşitli ülkelerin çeşitli pedagoglarınca, aynı içerikte fakat ayrı değişler olarak tanımlanmaktadır.

“Eğitim, yetileri hep birden ve uyumlu olarak geliştirmektir.” (STEIN)

“Eğitim, çocuğu insan haline getirme sanatıdır.” (ÇİÇERON)

“Eğitim, doğaya göre insan yetiştirmektir.” (J.J.ROUSSEAU)

“Eğitim, bedene ve ruha, yetenekli olduğu güzelliği vermektir.” (EFLATUN)

“Eğitim, yetişmiş nesiller tarafından, henüz sosyal hayat için olgun hale gelmemiş bulunan nesiller üzerinde her çeşitten etkidir.” (EMIL DURKHEIM) (Türkdoğan, 1981, s.11)

Çeşitli düşünürlerin ortaya koydukları bu tanımlarda ortak öge bireyin, yaşama uyum sağlamasının tek nedeninin eğitim olduğunu vurgulamaktır.

Sonuç olarak genel anlamda eğitim; bireyde davranış değiştirme sürecidir. Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimi meydana getirme sürecidir. (Demirel, 2002, s.6)

Yaşadığımız bilim ve teknoloji çağında hızlı değişme ve gelişmeler nedeniyle toplumların yapısı da hızla değiştirmekte, buna bağlı olarak eğitimin amaçlarında ve yöntemlerinde de değişmeler kaçınılmaz olmaktadır. Amaç, yöntem ve sistemlerindeki bu değişim istekleri insanları sürekli bir arayış içine sokmaktadır. Daha etkin öğrenme kuramları üzerinde yapılan çalışmalar, güdülemeyi, bilgi vermeyi, öğrenme etkinliklerine katılımı araştırmacılığı ve yaratıcılığı öngörmektedir. Gelişen bilim çağındaki teknolojik buluşların eğitimde kullanımını da öngören bu yaklaşım öğretime disiplin, deneysellik ve bilimsellik getirmektedir. Aksi durumda eğitim sürekli var olan değerleri aktaran statik, donuk ve çağdışı kalır. (Bilgili, 2001, s.1).

Bütün toplumlarda eğitimin amacı; yeni kuşaklara kültür birikimini aktarmak, gençlerin davranışını yetişkinlerin yaşam tarzı yönünde biçimlendirerek, onları gelecekteki toplumsal rollerine doğru yönetmektir. Bunun içinde örgün eğitime gereksinim duyulmuştur.

Bilginin son derece önem kazanması bilginin üretildiği, dağıtıldığı kaynaklardan eğitim kurumlarının yapısını, işleyişini, yönetimini ve programlarını kısacası eğitim örgütünün bütününe sorumluluklarını arttırmaktadır. Eğitim

örgütleri toplumun yenileşmesine öncülük etme durumundadır. Çünkü eğitim örgütleri çıktıları yoluyla diğer sistemleri de etkileme şansına sahiptirler.

Gelişmekte olan ülkelerin hızla kalkınabilmelerinin ön şartı, eğitimin niteliğinin artırılmasına, hizmet kalitesinin iyileştirilmesine v buna bağlı olarak kalifiye eleman yetiştirilmesine bağlıdır. Hizmet kalitesi ise sunulan hizmetin tüketici beklentilerine uygunluk düzeyidir. Bu sebeptendir ki mesleki eğitimin kalitesi sektör beklentilerinin giderilmesi sonucunda teknolojiyi yakalayarak iyileştirilmesiyle artacaktır.

Eğitim toplumların gelişmesini sağlayan önemli süreçlerden biridir. Bir ülkenin kalkınması o ülkede yaşayan insanların çağdaş ve yeni teknolojilerin kullanıldığı planlı, bilinçli ve çok seçenekli eğitim süreçlerinden yeterince yararlanması ile mümkün olabilmektedir.

2.2 Sanatın Tanımı

Sanatın kesin bir tanımını yapmak olası değildir, çünkü subjektif bir kavramdır ve dünya üzerinde yaşayan tüm insanlara göre farklı tanımlar yapılabilir. En yalın tanımıyla sanat; insanın bir biçim yaratma yetisidir denilebilir. (Tepecik, 2002,s.40) Sanat bilimciler ve sanat tarihi uzmanlarının da kendi anlayışlarına göre yapmış oldukları birçok tanım bulunmaktadır. Bazı tanımlara göre de, sanat insanın kendini tanımasıdır. Sanat insanın duygu, düşünce ve heyecanlarını başkalarına anlatabilmek çabasıdır.

Sanat, biyopsişik, toplumsal ve kültürel bir varlık olan insanın var olma koşullarından ve niteliklerinden biri, insanın var oluşunun bir ifadesidir. Öğrenme ve yetiştirme sürecine giren insan, bu süreç içinde yaşamının temelini oluşturan doğal yaşam bilgisinin ötesinde, hem "gerçek ve doğru" yu, hem "güzel ve yeni" yi, ve hem de "yararlı ve kullanışlı" lığı arar. Sanat, insanın bu durmak bilmeyen arayışlarının ürünlerinden biridir.

Ünlü psikolog L.S.Vigotsky "Sanat, toplumun kullandığı bir silahtır. Öyleki sanatın yardımıyla, toplum bizim en gizli kalmış, en kişisel yanlarımız ile toplumsal yaşam alanı arasında bir ilişki kurmuş olur. Sanat bizim geleceğe karşı tavrımızın göstergesidir" der.(Ayta, 1985, s.10)

İlkel çağlardan bu yana insanoğlunun karşı konulmaz bir istek ve özveriyle sahiplendiği bu silahın kullanımında, yalnızca doğa vergisi yetilerinin belirli beceri kalıplarıyla birlikteliği yeterli değildir. Gerek sanatı bizzat yaratanın, gerekse sanatın kendisine sunulduğu toplumun, bu alanda eğitilmesi gerekir.

İnsanın düşünsel yaşamında en çok tartışılan konulardan birisi olan sanat, yüzyıllar boyu fizikötesi bir konu olara görülmüştür. Aslında sanat örgensel (organik) bir olaydır. Algılama, düşünme, imgeleme (hayalleme) ve bedensel eylemin de katıldığı etkin bir süreçtir.

Sanat hem öğrenme sürecinin hem de gelişim sürecinin etkin bir yardımcısı olabilir. Çünkü sanat, duygu ve düşünce arasındaki karşılıklı ve içice geçmiş bağlantıyı vurgular. Sanat, sanatçıyla izleyenler arasında, toplumlar arasında ve bunların da ötesinde çağlar arasında bir iletişimdir. Sanat kültürlerin biçim almış, somutlaşmış bir anlatımıdır; dünü anlattığı gibi bugünü de anlatır. Yarınları da anlatmaya devam edecektir.(Ünver, 1997, s.84)

Sanat yapıtlarının dışında hiçbir etkinlik tarihin derinliklerinden günümüze dek gelmemiştir. İnsanlar, yalnızca yaşama güdüsüne bağımlı oldukları, zekâlarının emeklediği çağlarda bile sanatla uğraşmışlar. On binlerce yıl öncesinden kalan iki ve üç boyutlu çalışmalar tarih öncesiyle uğraşan ilmin ortaya çıkardığı verilerdir. Öte yandan tarihten önceki insanların yaşayış ve düşünce düzeyindeki günümüz ilkel topluluklarında da resim ve heykellerin yapıldığı bilinmektedir. İnsanlığın, en geri ve karanlık dönemlerde, çok güç koşullarda yaşarken bile güzel sanatlardan vazgeçmeyişiinin önemli nedenleri vardır. Din, büyü, günlük gereksinimler, vb. yanında insandaki dayanılmaz boşalma gereksinimi, yine insanın doğuştan getirdiği estetik duygusuyla birleşerek güzel sanatları yaratmıştır. Sözüünü ettiğimiz insan doğasından kaynaklanan bu gereksinimler, sanatın itici gücü olarak varlığını her zaman sürdürecektir ve böylece “insanlık ölmedikçe sanat da ölmeyecektir”.

Sanat bir anlatım aracıdır; Dil ifade için nasıl mürekkep, kağıt, baskı makinesi v.b. kullanıyorsa, sanat da kendi malzemesiyle bir çok mesajlar taşımaktadır. Başlıca sanat etkinliklerinin hepsi de bize bir şeyler anlatmaya çabalamaktadır. Evrensel olan şeyler, insan veya sanatın kendisi hakkında başka şeyler anlatmaktadır. Sanat aynı zamanda bir bilgi tarzıdır ve sanat dünyası, bilim ya da felsefe dünyasındaki bilgiler kadar değerli insana yararlı bilgilerdir.

Sanatta üç basamak vardır; Birinci basamak maddi özelliklerin algılanması renkler, sesler, hareketler ve birçok karışık ve tanımlanamayan fiziki dış tepkiler; ikinci basamak bu gibi algıların hoşla giden biçimler ve kalıplara dökülmesidir. Estetik kaygının bu iki işlem ile bittiği söylenebilir. Üçüncü basamak ise algıların düzenlenmesinin daha önceden var olan bir duygu ve heyecan durumuna uydurulmasıdır.(Bilgili, 2001, s.3)

İnci San'a göre sanat, hem öğrenme sürecinin hem de gelişim sürecinin etkin bir yardımcısı olabilmektedir. Hegel sanatı, ruhun madde içindeki görünümünü şeklinde tanımlamaktadır. Schiller sanatı, insanın özgürlük dünyasının ortaya çıkmasını sağlayan önemli bir araçtır olarak tanımlamaktadır. Herbert Read ise sanatı; yaşama uygulanan bir mekanizmadır, onsuz varlıklar dengesini kaybeder. Toplumsal, ruhsal bir karmaşıklık içine girerler, şeklinde tanımlamaktadır.(Artut, 2001,s.9)

Genel olarak sanat, insanların doğa karşısındaki duygu ve düşüncelerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde bireysel bir üslupla ifade etme çabası olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimin temel işlevi çağdaş yaşamın gerektirdiği çağdaş bireyler ve onlardan oluşan toplumlar yetiştirmektir. Çağdaş birey bilim, sanat ve teknik alanlarda gerekli ve yeterli birikimle donanmış olmalıdır. Bilim ve teknik gibi sanatında insan yaşamında çok yönlü ve kapsamlı fonksiyonları vardır. Bu fonksiyonların insan yaşamındaki yeri ve önemi sanatın hem etkili bir eğitim aracı hem de önemli bir eğitim alanı haline gelmesine neden olmuştur. Böylece sanat çağdaş eğitimin temel ve vazgeçilmez öğeleri arasında yer almıştır.

2.3 Sanat Eğitiminin Tanımı

“Sanat eğitimi” gerek ülkemizde, gerekse evrensel boyutta tartışmalı bir kavram olarak günümüze dek gelmiştir. Sanat ve eğitim tek başlarına farklı iki kavramdır. Eğitimin tanımını sanat eğitime uygularsak, bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak istendik sanatsal davranışlar kazandırma süreci diye tanımlanmaktadır.

Sanat eğitimi kimi düşünürlerce Platon’a kadar indirilmekte, kimilerince de ancak 20.yüzyılda söz konusu edilebilecek bir etkinliğe kavuştuğu kabul edilmektedir. Günümüzde giderek önem kazanan sanatla eğitim, eğitimin akılcılığa kayması, duyguların ve duyumların eğitimdeki yerinin daralması sonucu ortaya çıkmıştır.

Sanat eğitimi kavramı genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır.(Resim, heykel, mimari, görsel iletişim fotoğraf, sinema, müzik, dans tiyatrosu, edebiyat, çevre tasarımı).Daha dar anlamda ise okullarda verilen alana ilişkin dersleri kapsamaktadır.(Üç boyutlu çalışmalar, grafik tasarım.) (Ünver, 1997, s.9)

İnci San’a göre sanat eğitimi, genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanlar genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır.(San, 1983, s.18)

Sanat eğitiminin yalnızca insana özgü bir gereksinim olduğu varsayımından hareket edersek, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik duygularının geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabası, sanat eğitiminin anlamına açık bir görüntü kazandırmaktadır.

Sanat eğitimi daha genel bir çerçeve içine alırsak, bireyin, duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasına sanat eğitimi adı verilmektedir. (Türkdoğan, 1981, s.12)

Sanatın her türünü içerisine alan genel anlamda bir sanat eğitimi, sanat tarihi, kültür tarihi, sanat eleştirisi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, sanat pedagojisi gibi alanlardan yararlanır. Ayrıca okullarda verilen alana ilişkin sanat derslerine yönelik çağdaş programların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Sanat eğitiminin temelinde biyolojik ve psikolojik toplumsal ve kültürel bir varlık olan insan vardır. İnsan, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yanlarıyla bir bütündür. İnsan bilgisi, doğanın gözlenmesiyle başlar, bellekte gelişir. Varlıklar ve olaylar sınıflandırılır, ilim denilen bilgiler kurulur. İnsanın duyu boyutu ise varlıkların özel yapısı karşısında insanda uyanan tepki ile başlar, renk biçim, oran değerlendirilmesi ile gelişir. Bireylerin gerek bilgi, gerekse duyu boyutu iç varlıkların birer parçasıdır ve tarihsel süreçte birlikte gelişmişlerdir. Sağlıklı toplumların yaratılması için, eğitim çağındaki insanları rasyonel ve objektif düşünce gelişimi ile dengelerken, ilimle sanatın temelinde yaratıcılık yattığına göre, çocukların ve gençlerin her iki güçten de yararlandırılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Sanat eğitiminin, özellikle görsel eğitimin okul öncesinde başlaması gerekmektedir. Çünkü insanın doğayı en çok tanıdığı ve kişiliğinin biçimlenmeye başladığı yıllar bu yıllardır. Ancak en geniş kapsamlı öğretim alanı da okuldur.

Okullarda, gerek kuramsal alana ilişkin bilgiler bağlamında, gerekse uygulamalı resim ve üç boyutlu çalışma alanlarında, öğretmenle öğrenci arasında kurulacak doğru, anlamlı ilişkiler gelişimi yönlendirecek, hızlandıracaktır. Sanat eğitimi Bireyin yaratıcı gücünü eğitmek, estetik düşünmesini sağlamak için gereklidir ve yaşamda önemli bir yer tutmaktadır.

Genel olarak sanat eğitimi, bireyin duyu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme yetenek ve yaratıcılığın estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan çabadır. Sanat eğitimi, gençlere, estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir.(Erbay, 1997, s.9)

2.3.1 Sanat Eğitiminin Amacı

Sanat eğitiminin amacı, sadece sanatçı değil, genel anlamda güzeli arayan, estetik duyarlılık taşıyan insanlar yetiştirmektir. Bu nitelikte bir insan sanatın aynı zamanda tüketicisi olmaktadır. Böylesi bir amaç içinde özel çabalar, alıştırma ve uygulamalar gerekmektedir.

“Sanat Eğitiminin amaçları Read’e göre şunlar olmalıdır:

- a- Tüm algı ve duyum tarzlarının doğal yoğunluğu ve üstünlüğünü korumak
- b- Bu algı ve duyum tarzlarının birbirleriyle ve çevreyle bağlantısında uyum sağlamak,
- c- Duyguların anlatılabilir, paylaşılabılır şekilde anlatımı,
- d- Zihinsel yaşantıların anlaşılabilir biçimde anlatımı(Aksi durumda bu yaşantılar kısmen ya da tamamen bilinç dışı kalacaktır.)
- e- Düşünce ve düşünülenin istenilen biçimde anlatımı”

Herbert Read sanat eğitiminin amaçlarını açıklarken şu noktalarında göz önünde bulundurulmasını ister; estetik duyarlılığın eğitilmesi eğitimin en önemli ve temel görevlerinden birisidir. Sanat eğitimi kavramıyla salt görsel ve plastik anlamdaki eğitim değil, tüm ifade tarzlarını kapsayan bir eğitim anlaşılmalıdır.” (San,1977,s.6)

Sanat eğitimi; bireyin estetik eğitimini konu alır. Estetik ifadeye yatkın insan kişiliği oluşturmayı amaçlar. Sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birisi “görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tad almayı öğretmektir. Yalnızca bakmak değil “görmek”, yalnızca duymak değil, “işitmek”, yalnızca ellerle yoklamak değil “dokunulanı duymak” çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yöneltmek ve yaratıcılık için gerekli ilk aşamalardır.(Bal, 1993, s.4)

Sanat eğitimi temelde, bireyi görmeye, aramaya, sormaya alıştırmaktır. Sanat eğitiminin amacı, bireyin çok yönlü gelişmesini sağlamak, yaratıcılık yönünü ortaya çıkarmaktadır. Genel eğitimin bir parçası olan sanat eğitimi, yaratıcı, duyarlı, üretken bireylerin yetiştirilmesini amaçlamaktadır.

Sanat Eğitimi yetişmekte olanlara ve yetişkinlere güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlarla, güzel sanatların türlerini, tarihsel gelişimini, ifade gücünü, insanın temel gereksinimlerinden biri olduğunu örnekleriyle göstererek aynı zamanda çeşitli tür ve dallarında beceride kazandırabilecek uygulamalı çalışmalarla sanatsal yaratma olgusunu tanımaya yönelik bir eğitim sürecidir.

Sanat eğitimi ile doğrudan ilgili olan ve 1918’de Walter Gropius tarafından örgütlenen Bauhaus sanat okulu sanat eğitimi alanında atılan ilk adımdır. Kurucuları arasında ressam, mimarlar, heykeltıraş ve yazarlar bulunan bu kurumun öğretimi duyu ve duyumlara dayanan becerilerin eğitilebileceği ve çağdaş sanatçının malzeme ile amaç ve düşünceleri arasında çeşitli bağlantılar kurulabilmesi için yeni anlayışlar geliştirilebileceği esasına dayanmaktaydı. Bu okul sanatın yetiştirilmesinde geleneksel dogmalara karşı çıkmıştır. Sanat eğitime yeni bir anlayış getirmiştir. Malzeme ile kavramın, teknolojik süreçlerin, maddenin ve insan algısının bağlantılarına açıklık getirmiştir.

Yaratıcı insanlar toplumların en dinamik unsurlarıdır. Uzlaşmacı, edilgen, toplumsal durum ve biçimleri sorgulamadan kabullenen birey yerine, değişen koşullarda ne aradığını bilen, bulduğu değerlerden amacı doğrultusunda başka değerler üreten, tutarlı, kararlı, tasarlayan ve yaratan birey için çağın gereksinim ve isteklerine uygun, dengeli düzenli, kamu yararı gözetken, üretime dönük ve bilimsel bir eğitim uygulanmalıdır. Beyinleri, geleneksel kalıplaşmış bilgilerden kurtarıp geliştirecek olan böyle bir eğitimidir. Çok yönlü düşünebilen sorumluluk yüklenebilen, araştıran, sorgulayan, bulduklarını anlayan, kavrayan ve sorunları çözebilen, üretken kişiliklerin yetiştirilmesi sanat eğitimi zorunlu kılmaktadır.

2.4 Grafik Sanatının Tanımı

Grafik sözcüğü Latince çizgi anlamına gelmektedir. Eski yunan dilindeki yazmak-çizmek anlamını taşıyan “grafayn” sözcüğünden türemektedir.(İşingör-Eti ve Ashier, 1986, s.129)

Dilimizde yazmak-çizmek şeklindeki iki sözcükle anlatabildiğimiz bu resim sanatı türü uluslararası bir terim olarak bütün dillerde grafik sözcüğü ile kullanılmaktadır. Grafik, yazı, resim, fotoğraf, çizim ve şekillerinin çeşitli baskı teknikleriyle çoğaltılması diye tanımlanmaktadır.

Grafik tasarım terimi ilk kez 20.yüzyılın ilk yarısında metal kalıplara oyularak yazılan ya da çizilen daha sonrada çoğaltılmak üzere basılan görsel malzemeler için kullanılmıştır. Teknoloji geliştikçe sadece basılı malzemeler değil film aracılığıyla perdeye yansıtılan, video ile ekrana gönderilen ve bilgisayarlar yardımıyla üretilen görsel malzemelerde grafik tasarım kapsamı içine girmiş ve bu terimin anlamı oldukça genişlemiştir.

Sanat çalışmalarında çok geniş bir kullanıma sahip olduğu için sonuna “graf” eklenen tüm alanlar grafik sanatları tanımlamaktadır. Örneğin; Fotoğraf, serigrafi, litografi gibi. Grafik sözcüğünün tanımını biraz daha açacak olursak, sanatçının elinden özgün biçimlendirmeye çıkan ya da özgün çoğaltmayla elde edilen eserin, bilgi iletmek, basılmak, kitle iletişim araçlarında kullanılmak amacıyla hazırlanan; çizgi, yazı, resim ve bunların düzenlemeleriyle ilgili tasarımları kapsamaktadır.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi grafik sözcüğü bir sanat alanını anlatmaktadır. Grafik sanatlar plastik sanatlar içerisinde yer almasına karşın, işlevsellik açısından tüm sanat dallarından farklılıklarıyla ortaya çıkar. Soyut olmasına rağmen ekonomik özelliği söz konusudur, çoğaltmaya dayalı olduğu için kitlelere daha çok hitap etmektedir.(Tepecik, 2002, s.17)

Grafik sanatı, işlev ve estetiği birleştirerek kitlelerle iletişim kurmayı sağlayan, yazı ve resmin bir arada kullanıldığı görsel anlatım dilini tanımlamaktadır. (Eczacıbaşı sanat Ans., 1997) Odabaşı'na göre grafik sanatı, görsel öğeler ile yazıyı bir arada kullanarak izleyiciyi etkilemek, izleyiciye belirli bir bildiri iletmek amacıyla oluşturulmuş her türlü tasarımı kapsayan bir sanat dalıdır. (Odabaşı, 1997, s.17) Grafik sanatı, çeşitli basım ve çoğaltma teknikleri ile gerçekleştirilecek resimsel yada yüzeysel malzemenin tasarımı konusunu ele alan sanat dalları grubudur. Grafik sanatı ürünü yalnız estetik bir işleve sahip olmayacak onun ötesinde somut bir kullanım alanında da işe yarar nitelikte olacaktır. (Sözen, 1999, s.15)

Bir grafik tasarım problemi daima iletişimle ilgilidir. Grafik tasarımını bu denli ilginç, dinamik ve çağdaş kılan şey de iletişime yönelik olmasıdır. Bu nedenle tasarımcı; uygulama yöntemlerinin yanı sıra görsel algılamasının doğasını, görsel yanılmasının rolünü ve sözel ile görsel iletişim arasındaki ilişkileri de göz önüne almak zorundadır. Grafik tasarım eğitimi, yaşamla özdeşleşmiş bir süreçtir. Çünkü sürekli değişim, sürekli bir yenilemeyi de beraberinde getirmektedir.

Çağdaş iletişim ortamlarına çıplak bir gözle bakıldığında, grafiğin insan yaşamının bir parçası olduğunu görmemek olanaksız gibi görünmektedir. Grafik nerdeyse her türlü insan etkinliğinin bir parçasıdır. Kullanılan aracın üzerindeki işaret ve renklerden resim ve afişlere, basılı yasalardan, ilanlardan, magazinlere, yazılı şiirlerden, bilimsel kitaplara, fotoğraftan televizyona, karikatürden canlandırmaya (animasyona), sinemaya, her türlü ürünün tanıtımı ve ambalajına, sinemadan vitrinlere, kısacası yaşam alanının büyük bölümü içinde toplumsal, kültürel, ekonomik ve psikolojik gereksinimlerin hepsini içinde bulunduran grafik alanı evrensel bir boyuttur.

Tüm görsel grafik öğelerinin dili, söz ve söze dayalı yazılı anlatımı aşan bir güce sahiptir. Günümüzde aynı dili konuşmayan, yazmayan hatta okuma-yazma bilmeyen insanlara grafik simgelerle aynı şeyleri anlatmak ve iletmek olanağı vardır. İşte bu yüzden grafik alanı evrenseldir.

Grafik sanatlar resim, heykel, mimari ve dekoratif sanatlar gibi plastik sanatların önemli bir koludur. Estetik ve mekânın birleştirilmesi ile kitleleri

etkileyen bir anlatım biçimidir. Grafik sanatları öteki sanat dallarından ayıran önemli bir özellik, yapılan işin baskı için hazırlanmış olmasıdır. Afiş, amblem, logo, ilan, broşür, etiket, kitap basma, resimleme, süsleme ve ciltleme, tipografi, kutu ve harf tasarımları, çeşitli reklamcılık ve sanayii tasarım ürünlerinin tümü grafik sanatlarının konusudur. Çok geniş bir alanı kapsayan bu sanat dalı temelde güzel sanatların uygulamalı sanatlarla ve yeni teknolojilerle buluştuğu bir alandır. Bir başka deyişle grafik sanatlar teknolojik olanaklar kullanarak görsel öğelerden bir iletişim dili yaratır.(Odabaşı, 1997, s.18)

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi grafik sanatı resim ve yazının birlikte kullanılmasıyla oluşan tasarımları kapsamaktadır. Grafik sanatların amacı, göz aracılığı ile beyne bir mesaj iletmek, kişiyi düşündürmek, etkilemek böylece bir hizmet, bir ürün veya bir kavramla kitleler arasındaki bağlantıyı kurmaktır. Bu bağlantı veya iletişim grafik ürünlerinin basılarak çoğaltılması ve geniş tüketici kitlelerine ulaştırmasıyla gerçekleşmektedir.

2.5. Türkiye’de Grafik Eğitimi

Türkiye’de grafik eğitimine ilk kez 1933 yılında Güzel Sanatlar Akademisinde Mithat Özar öncülüğünde açılan afiş atölyesinde başlanmıştır.1919 yılında Almanya’da kurulan Bauhaus okullarında uygulanan ve sanat ile endüstri arasında işbirliğini savunan eğitim anlayışı oldukça başarı kazanmış, dünyada yeni kurulmakta olan birçok tasarım okuluna örnek oluşturmuştur. Sanat eğitimi resim, heykel, mimarlık gibi geleneksel sanat dallarında yoğunlaşan Güzel Sanatlar Akademisine bir alternatif olarak 1957 yılında İstanbul’da açılan devlet Tatbiki Güzel sanatlar Yüksek Okulu’nun amacı, endüstriyel sanatlar ve tasarım alanında öğrenim görmüş uzmanlar yetiştirmek olmuştur. Okulun kuruluş aşamasına birçok alman öğretim üyesi görev almış, Türkiye’nin gereksinimleri doğrultusunda; grafik, iç mimari, tekstil, seramik ve dekoratif resim olmak üzere beş ayrı alanda eğitim ve öğretime başlanmıştı. 1982 yılında uygulamaya konulan Yüksek Öğretim Kanunu ile güzel sanatlar ve tasarım dallarında eğitim veren Güzel Sanatlar Akademisi ve

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu üniversite statüsüne alınmış ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi adını almıştır.(Becer, 1997,s.114–115)

Günümüzde bu okulun yanı sıra Ankara’da Gazi, Bilkent ve Hacettepe Üniversitelerinde, Eskişehir’de Anadolu Üniversitesinde, İzmir’de Dokuz Eylül Üniversitesinde, İstanbul’da Marmara Üniversitesinde, Antalya’da Akdeniz Üniversitesinde, Erzurum Atatürk Üniversitesinde, Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde, Kayseri Erciyes üniversitesinde Yüksek öğretim düzeyinde grafik eğitimi verilmektedir. Bu okulların büyük bir kısmına özel eleme yöntemleriyle öğrenci alınmaktadır. Bu kurumların amacı bu eğitim sürecini alan bilgisi, tasarım bilgisi ve yaratıcılık gücü ile zenginleştirip bu alanda gelecek vaat eden ve kendini sürekli geliştirebilen grafik tasarımcıların yetişmesini sağlamaktır.

Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşundan bu güne dek grafik sanatların gelişim sürecine önemli katkıları bulunan tasarımcı ve eğitimlerden bazıları İhap Hulusi, Kenan Temizan, Emin Barın, Münif Fehim, Mengü Ertel, Mesut Manioğlu, Sait Maden, Erkal Yavi, Sadık Karamustafa, Yurdaer Altıntaş, Emre Becer, Hasip Pektaş, Adnan Tepecik, Cemalettin Mutver, Bülent Erkmen ve Süleyman Saim Tekcan’dır.

Ülkemizde orta öğretim düzeyinde grafik eğitimi ise Kız Tekik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olan Anadolu Meslek Liseleri, Olgunlaşma Enstitülerinde verilmektedir. Bu eğitim süresince okullarda öğrencileri yaşama, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlamayı amaçlayan, sektörel ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış öğretim programları uygulanmaktadır.

Bir iletişim işi olan grafik tasarımın tarih içindeki gelişimi ve değişimi teknolojik araçların gelişimine paralellik göstermektedir. Teknolojinin gereği ve reklâmcılık sektörünün beklentileri doğrultusunda yetişen elemanlara gereksinim duyulmaktadır. Doğru görev tanımlamalarıyla herkes üretime ve gelişime katkıda bulunmalıdır. Üniversitelerden yetişen grafik tasarımcılar sanat yönetmenlerine ek olarak meslek liseleri grafik tasarım bölümlerinden mezun olup grafik operatörü ya

da yardımcı grafiker olarak çalışma hayatına atılarak ilk etapta sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayanlarında büyük önemi vardır.

Grafik Eğitiminde, güzel sanatlar temel işlev taşımaktadır. Bu nedenle de, eğitimin ilk yılında grafik tasarımın ve güzel sanatların temel unsurları ve ilkeleri öğretilmektedir. Eğitimin ikinci yılında amaç, öğrencinin görsel anlatım dilini öğrenip, kullanmasını sağlamaktır. Üçüncü ve dördüncü yıllarda da öğrenciler birer sömestrlik projeler kapsamında, bir ürün tanıtımı, bir kültürel etkinlik veya hizmet sektöründen bir konu bir reklâm kampanyası veya gündemdeki bir grafik tasarım konusu verilmektedir. Öğrencinin bilgi, yaratıcılık ve becerilerini katarak, görsel dili doğru ve etkili bir biçimde kullanacakları çalışmaların gerçekleştirilmeleri amaçlanmaktadır. Bu projelerde amblem, logotype, basılı malzeme, (antetli kağıt, zarf, kartvizit vb.) gazete ve dergi ilanı, bilbord, afiş, pankart, broşür, ambalaj, katalog, kitap ve dergi tasarımı gibi grafik tasarımın tüm unsurları tek tek taslaklar yapıp, orijinalleri hazırlanarak, uygulanmaktadır. Bu dönemde ayrıca illüstrasyon, fotoğraf ve özgün baskı gibi grafik tasarım dilinin dallarından birini seçerek, uzmanlaşma çalışmaları da yapılmaktadır.(Işingör-Eti ve Asher, 1986, s.129)

Grafik ve sanat eğitimi okullarda yeterli derecede verildiğinde çevresiyle iyi iletişim kurabilen, çevresindeki olaylara estetik yönden bakabilen, özgür düşünen, yetenekleri doğrultusunda ilerleyen, bireyler yetişebilir. Bu eğitim sayesinde öğrencilerde görme, araştırma, algılama, keşfetme, yeteneklerini geliştirme becerileri gelişmektedir.

BÖLÜM 3

YAZI VE TİPOGRAFİ

3.1. YAZININ TANIMI ve ÖNEMİ

İnsanlığın tarihi yazı ile başlamaktadır. Bilginin saklanabilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi yazının ortaya çıkışı ile olanak bulmuştur.

İnsanlığın ilk çağlarından beri duygu ve düşünceleri uzakta bulunanlara bildirme isteği duyulmuştur. Mağaralarda bulunan çizgi ve ilkel resimlerin anlaşmaya yarayan işaretler olduğu anlaşılmıştır, işte ilkyazı düşüncesi, bu resim, çizgi ve işaretlerden doğmuştur. Belirli bir tanımlama yapılacak olursa;

"Yazı, duygu ve düşüncelerin, başkalarına aktarılmak üzere, herhangi bir madde üzerine, çizilerek, kazınarak oluşturulan, şekil ve işaretlerin toplamıdır." (Uslay, 1989, s.5)

"Çağrı, yönlendirme ve nesne belirleme aracıdır." (Tansuğ, 1982, s.197)

"Şekil ve işaretlerle gösterilen sözlerdir." (Banguoğlu, 1940, s.5)

Yazı, insanların konuşma dışında duygu, düşünce ve isteklerini anlatabilmek için başvurdukları, belirli işaretler ve işaret sistemlerinden meydana gelmiş bir ifade biçimidir. Bütün kitle iletişim araçları için yazı temel bir öğedir. Düşüncelerin ve bilgilerin sunulması söylediklerimiz kadar önemlidir ve iletilerin başkalarına ulaştırılmasında yazının özel bir görevi vardır.

Yazı, tarihleri dolayısıyla insanoğlunun değer yargılarını ve uygarlık olarak meydana getirdiği, yaşadığı, başardığı bütün işleri en iyi, en doğru ve en kolay şekilde, kuşaktan kuşağa taşır ve gösterir. Onun varlığı söz konusu olmasaydı büyük bir olasılıkla ne tarihten ne uygarlıktan söz edilemezdi. Bunun yanı sıra, dil, bilim, sanat, teknik gelişemez ve olgunlaşamazdı. Böylelikle gelecek nesillere bu tarihleri devretmek de mümkün olamazdı. Yazının bulunuşundan önce, diğer sanat dalları ile

anlatılmaya ve yayılmaya çalışılmıştır. Fakat bunların etkileri, yayılma yetenekleri, alanları dar ve kısıtlı olmuştur. Ancak yazının bulunmasıyla, tarih ve kültür yeni bir yön ve ivme kazanmış, diller gelişmeye başlamış, büyük ticari ve siyasi faaliyetler, büyük koloniler, hükümdarlıklar kurulmaya imkan bulunmuştur. Kuvvetli birer varlık olma yolunda uluslar yazıdan çok faydalanmışlardır. Hakiki tarih de ancak yazıyla başlamıştır.

3.2 YAZININ EVRİMİ

İnsanlık tarihinin en önemli buluşlarından birisi yazıdır. Doğuştan yaratıcı olan insanoğlu, yontma taş devrinden başlayarak düşünce duygu ve dileklerini, savaşlarını, başarılarını dile getirmek, gelecek kuşaklara ulaştırmak için kalıcı şekiller araştırmıştır. Bu araştırma basit resimlerden sembolik biçimlere oradan da harf dizilerine kadar süregelmiştir.

Yazının evrimi insanlığın evrimiyle başlar, ilk insanlar yaşadıkları mağaraların duvarlarına türlü amaçlar için primitif simgeler yapmışlardır. Bu simgeler zamanla gelişmiş ve Piktografi denilen resim-yazı doğmuştur.

(Uslay,1989,s.5)

Resim 1: İnsanlar 5000 yıl önce simgelere dayalı bir iletişim sistemi kurmuşlardır.

Yazısız ve yazı öncesi kültürlerde, insanın konuşma dili yanında birçok iletişim tekniğinden yararlandığı bilinmektedir. Bu tür toplumlarda yapılan incelemeler, toplumsal iletişim açısından konuşma diline koşut ve bazıları onun zaman ve mekan boyutlarındaki sınırlılıklarını aşmada başarılı pek çok iletişim biçimi ortaya çıkarılmıştır.(Anadolu Üniv. Dergisi, sayı 2, 1990, s.80) Jest dili, düğüm, haberleşme simgesi olarak kullanılan belirli nesneler, işaretler ve resimler iletişim amacıyla kullanılan seçeneklerden bazılarıdır.

Yazının kökleri, simgesel düşüncenin aktarıldığı bilinçli bir işaretleme yöntemidir. Bu açıdan çentik atma, şekiller çizme ve resim yapma simgenin maddi işaretleri olarak yazıya doğru önemli adımlar sayılırlar. Simgesel maddi işaretlerin kullanımı araştırmalara göre paleolitik dönemdedir. Bu dönemde kullanılan işaretler mağara resimleridir. Yazıya kaynak olarak resim (sanatının) kabulü iki nedene dayandırılmaktadır. Birincisi, en eski ve belirgin örneklerin mağara resimlerinin olması, ikincisi, haberleşmek, belleği desteklemek, hesap tutmak için başvuru yollarından en güçlü temeli oluşturmastır. Mağara resimlerinin en güzel örnekleri Güney Fransa ve Kuzey İspanya'da dır.

Resim2:Bizon;M.Ö.15.000-10.000
Altamira, İspanya

Resim 3: At; M.Ö. 15.000-10.000
Lascaux, Fransa

Önce çizebildiğini, daha sonra çizgilerle taklit edebildiğini gören insanoğlu aynı zamanda düşüncelerini el yapması şekillerle keşfetmiş olabilir. Luquet'e göre rastlantısal olması gereken bu keşif, taklit ederek yaratma bilincinin gelişmesine yol açtı. Bireysel olması gereken bu yaratıcılık, daha sonra toplumca büyüsel güç kaynağı olarak algılanarak, büyü amacıyla kullanılmaya başlandı. Bu dönemde büyü resimlerinin bireysel ve toplumsal işlevleri büyüktür. Ayrıca bu tür resimlerin kuşaklar arası iletişimde belirli bir rol oynadığı da ileri sürülebilir. Yontma Taş Devrinden sonra gelen, Cilalı Taş ve Maden Devirlerinde, resim yazıların gelişmesini bu ilk anlatım araçlarına bağlamak gerekir.

Resim-yazıların en tipik örneği Mısır hiyeroglifleridir. M.Ö. 3500 yıllarında ilk resim - yazıların Mezopotamya ve Mısır'da kullanıldığı sanılmaktadır. Doğadan alınan, en çok bilinip kullanılan biçimlerin yan yana dizilmesiyle oluşan bu resim - yazılarda her biçim bir sözcüğü ya da bir işi göstermiştir. Bu

biçimlerin gelişmesiyle Mezopotamya'da ÇİVİ YAZISI Mısır'da da Hİ-YEROGLİF YAZI doğmuştur. Hiyeroglifin sözlük anlamı "kazmak suretiyle meydana getirilmiş kutsal yazı" dır. Eski Mısırlılarda bu yazı, çeşitli yazıtları ölümsüzleştirmek için başvurulmuş bir yoldan ibarettir. Zamanla kullanılan biçimler sadeleştirilmiş, daha çabuk ve daha kolay çizilebilen biçimler haline getirilmişlerdir. Böylece her sözcüğün bir simgeyle anlatıldığı yazı türü LOGOGRAFİ doğmuştur. Bu yazı türünde, doğadan alınıp sadeleştirilen biçimler mutlaka doğada olduğu durumda değil, değişik biçimlerde de sıralanarak yazı dizisine uydurulmağa çalışılmışlardır (Uslay,1989,sayfa 5).

Resim 4: Mısır Hiyeroglif Yazısı M.Ö. 3500

Resim 5: Mısır Hiyeroglif Yazısı M.Ö. 3500

Resim 6: Sümer Çivi Yazısı M.Ö. 3100

Resim 7: Sümer Çivi Yazısı M.Ö. 3100

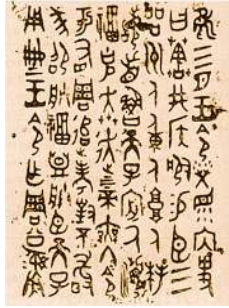
Nil Vadisi'nde yapılan araştırmalar Hiyeroglif yazının anası olan Mısır Piktografilerini ortaya çıkarmıştır. M.Ö. 3200 yıllarında şehir devletleri kurarak, otuz iki firavun ailesinin yönetiminde, büyük Mısır uygarlığını yaratan halkın, bu resim-yazıların yaratıcısı olduğu anlaşılmıştır. Resim-yazıların en karakteristik örnekleri olan Mısır hiyeroglifleri, doğadan alınmış herhangi bir şeklin çizimidir. Resim-yazılar ise bu şekillerin yan yana gelmesiyle oluşur. (Munis, 1971, s.7)

Resim yazıların en güzel örnekleri, Eski Mısır Piramitleri'nin duvarlarını süslemektedir. Resimlerden bazılarını anlamak mümkündür. Bunlar değişik işlerle uğraşan insanları göstermektedir. Bu resimlerin çevresinde ne demek istedikleri anlaşılamayan birçok resim ve işaretler de vardır. Mısır'ın o dönemdeki anıtları üzerinde tıpkı kitaplardaki harfler gibi uzun satırlar halinde kazılmış yılanlar, baykuşlar, kertenkeleler, kazlar, kuş başlı aslanlar, lotus çiçekleri, eller, ayaklar, palmye yaprakları, mayıs böcekleri görmek mümkündür. Bunların arasında sayılamayacak kadar dörtgen, üçgen, kare gibi geometrik şekiller de göze çarpar.

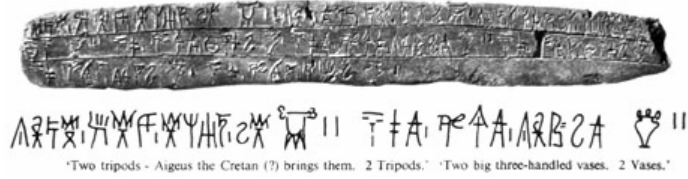
1822'de Fransız bilgin Champoilion hiyerogliflerin gizemini çözmeyi başarmıştır. Champoilion ilk olarak Pholemees'in adını isimleri, yalnız harflerle yazdığı, diğer kelimeleri ise işaretlerle gösterdiğiidir.

Resim yazıların şekilleri zamanla sadeleşmiş, kolay ve çabuk çizilen resimler haline gelmeleri, daha çok yazı karakteri kazanmaları sağlanmıştır. Bu aşama hece yazısına yaklaşılın son basamaktır. Bazı hecelerdeki seslerin de ayrı ayrı yazıldığı olmuştur. Zamanla kullanılan bu biçimleri sözcük anlamından ayrılarak anlattıkları eşya ve işin ilk sesinin yerini tutmağa başladılar. Örneğin Kol ve Ay şekilleri yan yana kullanılınca Kol ve Ay değil. KOLAY anlamını vermeğe başladılar. Böylece Alfabeğe doğru bir yaklaşım başlamış ve bu biçimde kullanılan yazıya da hece yazısı (FONOĞRAFİ) denilmiştir (Uslay,1989, sayfa 5).

Hece yazısı, kelime yazısının aşınması sonucunda ortaya çıkmıştır. İsa'nın doğumuna kadar Çivi ve Hiyeroglif yazıları kullanılmakla beraber, kelime ve hece yazısı karışımı halinde devam ede gelmişlerdir. (Munis, 1971, s.8) Sanskritçe tipik bir hece yazısı olmakla birlikte, hece yazısının en gelişkin örnekleri Çin ve Japon yazılarıdır.

Resim 8: Çin Yazısı

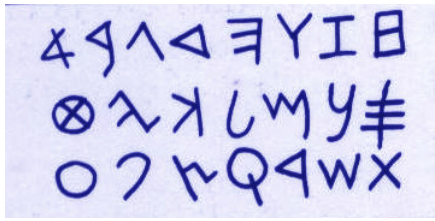
Resim 9 : Eski Yunan Yazısı

Hece yazıları kullanıldıkça sadeleşmiş, zamanla hecenin yerine yalnız baştaki ses harfin adı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Buna Akrofonî yöntemi adı verilir. Akrofonî; Akro+ Foni kelimelerinin birleşiminden meydana gelen bir kelimedir. (Akro= Uç, Foni= Ses) anlamına gelir. "Akrofonik alfabe dizisinin, ilk nerede kullanıldığı hangi çeşit alfabenin anası olduğu kesinlik kazanmamıştır. Mısır hiyeroglifleri, Mısır Hiyeratik ve Demotik yazıları, Sümer resim-yazıları, eski Babil çivi yazısı, Fenike yazısı, Sina yazısı Alfabenin anası olabilecekleri kanısıyla üzerlerinde en çok düşünülen yazı çeşitleridir".(Munis, 1971, s. 9) Fenikelilerde Aleph; Öküz, beth; ev kelimelerinin baş sesi olan a, b, harfleri, o şekillerin adı haline gelmiştir. Öküz ve evin şekilleri iyice sadeleştirilerek alfabe dizisinin ilk iki harfini meydana getirmiştir. Yunancada bunlar, Alfa, Beta adını almış ve bu iki harfin birleşmesinden Alfabe kelimesi doğmuştur. (Uslay,1989, sayfa 5).

İngiliz Finders Petri 1905 yılında, Mısır ve İsrail arasındaki bölgede çok önemli kitabeler bulmuştur. Bu kitabeler, M.Ö.2000 yıllarında, ilk alfabetik yazının Sami ırktan insanlar tarafından kullanıldığını belirtmektedir. Günümüzden 4000 yıl kadar önce Mısır'ı istila eden Sami kavimi ve bunların kralları 150 yıl kadar Mısır'ı yönetmişler ve Mısır'ın, bir sürü hiyeroglifleri arasından 20 kadarını seçerek bunları çok yalın bir yolla harf haline getirmişlerdir.

İlk kez harf yazılarının kimler tarafından kullanıldığı kesinlikle ortaya çıkarılamamıştır. Sami Alfabelerinin kuzey kolunda bulunan Fenike yazısı M.Ö. XV.

yüzyıldan çok önce kullanılmaya başlanmış, 22 harften meydana gelen bir alfabedir. Tüccar Fenikeliler yazılarını ilişkileri olan uluslara öğretmişler; yazının gelişip yayılmasında önemli katkılarda bulunmuşlardır. Daha sonraları Grek'ler (Eski Yunanlılar) Fenikelilerden öğrendikleri alfabeye sesli harfleri de katarak kendi alfabelerini türetmişlerdir. Bu yazının zamanla geliştirilmesiyle de LATİN ALFABESİ doğmuştur. Latin Alfabesi bugünün pek çok batılı uluslarının olduğu gibi bizim alfabemizin de temelini oluşturmuştur (Uslay,1989, sayfa 5).

Resim 10 : Fenike Alfabesi

Resim 11: İlk Yunan Alfabesi

İlk dönemlerinde resmi amaçlı olarak kullanılan yazı, giderek ticari ve hukuksal, hatta büyüsel ve dinsel amaçlarla kullanılmaya başlamıştır. O dönemlerde, yazılı belgelerin tek nüshalar halinde oluşturulduğu ve birer kopyalarının hazırlanmadığı görülür. Bunlar genellikle, belli bir durum için ve belli bir yerde kaleme alınmış, yazıldıkları yerlerde saklanmış belgelerdir. Yazılı ilk belgeleri, resmi ya da özel arşivlerde ve kitaplıklarda toplanmış belgeler oluşturur.

Yazı ögesi, bir gösterge olarak, açık, yalın, zihinde kalıcı ve herkesçe anlaşılabilir özellikleri ile, bildirişim sürecinde en önemli görevi üstlenir.

Bu ögenin hareket noktası, gözlerde nesne düşüncesini algılanabilir kılan resim ve görüntüyü, el ile kalem ile veya kalem yerine geçecek bir vasıta ile yazılarak, malzeme üzerine sabitleştiren desen olmuştur. Nereye yazılırsa yazılsın -gerek güzel, gerek çirkin olsun, bir anlamı ister olsun ya da olmasın- bu hareket noktası değişmemektedir.

3.3 TİPOGRAFİNİN TANIMI

Tipografi terimi ilk kez Johann Gutenberg'in metal harflerini tanımlamakta kullanılmıştır. Günümüzde ise; bütün baskı yazıları ve noktalama işaretlerinin sanatsal ve tasarıma dayalı özelliklerini ve üretim teknolojilerini konu alan bir uzmanlık alanı olarak kabul etmektedir.(Becer. 1997 s. 176.)

Kimileri tipografiyi bir sanat olarak kabul etmekte, kimileri ise harf, sözcük ve satırlarla ve boşluklama için gereksinen diğer öğelerle, belirlenmiş bir sayfa üzerinde yapılan görsel ve işlevsel düzenlemeler olarak tanımlamaktadır. (Sarıkavak. 1997 s.1)

Basılı malzemelerin tasarımında en önemli öğenin tipografi olduğu ise herkesçe kabul edilmiş bir gerçektir.

Tipografi konusunda yapılan tanımlamalardan biri; "Tipografi, tasarımla ya da basılı herhangi bir sayfada yer alacak metni oluşturacak harflerin, kelimelerin ve cümlelerin seçimi ile ilgilidir." Şeklindedir. (The New Encyclopaedia Britannica, Cilt 26, s.89)

Bir diğer tanımlamada ise tipografi, "...kısaca baskı dünyasında iletişimi tasarlama sanatı olarak tanımlanabilir. Kitaplar, dergiler, gazeteler, afişler, reklamlar, biletler, broşürler v.b. birçoğu ile iletişim kuran basılı ürünün tasarımında önemli bir öğedir."(Mc Lean, 1980,s.8) biçiminde yer almıştır.

Birçok kaynakta tipografi; iletişimin bir enstrümanı olarak belirtilmekte ve "iletişimin yoğun bir görsel biçimi olarak, tüm düşünce ve bilgileri insanoğluna görsel bir etki ile iletme aracı" (Carter,1993,s.1) olarak da tanımlanmaktadır.

Martin Solomon ise tipografiyi bir sanat olarak görmekte ve;

"Kelimeleri, cümleleri ve sayfaları oluşturan ve harf denen mistik şekiller uygar dünyanın en önemli ürünü olarak değerlendirilmelidir. Zaman ve mekanla sınırlı olmaksızın yazı bilgiyi de beraberinde getirmiştir. Bana göre tipografi, tasarımın temel prensiplerini ve öğelerini anlatmak için harflerin, rakamların, sembollerin ve şekillerin mekanik olarak üretilmesi sanatıdır", şeklinde bir tanımlama yapmaktadır. (Solomon, 1986, s.8)

Bir çok araştırmacıya göre rakamlar, semboller ve çizgiler gibi tipografik öğeler onları ortaya çıkaran kişilerin birer eseri olmaları nedeni ile çok değerlidirler. Tipografi ustası Femard Baudin, yazının özünde görselliğin ve kalıcılığın varolduğunu savunmaktadır. Buadin'e göre ise konuşulanlar uçup giderken, yazılı olan sözler her zaman kalıcıdır. Harf, basılı metinlerin temel taşlarından biridir ve harf tasarımı da kimi zaman bir karakterin diğerinden farkının mikroskobik ayrıntılar ile anlaşıldığı ustalık isteyen bir hüner olarak karşımıza çıkmaktadır.(Pipes, 1992,s.29)

Amerikalı ünlü tipografi ustası Beatrice Worde ise, "iyi tipografi kristal bir şarap bardağına benzer, içindeki güzelliği saklamaktan çok sergilemeyi başarabilen bir su bardağı kadar şeffaf ve geçirgendir, iyi bir grafik tasarımı ve tipografi de tüm anlaşılabilirliği ve yaratıcı oluşu ile insanlar arası iletişime yardımcı olmalıdır." diyerek tipografinin hem bir sanat olarak hem de iletişim kurmadaki rolü bakımından ne kadar etkili olduğunu vurgulamaktadır. (Pipes, 1992, s.30)

Tipografi konusunda yapılan araştırmalar sonucunda tanımına ilişkin bir fikir birliğine varılamamış olduğu görülmektedir. Bu araştırmada ise; tipografinin bir sanat olarak değeri değil, grafik tasarım eğitimindeki yeri ve önemi incelenmektedir. Fakat tipografinin bir sanat olarak ele alınması ile arasında ince bir çizgi bulunmaktadır. O nedenle tipografinin tarihçesine bakmak yerinde olacaktır.

Araştırmacılar tipografiyi dört dönemde incelemektedir. Birinci evre 5000 yıl önce yazının bulunması ile başlayan ve 15. yüzyılın ortalarında hareketli harflerin bulunmasına kadar geçen süredir. Bu dönemde tipografik anlamda harflerin farklı oluşumları, şekiller, çizgiler ve rakamlar gibi birçok sembolün farklı formlarda oluşturulduğu görülmüştür.

İkinci evre ise Gutenberg'in hareketli harfleri bulması ile başlayan ve 18. yüzyıla kadar süren dönemdir.

Üçüncü evre, Endüstri Devrimi ile başlar ve 19. yüzyıla, teknolojinin gelişiminin etkili olduğu döneme kadar sürer.

Dördüncü evre ise 1900'lü yıllardan, modernizmin estetik kaygılar yaşadığı, fonksiyonel iletişime ihtiyaç duyulduğu teknik gelişimin tipografiyi şekillendirmeye başladığı günümüz 21. yüzyılına kadar gelmektedir.

"Tipografi geleneksel olarak tipo baskı yöntemiyle eş anlamlı olarak tanımlansa da, günümüz şartlarında tipografiyi. Grafik tasarımın harfleri, rakamları, yazıları ve bunların ölçü, stil, ağırlık ve düzenlemeleriyle ilgili konulan kapsayan bir alt dalı olarak düşünmek daha doğru olur. Yaşadığımız elektronik çağında tipografi, alfabetik ve rakamsal bilgi iletimi ve alışverişini, baskı, video, telekomünikasyon, bilgisayar görüntüsü ve elektronik işaretleri kapsayacak geniş bir çerçeve içerisinde kullanılır." (Sevim Selamet, Anadolu sanat, sayı 5, s. 175)

Grafik tasarım ögesi olarak tipografinin ilgilendiği ya da ilgilenmesi gereken konular, yalnızca tipografinin tarihsel gelişimi ve tipo baskı yöntemi ile sınırlı olmayıp, yazıların sınıflandırılması ve sınıflandırma çeşitleri, yazı aileleri, karakterler, yazının ölçülmesi, harfler, kelime ve satır aralıkları, paragraflar ve sütunlar ve bu bileşimlerin tipografik rollerini de kapsamalıdır.

Günümüzün tipografik karakterleri, el yazılarıyla başlayan uzun bir evrim sonucunda oluşmuştur. Harfin temel ögesi ise çizgisel vuruş ve darbelerdir.(Becer, 1997,s.92) Dolayısıyla Tipografi incelenirken asıl olan harf tanımının yapılması, harf yapısının bilinmesi, harfin doğru ve yaratıcı kullanımının anlaşılmasıdır. Çünkü tipografinin temel ögesi harftir ve O nedenle öncelikle harfi tanımak ve harfin yapısal özellikleri, biçimi, biçimleri, harf aileleri, harf ölçümü, yazı karakterleri, puntolar ve satır boşluk düzenleri gibi birçok özelliği anlamak gerekmektedir.

3.4. HARF

Harf sözcüğü, harf yapısı anlamına gelen yunanca 'typos' sözcüğünden gelmektedir. Harf, tipografik düzenlemenin en temel ögesidir. Harfler piktografik yazıdan tarihsel süreç içinde dönüşerek soyutlanmış temel abece yapılarına sahiptir. Harfin geometrik biçimler üzerinde oluşturulması harfin yapı ögesi farklılığıdır. Ayrıca harflerin yapılarının, kendilerini biçimlendiren yazma ya da çizme gereçlerine bağlı olarak oluşturdukları yapısal etki ise oluşum ya da biçimleniş farkı olarak sınıflandırılabilir.(Sarıkavak, 1997,s.3)

Harfler arasında geometrik ve yapısal özellik farklılıkları da bulunmaktadır. Bu yapısal özellikler vurgu farkı, tırnak farkı, ağırlık farkı, genişlik farkı, yapı ögesi farkı ve oluşum ya da biçimleniş farkı olarak sınıflandırılabilirler. Vurgu farkı harfin tek ağırlık, çift ağırlık ya da değişken ağırlık gibi özellikleri ile oluşturulmaktadır. Harfin destekli tırnak, çizgi tırnak, üçgen tırnak, kare tırnak, antik ya da süsleyici tırnak gibi Özellikleri tırnak farkı ile sınıflandırılmakta, ağırlık farkında ise harfin ince, kaim ya da normal olması belirtmektedir. Genişlik farkında ise harfin dar, normal ya da geniş olması söz konusudur.(Sarıkavak, 1997,s.9)

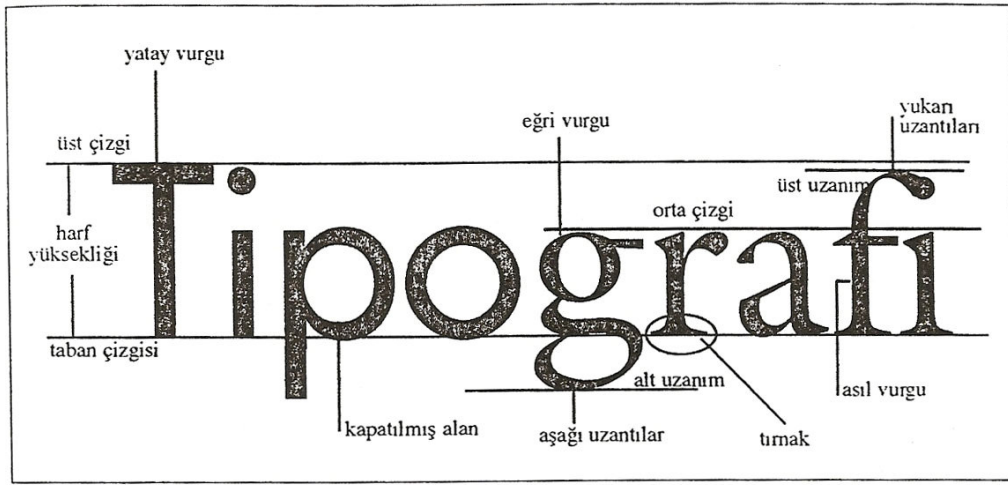
Batı dünyasındaki ilk hareketli harf Mainz'li Johann Gensfleisch Zum Gutenberg tarafından 1450'de bulunmuştur. Gutenberg tipografi tekniğini geliştirirken, ilk kez Çin'de tahta kalıplara yüksek rölyef olarak oyulan ve "xylotypography" adı verilen baskı tekniğinden etkilenmiştir. Ayrıca Gutenberg'in 42 satırlık incil olarak bilinen şaheseri de iki ciltlik ve 1286 sayfalık bir çalışma olarak dönemin standartlarındaki en etkileyici örnektir.(Becer, 1997, s.92)

Gutenberg, her birinin üzerinde yüksek kabartma bir harfin bulunduğu; bağımsız, yer değiştirebilen ve tekrar kullanılabilen metal parçacıklardan yararlanarak hareketli harfi oluşturmuştur. Yaşadığı dönem içinde yaygın olarak kullanılan "Textur" yazısındaki her harf karakterini eşit yükseklikte kalıplar oluşturarak bunlara % 80 kurşun, % 15 antimon ve % 5 kalaydan oluşan bir alaşım geliştirip dökmüştür. (Becer, 1997, s.92) Dökülen her harfi de sınıflandırarak bölümlere ayırmış kasalara yerleştirmiştir. Kullanılacak harfler el kalıbına dizilerek baskı bu şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu tür el kalıbı ile günde 2000 ile 4000 arasında karakter oluşturulmuştur. Gutenberg, hattatlardan esinlenerek oluşturduğu harfi böylece hareketli, yani basılabilir hale bu kalıp sistemini geliştirerek getirmiştir.(Carter ve diğerleri, 1993, s.33)

Bu tür harflerin oluşturulması oldukça zahmetli bir iştir. Ve 1811 yılında Philadelphia'da Binny ve Ronaldson firmasından Archibald Binny ve ardından da 1838'de New York'da David Bruce bu işi iki üç kat daha hızlı yapan makineler geliştirerek teknolojinin egemenliğini bir kez daha ilan etmişlerdir.(Lawson and Cary, 1971, s.4)

Harfin el ile oluşturulması 19. yüzyılın son yıllarına kadar sürmüştür. Daha sonraları teknolojinin de gelişimi ile birlikte baskı ve kalıp işlemleri değişmiş, fotoğraf ve bilgisayar teknikleri de bu sisteme etki etmiştir.

Harfin yapısına bakıldığında ise açıklanması gereken bazı kavramlar bulunmaktadır. Hemen hemen tüm kaynaklarda harf ile ilgili olarak şu kavramlara yer verilmektedir: (Şekil 1)

Şekil 1: Harfin Yapısı

Küçük harf Boyu (X-Height): Harf yapısının temel ögesidir. Küçük x harfinin yüksekliğini belirtir.

Taban Çizgisi (Baseline): Büyük ve küçük harf karakterlerinin birçoğunun üzerine oturmuş olduğu varsayılan düşsel çizgidir.

Orta Çizgi (Meanline): Küçük harflerin üstünü yukarıya çıkan uzantılarından ayıran düşsel çizgi.

Yukarı Uzantıları (Ascender): Küçük harflerde x'in gövde boyundan yukarı çıkan parçası.

Üst Uzanım (Ascent): Harflerin taban çizgisinden itibaren yukarı uzantılarının eriştiği üst çizgi.

Aşağı Uzantıları (Descender): Taban çizgisinden aşağı düşen, küçük harflerin aşağı uzanan parçası.

Alt uzanım (Descent): Harflerin taban çizgisinden itibaren aşağı uzantılarının eriştiği alt çizgi.

Kapatılmış Alan (Counter): Harflerin kapalı ya da oyulmuş bölümü. Harf yapıları Tarafından kapatılmış beyaz boşluk.

Tırnak (Serif): Asıl vurgunun sonunda oluşturulan kısa vurgu. Harfleri oluşturan ana Hatların alt ve üst bitim yerlerinde bulunan tırnak biçimindeki uzantılar ise "şerif" Olarak adlandırılırlar.

Asıl Vurgu (Main Stroke): Bir harfin temel yapısının ana vurgusu.

Yatay Vurgu (Crossbar): A, H, T gibi bazı harflerdeki yatay çizgi.

Eğri Vurgu (Bow): Yuvarlak yapılı harflerdeki eğri vurgulanmış kısımlar. (Sarıkavak, 1997,s.3)

3.4.1 HARF BİÇİMİ (YAZI KARAKTERİ) (FONT)

Abecenin özel bir tasarımını belirten harf biçimi kavramı günlük dilde 'yazı karakteri'(font) olarak kullanılmaktadır. Bugünkü bilgisayar teknolojisi sayesinde yaratılan ve kullanılan yazı karakteri arasındaki fark bazen o kadar az olabilir ki, bu fark ancak basılı bir sayfada yazının oluşturduğu farklılık ile anlaşılabilir. Bu farklılıklar o yazı karakterinin hem geometrik alt yapısında, hem de yapısal özelliklerinde olabilir. Üstelik özel bir harf biçimi tasarımı üreticisine göre farklılık gösterebilir. Her harf biçiminin kimliğini belirten bir adı vardır. Bu adlar Baskerville ve Garamond'da olduğu gibi kimi zaman tasarımcısının adını, ya da Americana' da olduğu gibi oluşturulduğu bölgenin, ülkenin adını, kimi zaman da Times Roman ve Putura'da olduğu gibi yazı karakterinin tasarım anlayışına bağlı olarak ad alır.(Pipes, 1992,s.36)

Yazı karakteri olarak adlandırılan ve İngilizce söylenişi ile dilimizde de kullanılan font, bir harf biçiminin yani bir ölçüdeki yani belli bir karakter sayısındaki bütün abecesidir. Aynı dizide, ölçüde ve hizada, sayıları ve noktalama işaretlerini de içeren, bütün parçalarıyla öznel harflerin toplamasıdır.(Sarıkavak, 1997, s.11)

Aynı fontun bütün yazı karakterleri yan yana dizildiğinde, optik olarak eşdeğer bir yoğunluk ve bütünsellik oluşur. Bir fontun temel öğeleri ise şöyle sıralanabilir: Büyük harfler, küçük harfler, sayılar, noktalama işaretleri, matematiksel semboller, aksanlar ve logogramlar.(Becer ,1997, s.177)

Yazı karakterinin (Font) çeşitliliği, tek ve doğru bir karakter seçimini zorlaştırmaktadır. Her yazı karakterinin sayfada yarattığı etki farklıdır. Bu nedenle yazı karakteri seçiminde estetik, uygunluk, okunaklılık ve anlaşılabilirlik üzerinde düşünülmesi gereklidir.

3.4.2 HARF BİÇEMLERİ (STİLLERİ)

Bütün tipografik karakterler, optik olarak hayali bir yatay çizgi üzerine dizilirler. Harf biçemlerinin ayrıntılarını öğrenmek, hazırlanacak bir basılı ürün için seçilecek yazı karakterinin bilinçli yapılmasını sağlayacaktır. Hangi amaçla, nerede, hangi yazı karakterinin nasıl kullanılacağını bilmek etkili iletişimin temel prensibidir. Özel bir sözcük ya da tümce vurgulanmak istendiği zaman farklı harf biçemlerinin çeşitlemesi içinde tasarlanmış olan bir çok yazı karakteri kullanılabilir. En yaygın kullanılan yazı karakteri, temelde harf yapılarının geliştiği, düz yazı, yani roman yazıdır. Harf yapılarının sağa, sola doğru yan yattığı bir diğer yazı ise eğik yani italik yazıdır. Eğik yazı vurgu için, özellikle kullanılan dile göre, yabancı sözcükleri belirtmek amacıyla tercih edilir. (Şekil 2) Küçük harflerin gövde yüksekliklerini belirleyen yatay çizgi ile satır çizgisi arasındaki uzaklık "x yüksekliği" olarak adlandırılır. Bu, küçük harflerin standart yüksekliğidir ve en net ölçülebildiği harf küçük "x" harfidir.

Aa

Düz Yazı(Roman)

Ab

Eğik Yazı(*Italic*)

Şekil : Düz ve Eğik Yazı

Tipografik karakterler et kalınlıklarına göre beş kategoriye ayrılabilir: 1- Tam Beyaz(Extra Light), 2- Beyaz (Light), 3- Siyah (Bold), 4- Yarım Siyah (Medium), 5-Tam Siyah (Extra Bold).(Craig and Bevington, 1999, s.15) (Şekil 3)

Tam Beyaz (Extra Light)
 Beyaz (Light)
 Siyah (Bold)
 Yarım Siyah (Medium)
Tam Siyah (ExtraBold)

Şekil 3: Harflerin ağırlıklarına göre sınıflandırılması

Condensed (Sıkışık)
Condensed (Sıkışık)
Extended (Genişletilmiş)

a sıkışık ve genişletilmiş
 999, s.15) (Şekil 4)
 ılması

Şekil 4: Harflerin genişliklerine göre sınıflandırılması

Condensed (Sıkışık)
Extended (Genişletilmiş)

Şekil 4: Harflerin genişliklerine göre sınıflandırılması

Harflerin ağırlık ve genişlik farklılıkları birbirleri ile eşleşerek farklı birçok biçimde yazı stilleri ortaya çıkarmaktadır. (Craig and Bevington, 1999, s.15) (Şekil 5)

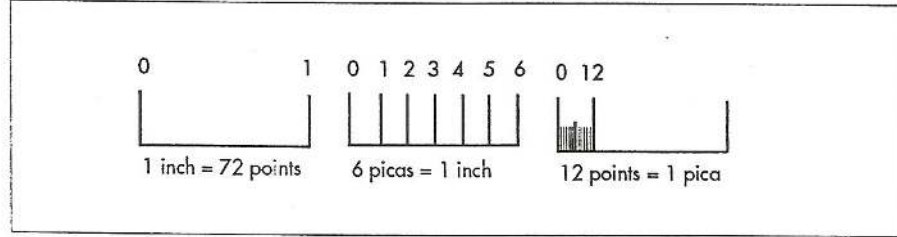
Light Condensed (Hafif Sıkışık)
Semibold Condensed (Orta Sıkışık)
Bold Extended (Kalın Geniş)

Şekil 5: Ağırlık ve genişlik farklılıklarına göre yazı stilleri

3.4.3. HARF ÖLÇÜMÜ

Ağırlık ölçüsü gram, uzunluk ölçüsü santim, sıvı ölçüsü ise litredir. Tıpkı bu ölçüler gibi basım sanayiinde de birtakım standart ölçüler bulunmaktadır. Harf ölçümünde de üç temel birim kullanılmaktadır. Bunlar; punto(point), pika(pica) ve

birim(unit)dir. Fransız yazı tasarımcısı Pierre Simon Fournier de Jeune tarafından 1737 yılında geliştirilen ölçü birimi 'punto'dur. Harfin büyüklüğünü ve iki satır arası genişliği ölçmeye yarayan punto, günümüzde uluslararası bir geçerliliği olan tipografik bir ölçü birimidir. 1 punto 0.37583 milimetredir.(Evliyagil, 1985, s.32) (Şekil 6)

Şekil 6: Harfin Ölçümü

Pika ise puntodan daha büyük bir birimdir ve satırların uzunluğunu ölçmek için kullanılır. 1 pika yani kadrat 12 puntodur. Birim ise karakterler ve sözcükler arasındaki boşluk gibi öznel karakterlerin ölçümü için kullanılan bir tipografik ölçüdür. Birimler ya da üniteler; eşit aralıklı dikey çizgilerdir. Birimler farklı puntolara göre değişiklik göstermektedir. Birimlere (+) ya da (-) değerler verilerek, harfler, sözcükler ve satır aralarındaki boşluklar düzenlenebilir.(Clair, 1999, s. 129)

Tipografik ölçülerin belirlenmesinde, el dizgisinde kullanılan metal harfler esas alınmıştır. Harfin punto değerini belirlemede esas alınan ölçü; harf rölyefinin kendi yüksekliği değil, metal harf bloğunun yüksekliğidir. Tipografik baskı yüzeyinde eşit bir düzlem oluşturmak için bütün harfler standart bir yükseklikte ölçülmektedir.(Becer, 1997, s.180)

Bir yazı karakterinin punto Ölçüsü ya da gövde ölçüsü, onun yukarı uzanan bölümünün en üstünden, aşağı inen bölümünün en altına kadarki bölümün büyüklüğüdür. Bir başka deyişle alt alta yerleştirilmiş iki satır arasına ayrıca bir boşluk konulmadığında, harflerin taban çizgisinden taban çizgisine ölçülerek punto ölçüsü bulunabilir.

Harfler geleneksel olarak metin harfleri ve başlık harfleri olarak ölçü sınıflandırmasına ayrılırlar. Metin harfleri 14 puntoya kadar oluşan ölçülerde, başlık harfleri, yani başlıklarda kullanılan harfler ise 14 puntodan 72 puntoya kadar uzanan büyüklükteki harflere verilen addır. Fakat gelişmiş teknolojik olanaklar sayesinde 72

puntonun çok çok üzerindeki büyüklükte de harfler kullanılabilir. Geleneksel metin ölçüleri ise; 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ve 14 puntodur.(Sarıkavak,1997,s.34) (Şekil7)

Metin Harfleri

5 punto büyüklüğü
6 punto büyüklüğü
7 punto büyüklüğü
8 punto büyüklüğü
9 punto büyüklüğü
10 punto büyüklüğü
11 punto büyüklüğü
12 punto büyüklüğü
14 punto büyüklüğü

Başlık Harfleri

16 punto büyüklüğü
18 punto büyüklüğü
20 punto büyüklüğü
24 punto büyüklüğü
30 punto büyüklüğü
36 punto büyüklüğü
42 punto büyüklüğü
48 punto büyüklüğü

Şekil 7: Metin ve başlık harfleri

3.5. TİPOGRAFİK KARAKTERLERİN SINIFLANDIRILMASI

Günümüzde dijital ortamda kullanabileceğimiz 10.000'den fazla font bulunmaktadır. Bu fontların hangisinin nerede ve nasıl kullanılacağına karar vermek de oldukça zordur. Yazı karakterleri birbirlerine benzeyen özellikleri ile gruplandırıldığında bu seçimi yapmak kolaylaşabilmektedir.

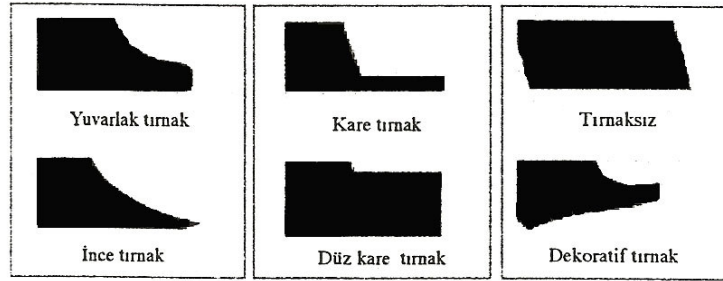
Elbette ki onbinlerce birbirinden farklı karakterin ortak özelliklerini bulup onları gruplara ayırmak oldukça zor bir iştir. Varolan kaynaklar tipografinin sınıflandırılması konusunda birbirinden farklı verilere sahiptir. Kimi tipograflara göre 6 kimilerine göre ise 7 ya da 8 grupta karakterleri sınıflandırmak mümkündür Yapılan

araştırmalar sonucunda bir çok farklı gruplamalar ortaya çıkmıştır. Fakat genel olarak araştırmacılar Tırnaklı Yazı Stilleri (Slab Şerif Typefaces) ve Tırnaksız Yazı Stilleri (Şans Şerif Typefaces) olmak üzere yazı karakterlerini öncelikle iki ana grupta daha sonra da kendi alanlarında beş grupta toplamışlardır.

Bunlar; 1- Geleneksel Yazı Stilleri (Oldstyle Typefaces), 2- Geçiş Dönemi Yazı Stilleri (Transitional Typefaces) 3- Moder Yazı Stilleri (Modern Typefaces), 4- El Yazısı Stilleri (Scripts and Cursives), 5- Dekoratif Yazı Stilleri'dir. (Display-Dekorative Typefaces).(Carlson ve diğerleri, 1990,s.20)

3.5.1. Tırnaksız Yazı Stilleri (Sans Şerif Typefaces):

Bir karakteri diğerlerinden aynan en önemli özellik tırnaklı ya da tırnaksız oluşudur. Tırnak harflerin alt ve üst uçlarında bulunan işaretler ya da süslerdir. Bunlar, harfin okunabilir olmasına yardımcı olurlar. Tırnak ile harfin gövdesi yumuşak bir kıvrımla birleşebilir ya da daha keskin köşeler, ince kıvrımlar ile farklı formların oluşmasına neden olabilir. Bunlar da kare tırnak, ince tırnak, yuvarlak tırnak gibi isimler alırlar.(Pipes, 1992, s.49) (Şekil 8)

Şekil 8: Farklı tırnaklı yazı karakteri stilleri

Tırnaksız yazı karakterleri; Amerika'da Gothic ismi ile bilinmektedir, ilk tırnaklı metin karakteri 1835'de oluşturulmuştur ve Seven Lines Grotesque olarak adlandırılmıştır. Birinci yüzyılın başına kadar popüler olmayan bu karakter 1916'da Edward Johnston'un bu karakteri London Transport için kullanmasından sonra hala kullanılmaktadır. Daha sonra da Univers ve Max Medinger'in Helvetica'sı günümüzde sıkça kullanılan karakterler olarak ortaya çıkmıştır.(Pipes, 1992, s.49)

Başlık harflerinde kullanıldığında oldukça başarılı bir grup yazı karakteridir. En açıktan en koyuya ve en inceden en kalına doğru uzanan geniş bir aileye sahiptir. Harf arası boşluklarında da, satır arası boşluklarında da oldukça esnektir. Broşürlerde, kullanım kılavuzlarında ve kısa reklamlarda kullanılması uygundur. Modern, el yazısı ve kare tırnaklı gibi birçok yazı karakteri ile uyumlu bir biçimde kullanılabilir. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.26)

İş ile ilgili profesyonel alanlarda kullanılan, okunması kolay karakterlerden oluşan bu grupta harflerin koyu renkli bir görüntü yaratmasından dolayı monoton bir görsel etki oluşturduğu bilinmektedir. Bu nedenle uzun metinlerdeki kısa ve özet girişler için kullanılması uygundur. (Seanfoss, 1993, s.42)

Bu yazı karakterlerinin bütün hatları aynı kalınlıktadır. Yuvarlak hatlarındaki incelme eksenini dikeydir. Başlıca örneklerinden; Futura, eğlenceli bir fonttur, Helvetica, daha basit ve düzlemseldir, Avant Garde, ise geniş harfli ve daha zengin görünüşlüdür. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.49) (Şekil 9)

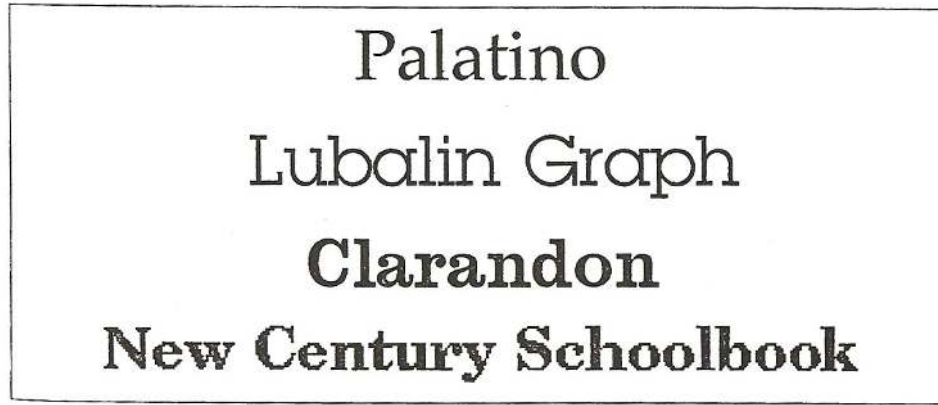
Şekil 9: Tırnaksız yazı stilleri

3.5.2. TIRNAKLI YAZI STİLLERİ (SLAB SERİF TYPEFACES)

Endüstri Devrimi'nin hızla yol alması sonucunda yeni bir iş kolu olarak ortaya çıkan reklamcılık, harf tasarımcılarına ince çizgileri kalınlaştırmaya, ince ve kalın tırnaklarla okunması oldukça zor olan bir takım karakterlerle karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Sonunda tüm harfleri kalınlaştırmakta çareyi bulmuşlar ve tırnaklı karakterleri ortaya çıkarmışlardır. (Williams, 1996, s.24.)

Kalın tırnaklı yazıların tırnakları yatay ve kalındır. Tırnaklar harflerin gövdelerine dik bir açıyla bağlanırlar. İnce ve kalın hatlar arasındaki kontrast azaltılmıştır. Geleneksel yazı karakterlerine göre daha mekanik bir görünüşe sahiptirler.(Becer, 1997, s. 179)

Tırnaklı yazı karakterlerinin okunaklılığının oldukça yüksek olduğu yapılan araştırmalar sonunda ortaya konmuştur. Kitap, gazete ve raporlar gibi uzun metin içeren ürünlerde bu karakterlerin kullanımı okumayı kolaylaştırmakta ve tırnakları sayesinde görsel anlamda bir bütünlük oluşturmaktadır. Times Roman yazı karakteri bu stilin en başarılı örneklerinden biri olmakta ve 1900'lü yıllardan beri özellikle gazetelerin vazgeçemediği bir karakter olarak kullanılmaktadır. Caslon ise 1800'lü yıllarda ortaya çıkmış ve görsel olarak ilgi çekici bir karakter olarak bilinmektedir. Örnek olarak; Palatino, Lubalin Graph, Clarendon, Memphis ve New Century Schoolbook verilebilir.(Parker, 1989, s.40) (Şekil 10)

Şekil 10: Tırnaklı yazı stilleri

3.5.3. GELENEKSEL YAZI STİLLERİ (OLDSTYLE TYPEFACES)

Bu karakterin tüm özelliklerini taşıyan en iyi örnek Caslon'dur. Harf kalınlıkları arasında uyumlu bir kalınlık farkı bulunur. Ayrıca tırnakları da yumuşaktır, b, d, h, j, g, p gibi harflerin alt ve üst uzanımları normal yüksekliktedir. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.20) El yazılarında olduğu gibi yuvarlak yapılara sahip olan bu karakter, sıcak ve minnettar görünümlüdür. Okunaklı olmaları nedeni ile uzun metinlerde kullanılabilirler. Okurun gözünü yoran ya da dikkatini fazlasıyla çeken hiç bir Özelliğe sahip değildirler.(Williams, 1996,s.23)

Bu yazı karakterlerinin hem küçük hem de büyük harflerini kullanmak da mümkündür. Harf boşluklamaları satır uzunluğu göz önüne alınarak artırılabilir. Daha çok metin ağırlıklı, kitap ve roman gibi malzemelerde kullanılmaktadır. Modern yazı stili ile tırnaklı yazı stili karakterleri ile karıştırılarak kullanıldığında pek başarılı olmamaktadır. Ayrıca arka plan renginin mürekkeple basıldığı ve yazının mürekkepsiz kaldığı baskı durumlarında tırnaklarının biçiminden dolayı pek iyi sonuç vermezler. Başlıca örnekleri Garamond, Caslon, Goudy ve Palantino'dur.(Şekil 11)

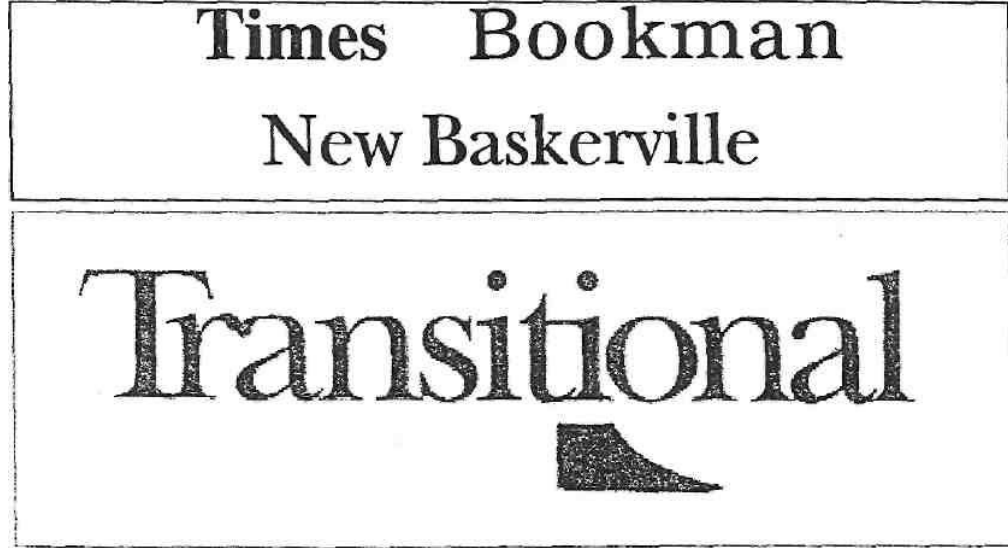

Şekil 11: Geleneksel Yazı Stilleri

3.5.4. Geçiş Dönemi Yazı Stilleri (Transitional Typefaces)

Bu yazı karakteri grubu ise, Baskerville'de olduğu gibi, hem geleneksel hem de modern stil ile aynı Özellikleri taşır. Tarihsel olarak da geleneksel ile modern stil arasında geliştirilmiştir. 9 ile 12 punto arasındaki büyüklüklerde kullanıldığında daha başarılı sonuçlar vermektedir. Geleneksel yazı stilleri daha çok ağır metinler için kullanılmıştır. Daha kısa metinler için ise, detayları belirgin olan geçiş dönemi yazı stillerindeki karakterler kullanılmıştır. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.24)

Tırnakların simetrik olduğu bu grup yazı karakterleri estetikten çok matematiksel bir oran etkisi vardır. En iyi örnekleri Times, Bookman ve Baskerville'dir. (Şekil 12)

Şekil 12: Geçiş Dönemi yazı stilleri

3.5.5. Modern Yazı Stilleri (Modern Typefaces)

Geleneksel yazı karakterleri ile karşılaştırıldığında, modern karakterlerin harf kalınlıkları arasında daha belirgin bir kalınlık farkı vardır. Tırnaklar normal, (t) harfi tepe çizgisi ve (T) harfi tepe çizgisi tırnaklar da düzdür. Harflerin kapatılmış alanları, d, e, ve c gibi şişkinlikleri, o, a ve o gibi, daha geniş, harflerin alt ve üst uzanımları ise kısadır. Mekanik bir form görüntüsüne sahiptir. Keskin ve detaylı görüntüsü ile Bodoni bu yazı stili grubuna en iyi örnek karakterlerden biridir. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.21)

Bazı araştırmacılar modern stildeki karakterlerin geleneksel yazı stillerindeki karakterler kadar anlaşılabilir olmadığını belirtmektedirler. Bu nedenle, düz yazılarda ya da uzun metin içeren ürünlerde sıklıkla kullanılmamaktadır. Harf ve satır boşluklarının geleneksel yazı stillerindeki karakterlerinkinden daha fazla bırakıldığı durumlarda daha okunaklı olduğu bilinmektedir. Yumuşak kağıtlar üzerinde ve tırnaklı tırnaksız, el yazısı ve dekoratif stildeki yazı karakterleri ile kullanıldığında iyi sonuç verir. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.21)

Modern yazı karakterinin bir ışıltısı ve çekiciliği vardır. Ama aynı zamanda da soğuk ve sert bir görünüş eğilimine de sahiptir. Uzun metinler için yeterince anlaşılabilir bir karakter değildir. Çünkü ince ve kalın hatlar arasındaki kontrast en üst sınırdadır. Modern yazılar da tırnaklıdır fakat tırnakları dikey ve çok incedir. Tırnaklar gövdeye dik bir açı ile bağlıdır. Harflerin yapısında geometrik kurallar ağır basar. Dikey bir görünüme sahiptirler. Örnek olarak; Bodoni, Futura, Frutiger italik ve Gill Sans verilebilir.(Becer, 1997, s.187) (Şekil 13)

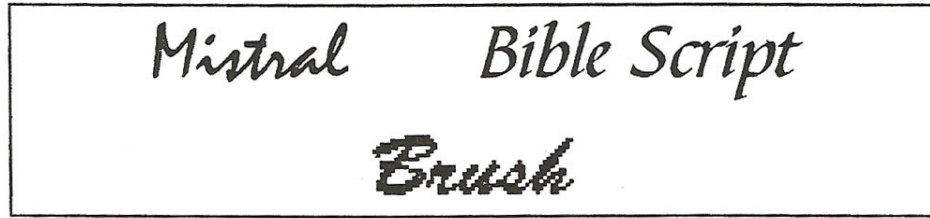
Şekil 13: Modern Yazı Stilleri

3.5.6. El Yazısı Stilleri (Scripts and Cursives)

12 puntodan başlayan ve artan büyüklükte karakteri vardır. 10 punto ve altında çok az yazı karakteri bulunmaktadır. Diğer stillerdeki karakterler ile sınırlandırıldığında alt ve üst uzanımlarının uzun olduğu görülmektedir. Buna rağmen a, o ve e gibi metin harfleri karakter Ölçüsünden küçüktür. Puntosu küçüldükçe okunaklılığı da azalmaktadır. Tamamı büyük harflerden oluşan bir kullanımı görülmemektedir. Ayrıca harf arası boşlukları da değişmez, çünkü bu değişiklik yazının tüm doğallığını ve estetiğini olumsuz yönde etkilemektedir.(Carlson ve diğerleri, 1990, s.27)

Genellikle kısa satırlarda ve birkaç kelimelik yazılarda kullanılması etkilidir. Uzun metinlerde neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Mektupların hitap cümlelerinde, kartvizitlerde, davetiyelerde ve bir iki satırlık reklam sloganları gibi ürünlerde başarı ile kullanılmakta, metin yazı stilleri dışındaki tüm yazı stillerindeki karakterler ile uyum gösterebilmektedir. (Carlson ve diğerleri, 1990, s.21)

Özellikle isimliklerde oldukça etkili olarak kullanılan bu stildeki karakterlerin en iyi örnekleri; Brush, Mistral ve Bible Script'dir. (Şekil 14)

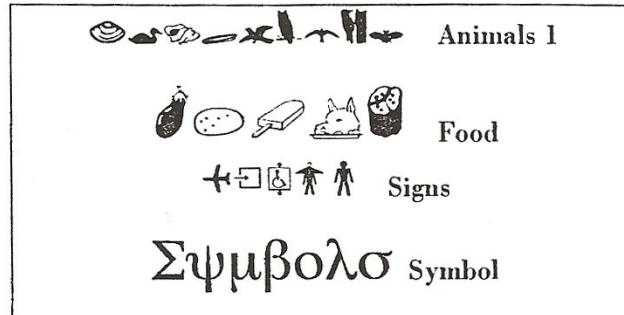

Şekil 14: El yazısı stilleri

3.5.7. Dekoratif Yazılar (Decorative Typefaces)

Bu tür yazılar dekoratif olmaları en önemli özellikleridir. Bir ürüne farklı ve etkileyici bir hava katmaktadır. Serbest akıcı biçimsel özelliklere sahiptirler. Bütün bu yazı karakteri sınıflandırmalarının yanı sıra; sembolik ve grafiksel yazı karakterleri de tipografik anlamda önemlidirler. Mesajları resimlerle anlatmaya çalışan sembollerden oluşan bu tür karakterlerden bazıları; icons ve Dingbats'dır. (Seanfoss, 1993, s.45)

Grafik yazı karakterleri ise resimlerden oluşurlar. Animals 1, Foods, Sign ve Symbol bunlardandır. (Şekil 15)

Şekil 15: Dekoratif yazı stilleri

3.6. TİPOGRAFİK DİZGİ

Sözdizimi; sözcüklerin doğru anlamlar oluşturacak biçimde kelimeler ve cümleler halinde bir arada kullanılma yöntemidir. Tipografik dizgi İse, tipografik öğelerin doğru mesaj oluşturacak biçimde büyüklüklerinin, biçimlerinin, stillerinin ve renklerinin düzenlenmesidir. Biçimle anlam arasında doğrudan ya da dolaylı olarak kurulan bağlantılar, bir tasarımı yönlendiren etkilerdendir. Örneğin anlamı vurgulanmak istenen bir kelimenin diğerlerinden farklı bir karakterde ya da daha kalın bir biçimde, farklı büyüklükte ya da kalınlıkta yazılması gibi.(Becer, 1997, s.183)

3.6.1. Harf Boşluk Düzeni (Letterspacing)

Harf boşluk düzeni harfler arasındaki boşlukların düzenlenmesini gösterir. Bu düzen değişkendir ve tasarımcının gereksinimine ya da arzusuna göre düzenlenebilir. Harf boşluk düzeninde normal, geniş, dar ya da çok dar gibi kavramlar kullanılabilir. Metin için seçilecek yazı karakterinin harf boşluk düzeni basılmış bir bölümde renk olarak koyu ya da açık görülmesini etkileyebilecektir. Daha sıkışık harf aralığında satırlar daha siyah olacaktır. Eğer harf boşluğunun az kullanılmasına karar verilirse, harflerin üst üste binmeye başlamadan önce yuvarlak harfler gözden geçirilmelidir. Çünkü onlar 'i' ve T harflerinde olduğu gibi düşey vurgulu harflerden önce üst üste binerler. Harf boşluk düzeni hakkında karar verilirken metnin okunaklı olması en önemli nokta olarak göz Önünde bulundurulmalıdır.(Sarıkavak, 1997, s.44) (Şekil 16)

Sıkışık harf boşluğu

Harf aralıklarının sıkışık
Olarak yazıldığı metninler
Okunması oldukça güçtür.

Normal Harf Boşluğu

Harf aralıklarının sıkışık
Olarak yazıldığı metinler
Rahat okunmaktadır.

Geniş harf Boşluğu

Harf aralıklarının geniş olarak yazıldığı metinlerin okunmaları da oldukça güçtür.

Şekil 16: Harf Boşluk düzenleri

3.6.2. Sözcük Boşluk Düzeni (Word Spacing)

Sözcükler bir kavram, nesne ya da olayı aktarabilmelidirler. Sözcüğün yazı karakteri ve diziliş gibi biçimsel özellikleri içerdiği anlamı açıklayıcı ve simgeliyici olmalıdır.

Sözcük boşluk düzeni de sözcükler arasındaki boşlukların düzenlenmesini ifade eder. Harf boşluk düzeninde olduğu gibi (+) ve (-) birimler ile ölçülendirilebilir. Sözcükler arasındaki birim sayısı yazı karakterine ve tasarımcının isteğine bağlıdır. Sözcük boşluk düzeninde de normal, geniş, dar ya da çok dar gibi kavramlar kullanılmaktadır. Temelde, normal sözcük boşluk düzeninde, sözcükler arasındaki boşluk görsel olarak kullanılan yazı karakteri büyük harf ise büyük 'O', küçük harf ise küçük 'o' kadardır. Seçilen boşluk düzeni basılı metnin görünümünü, okunaklılığını ve anlaşılabilirliğini etkilemektedir. Burada unutulmaması gereken sözcük boşluk düzeninin satır boşluk düzeninden fazla olması, okumayı soldan sağa doğru değil, yukarıdan aşağıya doğru yönlendirecek ve okunaklılığı azaltacaktır.(Clair, 1999, s.136) (Şekil 17)

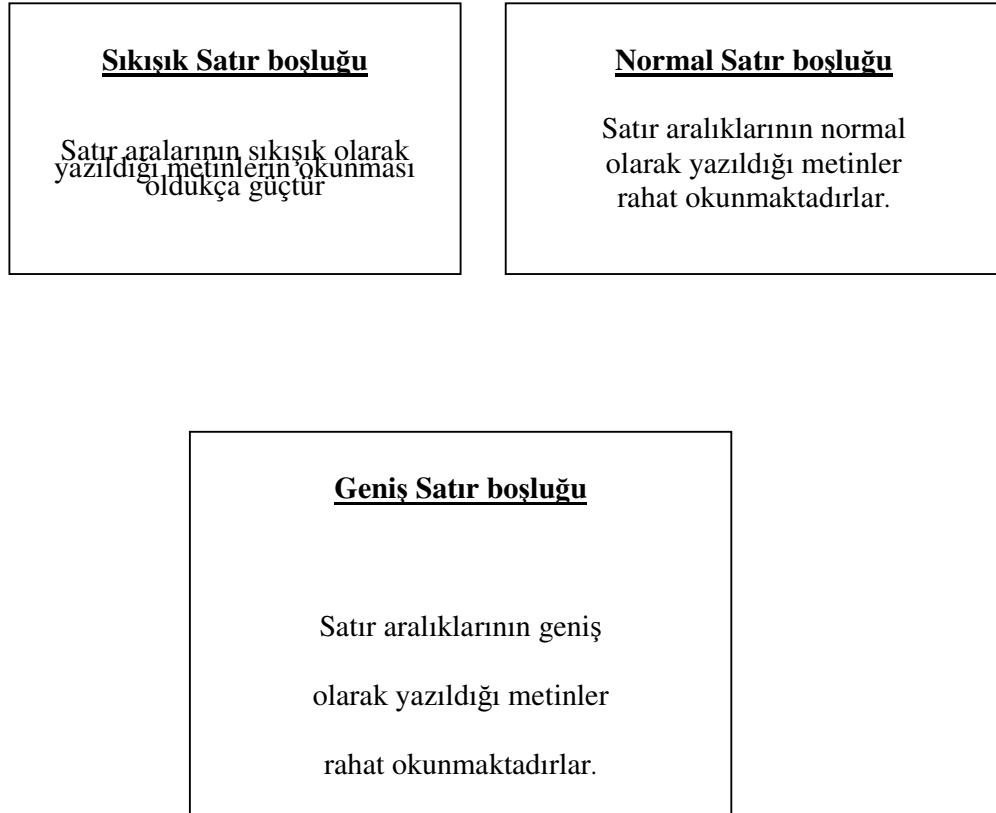
Karışık sözcük boşluk düzeni

Seçilen sözcük boşluk düzeni basılı metnin görünümünü okunaklılığını ve anlaşılabilirliğini etkilemektedir. Burada unutulmaması gereken sözcük boşluk düzeninin satır boşluk düzeninden fazla olmaması gerekliliğidir.

Şekil 17: Sözcük Boşluk düzenleri

3.6.3. Satır Boşluk Düzenlemesi (Line Spacing)

Satır, sözcüklerden oluşan bir bütündür. Satır boşluk düzenlemesi ya da boşluklama deyimleri, dizilmiş satırlar arasındaki boşluğu belirtmektedir. Bu boşluk punto ya da yarım punto ile ölçülendirilir. Normal dizgi işlemlerinde satırlar arasındaki boşluğun düzenlenmemiş olduğu bir yerleştirme tam yerleştirme olarak nitelendirilir. Örneğin 10 puntoluk bir harfin taban çizgisinden alt satırdaki harfin taban çizgisine olan uzaklığı 10 puntodur. Satırlar arasındaki punto arttırılarak ya da azaltılarak satır boşluk düzenlemesi ayarlanabilir.(Carter, Day and Meggs, 1993, s.48) Satırların bir araya gelerek oluşturduğu sütunların genişlik ve yükseklikleri ile aralarında bıraktıkları boşluk arasında da biçim ilişkisi vardır.Ayrıca sütunların etrafını kaplayan beyaz alanlar da tipografik yapıyı etkileyen bir öğedir. (Clair, 1999, s. 133) (Şekil 18)

Şekil 18: Satır Boşluk Düzenleri

3.6.4. BLOKLAMA

Harf dizgisinin dört temel yolu vardır. Bunlar; sağa bloklama (Flush right), sola bloklama (Flush Left), hem sağa hem sola bloklama (justified) ve ortalı (Centered) bloklamadır. Bunlardan farklı olarak bir de rastgele bloklama biçimi uygulamalarda çok fazla kullanılmamakla birlikte bazı araştırmacılar tarafından tanımlanmaktadır. Eğer metnin satırları sol taraftan düşey olarak hizalanmış ise buna sola blok, sağ taraftan düşey olarak hizalanmış ise sağa bloklu dizilmiş olur. Bu bloklama biçiminde satırlar bir tarafta, sağda ya da solda bloklanmış, diğer tarafla ise düzensizdir. Bu tür bloklamanın üç büyük üstünlüğü vardır.

Birincisi, eşit sözcük boşluk düzeni tüm sayfadaki metinde düzenli bir görünüm yaratır. İkincisi dar sütunlarda harf dizgisi için en iyi yoldur. Üçüncüsü, eğer kullandığımız bilgisayar programında tire koyma özelliği varsa satırlar en az tireleme ile kısaltılabilir. Ayrıca bu bloklamada bir tarafın düzensiz oluşu hoş bir dış sınır yaratabilir. (Lumgair, 1999, s.80) "(Şekil 19)

Eğer metnin satırları sol taraftan
Düşey olarak hizalanmış ise,
Buna **sola blok** ,

Sağ taraftan düşey
olarak hizalanmış ise
sağa blok denir.

Her iki taraftan hizalanmış bloklama da ise tüm satırlar aynı
uzunluktadır ve sağa ve sola düşey olarak hizalanmıştır.

Bir diğer harf dizgi yolu da
ortalı bloklamadır.
Bu bloklama biçiminde
Sözcük boşluk düzeni
eşitliği vardır.

Şekil 19: Bloklama

Her iki taraftan hizalanmış bloklama da ise tüm satırlar aynı uzunluktadır ve sağa ve sola düşey olarak hizalanmıştır. Bu tür bloklamalar çoğunlukla gazetelerde, kitap ve süreli yayınlarda uygulanır. Bir diğer harf dizgi yolu da ortalı bloklamadır. Bu bloklama biçiminde de sözcük boşluk düzeni eşitliği vardır. En kısa ve en uzun satırlar arasındaki ölçü arttıkça okunaklılık azalır. Özellikle uzun metinlerde buna dikkat edilmelidir. En kısa ve en uzun satırlar düzenlenmelidir. Ancak bu bloklama biçiminde metnin ne kadar yer tutacağı kesin olarak bilinemez.(Clair, 1999, s.171)

Rastgele bloklama biçimi de her satırın rastgele tasarlandığı bir bloklama biçiminin olarak kabul edilebilir. Bu tür bir blokmanın kuralı yoktur. Tasarımcı her bir satırı, sözcük ve cümle anlamlarını göz önünde bulundurarak, amacına göre keser.

Bu bloklama biçimi görsel olarak ilgi çekici olabilir, fakat okunaklılığı zor olduğundan metin dizgilerinde pek de fazla tercih edilmemelidir.(Sarıkavak, 1997,s.55)

3.7. TİPOGRAFINİN ÖZELLİKLERİ

İyi bir tipografi, bilginin en doğru, en açık ve en mantıklı sunucusudur. Güzellik ve estetik tipografinin yan ürünleridir. Asıl olan, anlaşılabilir bir iletişimdir. Bunun için de ister gazete, dergi, ister broşür ya da kartvizit olsun tasarlanan ürün şu beş etkiyi yaratabilmelidir. İlki; okurun ilgisini çekebilmektir. Yayın hedef kitlede yer alanların ilgisini ilk bakışta çekebilmelidir. İkinci olarak okuması kolay olmalıdır. Okurlar özellikle ilgilendikleri konular dışında kendilerine zor görünen şeyleri okumak istemezler. Üçüncü olarak, önemli bir bilginin verildiğinin ortaya konmasıdır. Etkili bir iletişim kurmanın en temel prensibi sayfada kullanılan yazının karakteri ve büyüklüğü ile mesajın en kısa sürede ve en kolay şekilde fark edilmesini sağlamaktır. Dördüncü olarak verilen mesaj kesinlikle açık ve anlaşılır olmalıdır. Mesaj kullanılan kâğıt, mürekkep, yazı karakteri ve grafik gibi öğelerinin tümü ile anlaşılır olmalıdır. Son olarak verilen mesaj ile ilgi sürekli kılınmalıdır. Bir başka deyişle hedef kitle aldığı mesajı unutmamalı, yeri geldiğinde hatırlayabilmelidir. Örneğin ürünlerdeki görsel etkiyi, başlıklarda, faturalarda, reklâm panolarında ya da not defterleri üzerinde aynı yazı karakterini kullanarak yaratmak ve mesajı farklı zamanlarda hatırlatmak mümkündür.

Tipografinin basılı yazılara anlaşılabilir ve okunabilir olmalarını sağlayan bir ses kazandırdığı söylenmektedir. (Lumgair, 1999, s.71) Herhangi bir basılı ürün için kullanılacak yazı karakteri seçiminde öncelikle hedef kitlenin bilinmesi gereklidir. Daha sonra tasarımcı ürünün içeriğini iyice anlamalıdır. Bütün bunlar yapıldıktan sonra kurulacak iletişim için doğru ses ve tonlamayı; uygun karakter stili, büyüklüğü, boşluklamalar ve sayfanın genel yerleştirilme biçimi ile bulmak mümkündür. Kişisel bilgi birikimi, beğeniler ve moda bu tipografik tercihlerde etkili olacaktır fakat okunaklılık, anlaşılabilirlik, baskı kalitesi gibi öğeler de göz önünde bulundurulması gereken etkenlerdir. (Lumgair, 1999, s.71)

Tipografik anlamda bu etkileri yaratmak da tipografinin özelliklerini bilmekle mümkündür.

3.7.1. Anlaşılabilirlik (Okunabilirlik)(Readability)

Anlaşılabilirlik tipografinin en temel özelliğidir. Harflerin tasarlanış ve kullanım amacı yazılan metni okunur kılabilmeaktır. Okunabilirlik ya da anlaşılabilirlik kavramı araştırmacılar tarafından çoğu zaman okunaklılık ile karıştırılmıştır. Bu alanda kullanılan iki terim arasındaki farklılığın açıklanmasında fayda vardır. Okunabilirlik ya da anlaşılabilirlik verilen mesajın ne kadar net olduğunu bildirir. İncelenen metnin dilbilgisi yapısı ve içeriği ile ilgilidir. Bir metinde okunabilirliği kelimeler, kelimelerin uzunluğu ve karmaşıklığı, heceler, hecelerin toplam kelimeye oranı, cümlelerin uzunluğu ve dilbilgisi yapıları etkilemektedir. Daha geniş bir analiz yapıldığında çok daha ayrıntılı etkenlere ulaşmak mümkündür. Kısaca belirtmek gerekirse; okuma süresi ve akılda kalıcı olmak okunabilirliğin en önemli ölçütleridir.

Bir metnin anlaşılabilirliğine etki eden önemli bazı öğeler vardır. Örneğin bazı yazı karakterleri tasarlanış biçimlerinden dolayı kolay anlaşılabilir değildirler. Fakat bir tasarımcı herhangi anlaşılabilir bir karakteri anlaşılması zor bir hale, ya da tam tersi bir duruma sokabilir. Herhangi bir yazı karakteri bir metin içinde çok fazla dikkati çekiyor ise o metnin anlaşılabilirliği de azalacaktır. Örneğin; çok dikkat çekici bir "g" harfine sahip olan bir font kullanıldığında okur Öncelikle bu harfin farkına varacak ve

okuması zorlaşacak, dolayısı ile okumaya çalıştığı metni anlaması da oldukça zorlaşacaktır.(Williams, 1996, s.33)

Herhangi bir karakterin dikkati çeken her türlü özelliği, kalın ya da çok ince köşeler, ince kalın hatlar arasındaki güçlü kontrastlar, uzun ve sıkışık ya da kısa ve yayvan biçimler, ya da tırnaklar karakterin anlaşılabilirliğini azaltmaktadır. Çünkü mesajdan çok dikkati bu karakterler çekmektedir.(Williams, 1996, s.33)

En anlaşılır yazı karakterleri klasik geleneksel tırnaklı yazı karakterleridir. Bunlar özellikle uzun metinler için hazırlanmışlardır. Çoğunlukla kitaplarda kullanılırlar. Örneğin Berahard Modern, Garamond Book ya da Belwe Light. (Williams, 1996, s.33)

Metnin anlaşılabilirliğini etkileyen başka öğeler da vardır. Bunlardan biri tırnaklı yazı karakterlerinin tırnaksızlara göre daha anlaşılabilir olmasıdır. Tırnaklı yazı karakterlerinin her zaman daha kolay okunur ve anlaşılır olma özelliğinin bulunduğu ise bazı kaynaklarda hala tartışılan bir konudur. Tırnaklar sayesinde göz bir karakterden diğerine kolayca atlayabilmektedir ya da hatlar arasındaki incelik ve kalınlık farkından dolayı tırnaklı karakterler daha kolay anlaşılır olabilmektedir.¹⁰ Diğer yandan da bazı kaynaklarda tırnaksız karakterlerin birbirlerine çok fazla benzedikleri ve bunun da okunmalarını güçleştirdiği belirtilmektedir. Örneğin büyük I harfi ile l (L) harfi ve 1 (Bir) rakamı bazı tırnaksız karakterlerde birbirleri ile karıştırılabilmektedir. (Williams, 1996, s.35)

Kelimeler hiç bir zaman harf harf okunmaz. Kelime olarak görülür ve algılanır Bu algılamada ise kelimenin şekli en önemli öğedir. Bütün harfler büyük (majiskül) olarak yazıldığında ortaya dikdörtgen şekiller çıkar ve bu durumda da bir şey görülemediğinden harf harf okumak zorunda kalınır Bu da anlaşılabilirliği olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle uzun metinlerde büyük harfle yazılmış kelimeleri anlamakta zorlanılmaktadır. Eğer tasarımın estetiği için bunun gerekli olduğunu düşünülüyorsa anlaşılabilirlik arka plana atılabilir ancak bu risklidir. Burada önemli olan hazırlanan ürünün anlaşılabilir olmasının ne kadar önemli olduğudur. Eğer bir katalog, telefon rehberi, isimler ve adreslerden oluşan bir liste oluşturuyorsa genel estetik görünüş için

bile asla tüm kelimelerde büyük harflerin kullanılmaması gerekmektedir. (Lumgair, 1999, s.74)

Satır uzunlukları da anlaşılabilirliği etkileyen öğelerden biridir. Eğer bir satır çok uzun ise gözümüzün bir sonraki satırın başlangıç noktasını bulması oldukça zordur. Eğer bir satır çok kısa ise bu, cümlelerin anlaşılır olmasını engelleyebilir.

Satır arası boşluklamaları da anlaşılabilirliği etkileyen bir diğer faktördür. Gözün kelimeleri ve cümleleri ayırt edebilmesi ve satırları takip edebilmesi için uygun satır aralıklarının kullanılması gereklidir. Eğer kullanılan satır uzun ise ya da yazı karakterinin harf yüksekliği büyük ise, ya da renkli bir zemin üzerine yazı yazılıyor ise satır arası boşluklarını arttırmak gerekmektedir. Anlaşılabilirliği arttırmak için koyu renkli bir zemine yazılan beyaz bir yazı, beyaz zemine yazılmış siyah yazıdan daha küçük görünmekte eğik yazılarda da harf ve kelime boşluklarına özen göstermek gerekmektedir. (Williams, 1996, s.36)

3.7.2. OKUNAKLILIK (LEGIBILITY)

En yaygın ve vazgeçilmez grafik iletişim öğelerinden biri olan tipografinin birincil işlevi "okunmak'tır. Grafik tasarımcı, tipografinin dilini iyi bilmelidir. Bir tasarımda kullanılan tipografik karakterlerin seçimindeki en Önemli kriter, görsel malzemeyi en son kullanan kişinin; yani okuyucunun gereksinimleridir. Tipografik mesaj iletimi, yazıları okunur kılan niteliklerin biraraya getirilmesiyle sağlanır. Okuyucu; yazılı bilgiyi en az çaba ve zorlukla algılayabilmelidir. Tipografik karakterlerin okunaklılığı, üç özelliğe bağlıdır: 1 -Kontrast,(Contrast) 2-Yalnlık,(Simplicity) 3-Orantı (Proportion). Okunaklı bir yazı, etkili bir mesaj için yeterli değildir. Harflerin düzenleniş biçimi, iletişim yöntemi ve boşluklar da okunaklılığı doğrudan etkilemektedir. (Becer, 1997,s.40)

Abece, uzun bir evrim sonucunda; farklı öğelerin yanyana getirildiğinde görsel bir uyum oluşturduğu esnek bir simge sistemine dönüşmüştür. Her harf bağımsız ve diğerinden ayrılan biçimsel özelliklere sahiptir. Harfler arasında belirgin kontrastlar vardır. Yatay, dikey, kıvrımlı ve eğimli hatlara sahip öğeler bir sözcük içine dağıldığında kontrast artar ve algılama kolaylaşır. Küçük harflerle

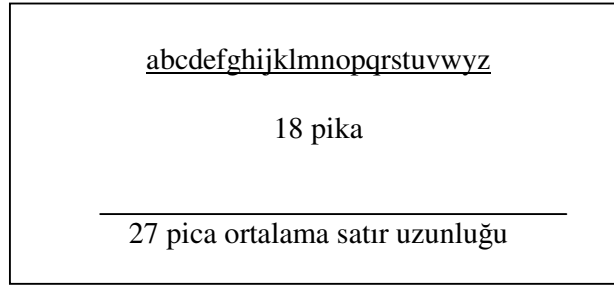
dizilen sözcüklerdeki değişken yapı okumayı kolaylaştırır. Sözcük büyük harflerle dizildiğinde, eşit yüksekliklerdeki harfler durağan bir hat oluşturduğundan; okunaklılık azalır, algılama süresi uzar. (Becer, 1997,s.185)

Tasarımcı bir yazıyı okunaklı kılabilmek için yazının ne olduğunu, yani içeriğini, yazının hedef kitlesini ve bu kitlenin bu yazıyı niçin okumak isteyebileceğini, yazının ne zaman ve nerede okunabileceğini çok iyi bilmek durumundadır. Bir yazı tahtasında ya da not defterinde, kitaplarda, dergi ve gazetelerde, karayollarındaki trafik tabelalarında, ya da film afişlerinde kullanılacak tipografi farklı anlamları, mesajları içermektedir.

Bir yazı karakterinin kimliği kadar kullanıldığı biçim de oldukça önemlidir. Amaca uygun okunaklı bir karakter başarılı bir biçimde kullanılmadığı takdirde tamamen okunaklılığını kaybedebilmektedir. Okunaklılık konusunda tırnaklı karakterlerin tırnaksızlara oranla daha başarılı olduğu bilinmektedir. Bir metnin içeriği bilindiğinde karakterinin okunaklı olduğu düşünülebilmektedir. Ancak bu metinden birkaç kelime atıldığında farklı anlamlar oluşabilmektedir. Örneğin "III" kelimesi tırnaksız bir karakterle yazıldığında "III" üç, yüzonbir ya da 111 gibi matematiksel bir simge olarak anlaşılabilir. (Becer, 1997,s.186)

Ürün için etkili bir yazı karakterini seçebilmek mesajı iyi anlamakla mümkündür. Tırnaklı, tırnaksız ya da kalın ya da eğik hangi stilde bir yazı karakterinin kullanılacağını mesajın içeriği ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca basılı malzemelerde kullanılan kolonların genişliği de mesajın etkili olmasında önemlidir. Yalnızca göze hoş görünen bir kolon genişliği istenen etkiyi, yani okunaklı ve anlaşılabilir olmayı sağlamayabilir. Eğer kullanılan kolonlar çok geniş ise okumayı da yavaşlatır. Okur çok çabuk yorulur ve gözün hareketi bir satırdan diğer satıra geçişle şaşırabilir. Diğer yandan da çok dar kolonlarda da göz sağa ve sola çok sık hareket etmektedir ve yine göz çabuk yorulacaktır. Küçük puntolu yazı karakterlerinde ise; örneğin 6 ya da 8 puntoluk bir yazıda dar kolonların kullanılması uygundur.(Mc Lean, 1980,s.43)

Bazı tipograflar okunaklılığı arttırmak için ortalama bir satır uzunluğu belirlemişlerdir. Herhangi bir yazı karakteri için en okunaklı satır genişliğini o karakterin küçük harflerinden oluşan abecesinin uzunluğuna, bu uzunluğun yarısını ekleyerek ulaşmanın mümkün olduğu belirtilmektedir. Örneğin; küçük harf abecesinin uzunluğu 18 pika olan bir karakter için ortalama satır uzunluğu; $18+9=27$ pika olmalıdır. Bu teoriyi ortaya koyan araştırmacılar okunabilir en kısa satır genişliğini karakterin küçük harf abece uzunluğu kadar, en uzun satır genişliğinin ise bu karakterin küçük harf abece uzunluğunun iki katı kadar olması gerektiğini savunmaktadırlar. (Conover, 1985, s.68) (Şekil 20)

Şekil 20: En okunaklı ortalama satır uzunluğu

Bir diğer uygulamaya göre ise karakterlerin büyüklüğünün iki katı kadarki ölçü satır uzunluğunun belirlenmesini sağlamaktadır. Örneğin; 18 puntoluk bir yazı için 38 pikalık bir genişlik, 6 puntoluk bir karakter için ise 12 pikalık bir satır genişliği uygun görülmektedir. Temel olarak bilinmesi gereken kullanılan yazı karakterinin ölçüsü küçüldükçe, kullanılacak satır genişliğinin de kısılması, ölçü büyüdükçe de bu genişliğin arttırılması gerektiğidir. Fakat bu arttırma karakterlerin küçük harflerinden oluşan abecesinin uzunluk ölçüsünün iki katından daha fazla olması gerekmektedir. Harfin puntosunu seçerken, normal okuma uzaklığının 25-35 em olduğunun göz önüne alınması gerekmektedir. Bu durumda metin yazılarında en iyi algılanabilen yazı ölçüleri 9-12 punto arasında değişebilir. Punto seçiminde dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da okuyucu kitlesinin niteliğidir. Okumayı yeni öğrenen çocuklar ve iyi görmeyen yetişkinler için büyük puntolu harfler tercih edilmelidir. (Conover, 1985, s.69)

Kullanılacak satırların da çok kısa ya da çok uzun olmamasına dikkat edilmelidir. Kısa satırlar gözü dikey yönde harekete zorlarken, uzun satırlar gözün bir alttaki satırı bulmasını güçleştirir. Metin yazıları için 9-12 punto arasındaki boyut seçildiğinde, her satıra düşecek sözcük sayısı 10-12yi geçmemelidir. Dolay ısı ile her satırda ortalama 60 ile 70 arasında karakter kullanılmalıdır. Satır arasında 1-4 puntoluk boşluk bırakılması da okumayı kolaylaştırıcı etki yaratacaktır.(Becer, 1997, s.186)

Yazının kalınlığı da okunaklılığı etkileyen bir öğedir. Çok ince yazılar zeminde kaybolmaktadır. Yazı karakteri genişliğinde ise dikey vurgulamaların kullanıldığı daraltılmış karakterlerin normal genişliktekilerden daha zor algılandığı söylenmektedir. Eğik kullanılacak yazılarda da 10-20 derece arasında bir eğim kullanılmalıdır. Çünkü eğim arttıkça okunaklılık bozulur ve istenilen vurgulamayı sağlamak güçleşmektedir.(Becer, 1997, s.187)

Renk ise okunaklılığı etkileyen en önemli Öğelerden biridir. Beyaz zemin üzerinde siyah yazı her zaman tercih edilendir. Fakat yazı ile zemin arasında güçlü kontrast oluşturan renkler kullanılmaktadır.

Okunaklılık (Legibility); karakterlerin ne kadar fark edilir olduğu, ne kadar kolay okundukları ve harflerin sunuldukları ortamdaki görsel etkileri ile ilgilidir. Harflerin okunaklılığını etkileyen görsel faktörler, karakter stilleri, küçük harf boyutları, üst ve alt uzanımları, büyüklükleri, ağırlıkları, renkleri, tırnaklı ya da tırnaksız olmaları, harf ve kelime boşlukları, paragraf düzenleri, sayfadaki kolon sayısı, metinlerin sağa ya da sola dayalı olmaları, görsel malzemelerin dengesi, sayfanın boyutu gibi daha birçok Özelliştir. Bu özelliklerin her biri tek tek okunaklılığı etkilediği gibi birbirleri ile etkileşimleri de bunu desteklemektedir.(Becer,1997,s.187)

3.7.3. DİKKAT ÇEKME

Dikkat çekici olma bütün yazılı basma ait ürünlerde olması gereken bir özelliktir. Okurun gözünün o ürünü görebilmesi, fark etmesi ve ilgilenmesi dikkatinin çekilebilmesi ile doğru orantılıdır. Bir afiş ya da billboarda bakmamızı sağlayan,

dikkat çekiciliğidir. Bu kimi zaman bir fotoğraf ya da yazıdır. Aynı şekilde bir gazete ya da dergi de satıldığı standartlarda diğerlerinden başka bir çekiciliğe sahip olmalıdır ki fark edilebilsin.

Her türlü ürünün amacı olan alıcı kitleye ulaşma, kendini beğendirme ve kendini satın aldırma tek bir biçimde, dikkati çekme ile başarılı olabilmektedir. Bu anlamda tüm iletişim araçlarından gelen iletilerin sunumunda alıcı kitlenin dikkatini çekici bir öge bulunmalıdır. Günümüz rekabet ortamında sunulan bilginin amaca uygun bir biçimde hedef kitleye iletilmesinde en önemli etken dikkatleri çekmesidir.

3.7.4. KİMLİK OLUŞTURMA (UYGUNLUK)

Seçilen yazı karakteri bir kimliğe sahiptir. Ürünle bütünleşebilmeli ve hedef itle tarafından kabul edilebilir olması gerekmektedir. Seçilen karakter ve ürünün kimliği alıcı kitlenin belirlenmesi ve geliştirilmesinde önemli bir etkidir.

Tasarımda kullanılan yazı karakteri, ürünün tüketiciler tarafından da kabul edilen kimliğini yansıtabilmelidir. Herhangi bir grafik tasarım ürününün benzerleri arasından ayırdedilebilmesi için görsel anlamda da adından, logosuna, renginden yazı karakterine ve tasarımına kadar farklı olmalıdır. Alıcı kitle bir bakışta diğerleri arasından aradığını bulabilmelidir. Görsel anlamda kimliğin oluşturulabilmesi ile bu mümkün olabilmektedir. Yazı karakterleri de bu noktada önemli bir etkidir. Yazı karakteri biçimi, büyüklüğü, boşluklama stilleri, renkli ve bloklaş biçimleri ile basılı bir malzemenin kimliğini oluşturmak çok kolaydır.

3.8. TİPOGRAFINİN TASARIM İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Sayfa tasarımının en önemli öğelerinin; yazı fotoğraf ve grafikler olduğu daha önce de belirtilmişti. Basılı bir malzemede kullanılan yazı karakterleri de çoğu zaman ürünün vitrini oluşturmada kullanılmaktadır. Mesajı vermede, içeriği belirginleştirmede ya da anlaşılabilirliği etkilemede en önemli öğelerden biri yazıların karakterleridir. Bir sayfanın tasarlanmasındaki asıl amaç mesajı en iyi biçimde vermektir. Mesaj da metnin içeriğinde saklıdır. Dolayısı ile metnin okunaklı olması tek şarttır. Bu da tipografinin doğru kullanımı ile mümkündür.

Tipograflar çalıştıkları her alanda hangi alıcı kitle ve ortam için nasıl bir şey yapacaklarına kendi yetenekleri ve bilgileri doğrultusunda karar vermektedirler. Tipografik ortamda yapılan çalışmalar da işte burada geçerli olmaktadır. Örneğin; çocuklar, görme özürlü kişiler ve yaşlılar için hazırlanan ürünlerde, bibliyografyalar, telefon rehberleri ya da yalnızca araştırmacılar sonucunda renklerinin ve biçimlerinin nasıl olması gerektiği belirlenecek olan otoyol uyarı levhalarında kullanılacak tipografik öğelerin nasıl kullanılması gerektiği yapılan tipografik araştırmalar sonucunda belirlenebilmektedir.(Nelson, 1983, s.12)

Bir havayolu şirketi kendisi için bir logo tasarlanmasını izlediğinde varolan tüm havayolu şirketlerinin logolarını araştırmak gerekmektedir. Ayrıca bir çok türde kitap bulunmaktadır. Romanlar, yemek kitapları rehberler ve sözlükler hep okunmak içindir, fakat amaçlarına yönelik olarak tipografik alanda farklılıklar göstermeleri gerekmektedir.

1450 yıllarında Gutenberg hareketli dizgi makinesini bulduktan bu yana, belli bir basılı yazıyı basma sanatı hayli karmaşıklaşmıştır. Her yıl yeni fontlar ortaya çıkmış, foto-dizgi ve bilgisayarları kullanan yeni teknikler bulunmuştur. Yine de bu artan karmaşıklığa karşı font seçimindeki temel ilkeler aynı kalmıştır. Yazılı ve basılı bütün metinlerin ister gövdesinde, isterse başlığında, tek bir yazı karakteri ailesi kullanılmalıdır. Bütünlük sağlama açısından bu çok önemlidir. Aynı sayfa içinde, özellikle broşür gibi sayfa boyutları çok büyük olmayan ürünlerde en fazla iki farklı yazı karakteri kullanımı kalabalıklığı ve yoruculuğu da azalttığı için tercih edilmelidir. Verilmek istenen mesaj için gerekli görsel malzeme, yani fotoğraf ya da grafik öğeler zaten yeri kadar renklidir. Bunları birden çok font ile daha da karmaşık hale sokmak gereksizdir. Eğer birden fazla font kullanılacak ise de bunların aynı font ailesinden gelmesi uygundur.(Mc Lean, 1980, s.45)

Tırnaksız yazı karakterleri ise metin yazılarından çok başlıklarda kullanılmalıdır. Çünkü tırnaksız yazı karakterlerinin küçük boyutlarda okunmasının oldukça güç olduğu bilinmektedir. Tırnaklı yazı karakterlerini ise başlık gibi vurgu gereken yerlerde kullanmak daha doğru olmaktadır.(White, 1982, s.80)

Bilgisayar ile yapılan tasarımlarda yazı karakterlerinin sıkıştırılarak farklı birer karaktermiş gibi kullanıldığı da görülmektedir. Bu karakterlerin tasarımcılar tarafından yapıldığını ve bu şekilde yanlış kullanımların yeni melez bir takım karakterlerin oluşmasına neden olduğunu unutmamak gerekmektedir.

Gazeteci Tümer Argın Yerel Basın Eğitimi Seminer'inde karakterlerin dilleri ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Karakterlerin de kendilerine göre bir takım sembolik dilleri vardır. Örneğin; siyah ve kalın harfler olgun, oturmuş bir ciddiyete sahiptir. Geniş harfler kolay okunur, dar karakterlerin okunması zordur ama az yer kapladıkları için sayfa tasarımcılarının kurtarıcısıdır. Eğik karakterler pek girişken değildir. Beyaz karakterler yumuşak ve hoşgörülüdür. Siyah karakterlerle kullanıldıklarında daha da yumuşarlar. Siyah ve beyaz harfler iyi kullanıldıklarında iyi arkadaşlardır. El yazıları ise romantiktirler. Gotik yazıların despot bir havası vardır. Tırnaklı harfler ise daha sofistike ve daha filozofçadırlar."(Book ve Schick, 1998, s. 103)

3.9.TİPOGRAFİDE BAZI TEMEL KURALLAR

Tipografik çalışmalar yapılırken çok basit görünse de bilinmesi gereken bazı temel yapılar vardır. Bu temel bilgiler özümseyerek bazı arayışlar içine girilir. Burada belirtilecek kurallar birçok tipograf tarafından denenmiş tavsiyeler olarak da alınabilir.

- 1 - Okunabilirliği sağlamak için, üstünlüğü kanıtlamış yazı karakterleri seçilmelidir.
- 2- İlgiyi belli bir kelime ya da cümleye çekerken çok fazla değişik yazı karakteri bir arada kullanılmamalıdır.
- 3- Birbirleriyle çok benzer yazı karakterleri birlikte kullanılmamalıdır.
- 4- Uzun metin yazılarında; metnin hepsi majiskül harflerle dizilmemelidir. Çünkü majiskül harfler, monoton ve dikdörtgen şekiller oluşturarak, miniskül harflerde bulunan alt ve üst uzantıların sağladığı ritimsel değişiklikten uzaklaşıp okumayı zorlaştırır.
- 5- Genellikle 8'den 12 puntoya kadar olan yazı büyüklükleri ortalama 30-35 cm uzaklıktan okunur. Fakat aynı ölçüde olan yazı karakterleri, değişik büyüklükte

görülebilir. (Bu da x - yüksekliğiyle ilgilidir.)Bunu göz önünde tutarak metin yazılarınızda kullanacağınız punto büyüklüğüne karar verilmelidir.

- 6- Çok değişik yazı büyüklükleri ve et kalınlığındaki harfleri aynı anda bir arada kullanmaktan kaçınılmalıdır.
- 7- Son derece geniş ya da son derece dar yazı karakterlerinden kaçınılmalıdır. Yazı anatomilerinin bozulmamış olmasına dikkat edilmelidir.
- 8- Metin dizgisinde tutarlı harf ve kelime espasları kullanılmalıdır. Kelime boşlukları harf boşlukları arttığında oransal olarak artar. Örn, İnce bir yazı karakteri geniş bir harf espasında iyi görünür.
- 9- Çok uzun ya da çok kısa satır uzunluklarından kaçınılmalıdır. Okuma sürecinde bunun dikkat dağıttığı kabul edilir. Metin dizgisinde her satırda 70 karakter bulunması kabul edilebilir. (8 kelimeden 10 kelimeye kadar) Yazı ölçüsü karakter sayısını azaltır. Kısa satırlarla yapılan dar sütun dizgisinde kesik okuma oluşur. Kelimeler arasında rahatsız edici boşluklar oluşabilir.
- 10- Satır espaslarının çok küçük olmasının okuma süresini yavaşlatır çünkü, göz bir kerede yazı satırı okunmaya zorlanır. Yazı karakterinin yapısına göre satır arası espasına, 1 puntodan 4 puntoya kadar boşluk eklenebilir.(Bu seçim x- yüksekliğine bağlıdır.)
- 11 - Paragraf başları belirtilmelidir, fakat menin bütünlüğü bozulmadan.
- 12- Yazı karakterinin harf yapısında (oranlarında) gelişigüzel oynamalar yapmaktan kaçınılmalıdır.
- 13- Daima harf ve kelimeler bulundukları temel çizgi üzerinde kullanılmadır. Bu oryantasyondan ayrıldıklarında kontrol dışı görünürler.
- 14- Yazı ve renkle çalışıldığında yazıyla zemin arasında yeteri derecede zıtlık olması gerekir. (Carter, 1996,)

BÖLÜM 4

MESLEK LİSELERİNDE GRAFİK EĞİTİMİ ve YAZI-TİPOGRAFİ DERSİ

4.1. MESLEK LİSELERİNDE GRAFİK EĞİTİMİ ve ÖNEMİ

Günümüzde öğrenciler yoğun bir yarış temposu içinde üniversitelere hazırlanarak bunu tek çıkar yol olarak görmekte-dirler. Kaldı ki bugünkü eğitim sistemi ile bu çok zor olmaktadır. Bu çerçevede en iyi çözüm yolu meslek liselerinde gerekli teknolojik bilgi ve donanım kazandırarak daha kısa bir sürede iş yaşamına başlamaktır. Mesleki ve teknik eğitim görmüş insan gücü ekonomik ve teknolojik gelişmenin temel ögesidir. Bu insan gücünün kaynağı ise ülkemizin genç nüfusedir. Ülkenin ihtiyacı olan nitelikli insan gücünü yetiştirmekle görevli kurumlardan biriside mesleki ve teknik eğitim kurumlarıdır.

Bugün gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler bunun farkına vararak eğitim sistemi içerisinde mesleki ve teknik eğitime ağırlık vermişlerdir. Gelişmiş ülkelerde genel eğitim amaçları yönünden de giderek meslekileştirme eğilimi içinde yer alırken mesleki eğitimde de ekonomik ve teknolojik gereksinimlerin baskısı altında değişen iş şartlarına uyabilme kabiliyetine sahip insan gücü yetiştirmek önemli hale gelmiştir.

Mesleki ve teknik eğitim genç ve yetişkinlerin kendi ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda bir mesleğe hazırlanmalarını, değişen iş koşullarına uyum göstermelerini bireyin meslek yaşamından beklentilerine ve meslek yaşamının bireyden beklentilerine cevap bulabilmelerini sağlayarak bireyin sahip olduğu bütün yetenekleri en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir. (Metge 2004 Proje kapanış Raporu)

Dünyadaki iletişim teknolojilerinin sürekli gelişmesi, kitle iletişim araçlarının çeşit ve sayı olarak çoğalması, ülkeleri ve kültürleri birbirine daha çok yakınlaştırmaktadır. İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan araçlardan biri olan grafik sanatı bu anlamada önemli bir yere sahiptir. İletişim grafik tasarımının var olma nedenidir. Grafik tasarım reklâm sektörü, matbaacılık, görsel medya, bilgisayar,

fotoğraf, multimedya gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Dünyadaki küreselleşme süreci ile uyum içerisinde olan Türkiye’de de grafik tasarım dolayısıyla da reklâmcılık son yıllarda gerek mali olarak yüksek getirileri, gerekse nitelik olarak çok hızlı gelişme göstermektedir.

Toplumda üretim ve tüketim ilişkisinin hızla gelişimi beraberinde reklâm ve pazarlama gereksinimini de getirmiştir. Bu durum grafik tasarımın geçerliliğini de arttırmıştır. Ardından sektörün nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla mesleki ve teknik eğitim kurumlarında grafik tasarım bölümleri açılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde de iş piyasasının gereksindiği nitelikli insan gücünü yetiştirebilmek için M.E.B. Kız ve Erkek Teknik Öğretim genel Müdürlüğü’ ne bağlı mesleki ve teknik orta öğretim kurumları eğitim hizmeti sunmaktadır. Bu çerçeve kapsamında Anadolu Meslek liseleri ve Olgunlaşma Enstitüleri orta öğretim düzeyinde grafik eğitimi veren kurumlardır. Anadolu Meslek liselerinde bir yıl hazırlık olmak üzere dört yıl eğitim verilmektedir. Türkiye’de 12 ilde(Ankara, İstanbul, Bursa, İzmir, Eskişehir, Samsun, Diyarbakır, Adana, Antalya, Trabzon, Kayseri) bulunan Olgunlaşma Enstitülülerinde ise bu eğitim 2 yıllık bir süreyi kapsar ve diğer orta öğretim kurumlarında verilen genel kültür dersleri yerine öğrencilere sadece mesleki alanları ile ilgili dersler verilir.

Meslek Liselerinde ve Olgunlaşma Enstitülerinde MEGEP Projesi çerçevesinde her mesleki alan için sektör gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanan çerçeve öğretim programları doğrultusunda eğitim verilmektedir. Bu öğretim programları ortak derslerden, alan / dal derslerinden ve seçmeli derslerden oluşmaktadır. Ayrıca her türdeki mesleki ve teknik eğitim kurumu için her mesleki alana ait haftalık ders çizelgeleri ve programın uygulama esasları da öğretim programı kapsamında yer almaktadır. (Bkz : <http://megep.meb.gov.tr/indextr.html>)

Çerçeve Öğretim Programları 4 yıl olarak tasarlanmıştır. Programın temel yapısı oluşturulurken 9. ve 10. sınıflarda ortak dersler ile mesleki alan dersleri, 11. ve 12. sınıflarda ise dallara ait derslerin öncelikli olarak okutulması planlanmıştır.

Alanda yer alan dallara yönelik ortak yeterlilikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak 10.ve 11. sınıflarda verilmektedir. 12. sınıfta diplomaya götüren dala ait yeterlikleri içeren dersler yer almaktadır. 10. sınıfın sonunda bölgesel ve sektörel ihtiyaçlar, okulun donanımı, öğretmen ve fiziki kapasitesi ile öğrencilerin mesleki yeterlikleri de dikkate alınarak dal seçimi yapılır.

Alan /dal dersleri modüllerden oluşmaktadır. Bu derslerdeki her modülün içeriğini öğrencilere kazandırmak için tasarlanan toplam öğrenme süresi 40 saat olarak planlanmıştır. Bu süre öğretmen rehberliğinde ve öğrencinin kendi kendine çalışacağı süreleri kapsamaktadır. Örneğin 40/32 olarak belirlenmiş bir modülün; 32 saati öğretme gözetiminde çalışılacak süreyi, kalan 8 saat ise öğrencinin kendi kendine bağımsız olarak çalışacağı süreyi göstermektedir.

Meslek Liselerinde daha önce mesleki alan ismi “Grafik ve Resim” olan grafik eğitimi 2002-2003 öğretim yılında MEGEP projesi kapsamında “Grafik ve Fotoğraf ” olarak değiştirilmiştir. Grafik ve Fotoğraf alanı **Grafik, Fotoğraf Çekim ve Fotoğraf Baskı** olmak üzere 3 dala ayrılmaktadır. Grafik ve Fotoğraf alanı çerçeve öğretim programlarında her dal için okutulacak zorunlu dersler ve dal dersleri ile bu derslere ait modül içerikleri belirtilmiştir.(Bkz: Ek-4 MEGEP Grafik ve Fotoğraf Çerçeve Öğretim Prog.)

Programı tamamlayarak mezun olan öğrenci iş yaşamına atılabilir veya yüksek öğrenime devam edebilir, öğretim programının herhangi bir yılından ayrılan öğrencinin kazandığı yeterlikler , sertifika programlarında değerlendirilir.

4. 2. MESLEK LİSELERİNDE GRAFİK EĞİTİMİNİN AMACI

Grafik tasarım, görsel bir iletişim sanatıdır. Birinci işlevi de, bir mesaj iletmek bir ürün ya da bir hizmeti tanıtmaktır.(Becer, 1997, s.33)Güzel sanatların estetik nitelikleriyle birlikte, resim ve yazının birbirini tamamlayan bir düzenleme içinde kullanılmasını öğretmeyi hedefleyen eğitime grafik eğitimi denmektedir. Grafik eğitimi alan bir öğrenci, dinamik bir anlatım gücüne, görsel ve sözel mesajları etkili bir şekilde kullanma gücüne sahip olmalıdır. (Ünver, 1997, s.)

Grafik eğitiminin genel amacı; öğrencilerin yaratıcı güçlerine ve sanat yeteneklerine özgürlük kazandırmak, kişisel gözlem ve denemelerini soylu işlere yöneltmek, alışılmış, eskimiş ve yozlaşmış olan her şeyden arındırmak, kendisinin olanı yapma cesaretini kazandırmak, şekillendirici çalışmanın ana ilkelerini kavratmak, nesnel ve öznel dünyanın biçim ve renk sorunlarını çok yönlü olarak belirlemelerine yardımcı olmaktadır. (Işingör-Eti ve Aslier,1986, s.129)

Meslek liselerindeki grafik eğitiminin amacı öğrencilere iyi bir iş olanağı sağlamak, ve yüksek öğretime hazırlamaktır. Meslek Lisesi; öğrencileri mesleğe ve yüksek öğrenime hazırlayan ortaöğretim kurumudur ve örgün eğitimin içine girer. Mesleki Eğitim bireye iş yaşamında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitimidir. (Alkan, 1988,s.)

Grafik tasarım eğitimi veren orta öğretim kurumlarında, grafik tasarım ve Fotoğraf alanı öğretim programı ile bireylere öncelikle temel bilimleri içeren bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra, çağımızın gereği olan güçlü insan ilişkileri, iletişim kurabilme yeterlikleri kazandırmak hedeflenmiştir. Programın genel amacı, bireylerin temel yeterlikler üzerine temel mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktadır.(MEGEP -Grafik Ve Fotoğraf çerçeve öğretim Programı,2007 s.3)

Grafik eğitimi alan öğrenci, duyuşsal alana yönelik algılama ve ayırt etme yeteneklerini geliştirebilir, tasarlama yetilerini, analiz ve sentez yapabilme becerilerini ve sanat eserlerine karşı ilgi ve duyarlılıklarını geliştirebilmektedir.

Grafik eğitimi ile öğrencilerin, grafik ile ilgili temel bilgileri, tanım ve terimleri kavramaları, bilgisayar yazılımlarını kullanmayı öğrenmeleri, alanı ile ilgili araç-gereçleri tanımaları, ekonomik kullanma alışkanlığı kazanmaları, sanatsal gelişmeleri takip etmeleri, eleştiriye açık olma alışkanlığı kazanmaları ve kendine güvenen, sanat disiplini kazanan, sanata bakış açılarında bir farklılık görülen bireyler yetişmesi amaçlanmaktadır.

Dört yıllık eğitimleri süresince öğrenciler grafik tasarım çalışmalarıyla; görsel dokunsal biçimde kavramları algılayabilme, anlayabilme ve ifade edebilme, gözlem ve kişisel deneyimle izlenimleri kaydedebilme, el becerilerinin gelişimiyle bireylerin yaratıcı eğilimlerinin fark edilmesini sağlayabilme, sezgisel ve hayal gücüne dayalı eleştirel ve çözümleyici yetileri geliştirebilme gücüne sahip olurlar.(Ünver 1997,s.)

Meslek Liselerinde Grafik Eğitiminin amacı;

- Bireylerin temel yeterlilikler üzerine temel mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktadır.
- Kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerle üretim yapabilen, pazarlayan, sektörün beklentileri doğrultusunda, kaliteli hizmet sunabilen, kendi iş yerini kurma düşüncelerini faaliyete geçirebilen ve işin her aşamasında kaliteden sorumlu olmanın gereğini bilen bireyler yetiştirmektir.(Ankara, MEGEP projesi, 2007) (Bkz Ek-3)

Sonuç olarak grafik eğitimin en önemli hedeflerinden biri, tasarım eğitimi alan öğrenciye, bir tasarımcının sahip olması gereken düşünsel sürece sahip olma ve bu yaratıcılık gücünü sürekli geliştirebilme yetisinin kazandırılmasıdır. Ancak bu şekilde toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte ürünler hazırlanabilir.

4.3. GRAFİK EĞİTİMİNDE YAZI-TİPOGRAFİ DERSİNİN ÖNEMİ

Yazı-tipografi dersi Grafik ve Fotoğraf alanı kapsamında bulunan ortak alan derslerinden birisidir. Grafik , Fotoğraf Çekim ya da Fotoğraf baskı dallarında okutulacak zorunlu derslerden değildir. 40/32 saatlik 2 modülden oluşmaktadır. I. Modül Temel Yazı modülü, II. modül ise Tipografi modülüdür. (Ek-5 Yazı-Tipografi dersi modülleri) Yazı-tipografi dersinin haftalık ders saati 2 modülün ders saatinin toplanıp eğitim öğretimin devam ettiği hafta sayısına bölünmesiyle bulunur. (64saat /18hafta). M.E.B MEGEP projesi tarafından yayınlanan Grafik ve Fotoğraf alanı çerçeve öğretim programlarına göre Yazı-Tipografi dersi meslek liselerinde 11.Sınıf öğrencilerine okutulacak dersler arasındadır.

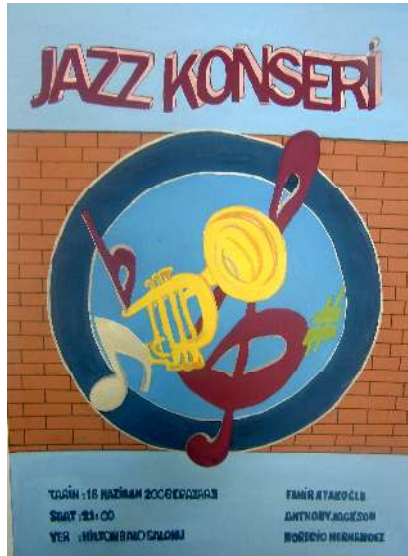
Yazı-tipografi dersi Grafik Tasarım eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Çünkü bu derste öğrenciler grafik tasarımın önemli bir unsuru olan yazının doğuşunu, tarihi gelişimini, harfin anatomisini, yapısal özellik ve farklılıklarını, tipografinin iki boyutlu yazı yüzeylerindeki kullanım şekillerini, işlevlerini ve bunları grafik tasarım ürünleri oluştururken doğru, etkili ve estetik bir bakış açısıyla ne şekilde kullanması gerektiğini öğrenirler. Gelecekte çok yönlü, yaratıcı, bilgili, gelişime ve değişime açık, estetik, nitelikli ve çağdaş grafik tasarımlar yaratabilen tasarımcı adaylarının yetişmesi için bu bilgilerin özümzenmesi, doğru şekilde kullanılması önemlidir.

Grafik tasarımda tipografi, bilgi ve mesajın anlaşılabilir bir form diliyle iletilmesinin yanı sıra, bir tarz, kişilik, görsel bir dil, farklı bir imge olarak ortaya konan bir elaman olma iddiasını taşımaktadır. Mesajın içeriğiyle tipografinin uyuşması grafik tasarımcılarının en sıklıkla çözüm bulmak zorunda kaldığı durumdur.(Uçar, 2004, s.106). Bu nedenle bu soruna etkili, kalıcı, doğru ve estetik çözümler üretebilmek için grafik tasarımcı adaylarına verilen yazı tipografi eğitiminin niteliği önem kazanmaktadır. Bu aşamada bu derse giren öğretmen ve eğitimcilere büyük görev düşmektedir. Öğretmenlerin, bu konudaki eğitimlerini, deneyimlerini, bilgi ve kazanımlarını öğrencilere aktarırken dikkatli ve özenli davranmaları gerekmektedir.

Her konu, ihtisas ya da ilgi alanı geçmişe dayalı bir kültüre dayanır. Öncesi, örnekleri, gelişimi ve o konuda verilmiş ürünleri bilmek, o konuyla ilgilenenlerin derinliğini ve mesleki hâkimiyetini geliştirir. Bu fikirden hareketle iyi bir grafik tasarımcı olabilmek için öncelikle grafik tasarımın ve onu oluşturan yazı, fotoğraf, renk gibi unsurların oluşumunu, geçmişini, gelişim sürecini bilmek gerekir. Geçmişte yapılanların bilgisine sahip olmak, süreç ve gelişimini bilmek yeni üretimlere ışık tutar. Yazı-tipografi dersi de grafik tasarım ve yazı konularının doğuş ve gelişim sürecinin öğrencilere aktarılmasında, bu konularda yapılacak araştırmalar ve daha iyi ürünlerin oluşmasında önemli katkıları olabilecek bir derstir.

Bu derste edinilen bilgi ve becerileri farklı grafik tasarım ürünlerinde kullanarak hem bu ürünlerin tasarım ilkelerini ve hedef kitle özelliklerini bilmek hem de tipografiyi farklı alanlarda, farklı mesaj içerikleriyle doğru şekilde kullanmak konusunda yeterlilik kazanmalarını sağlamak yazı-tipografi dersinin en önemli amaçlarından birisidir. Bu amacı gerçekleştirmek için grafik eğitimi veren kurumlarda yazı-tipografi dersinin diğer alan dersleri ile koordineli olarak yürütülmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bu derste başarı ya da başarısızlıkları diğer grafik alan derslerini de aynı oranda etkilemektedir. Çünkü grafik tasarım eğitiminde yazı-tipografi dersi ve diğer alan dersleri bir bütünün farklı ama birbirinden beslenen vazgeçilmez parçalarıdır ve birbirleriyle ilişkilidir. Öğrenciler; bir afiş tasarımında, kitap kapağında, logo tasarımında ya da broşür tasarımında tipografinin nasıl kullanılacağını, bloklama ve boşluk düzeni özelliklerini, resim-yazı ve renk ilişkisinin nasıl kuracağını ancak farklı derslerde uygulamalar yaparak bu ilişkiyi ve etkiyi görebilirler.

Her tipografi bir karakteri ve bir tarzı, kendine özgü bir biçimsel dili bünyesinde barındırır. Bu kişilik ciddi, güven veren, asil olabileceği gibi, neşeli, samimi, coşkulu ve eğlenceli de olabilir. Tipografiyi iyi bilenler bu dili ve bileşimlerini bilen, biçimsel dili iyi okuyabilen duyarlı tasarımcılar olmalıdır.

Resim 12: Grafik tasarım dersinde yapılmış öğrenci çalışması

Resim 13: Grafik tasarım dersinde yapılmış öğrenci çalışması

Tipografinin temel işlevi okunurluktur. Harf biçimleri bir bilgi, mesaj, olay veya düşünceyi aktaran birer araçtır. Ancak grafik dilini iyi bilen tasarımcılar bu biçimleri ustalıkla kullanıp, sade ancak kavramsal; açıdan zengin sonuçlar elde edebilir(Uçar, 2004,s.139).

Tipografi, grafik tasarımcının elindeki en önemli grafik elemanların başında gelir. Hemen hemen grafik tasarım ile ilgili tüm işlerde tipografinin önemli bir yeri vardır. Bu önemli elemanı iyi bilmek onun yapısını, parçalarını, tarihsel gelişimini ve ustalarını tanımak tasarımcıya sayısız avantajlar sağlar.

Grafik tasarımcı elindeki bilgiyi vermek istediği etki ışığında düzenler, bir çeşit görsel sesi besteler. Aslında gündelik yaşamda konuşurken kullandığımız tonlamaya benzer düzeyler taşır. Telefonda annemizle konuştuğumuz ton ile patron veya amirimizle konuştuğumuz ton aynı değildir. Farklı mesajları farklı tonda söyleriz. Buna benzer şekilde grafik tasarımcı da başlık, slogan veya alt başlığın hangi tonda ve şekilde söylenmesi gerektiğine karar verir. Aslında oldukça basit gibi görünen bu süreç, saygın bir sanat, öğrenmesi zor bir uzmanlık dalıdır. Zorluğu pek çok kural, sistem, bilginin özümsemesinden daha çok, görsel açıdan duyarlı ve sanatkârane bir yapı gerektirmesindendir. Aksi takdirde ortaya çıkan çalışmalar, duyarlılık boyutundan uzak, teknik bir sürecin sonuçları olur. Bu yüzden usta bir grafik tasarımcısı, harf biçimlerini doğru kullanarak ana işlev olan iletişimi, çalışmasının eksenine yerleştirmekle birlikte, estetik, kavramsal ve özgün bir çalışma yaratmayı da hedef edinmelidir (Uçar, 2004,s. 140).

4.5 YAZIDA KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

Yazı çalışmalarında, kullanılacak araç gereçlerin amacımıza uygun, kusursuz, temiz, kaliteli ve iyi cins olmaları gerekmektedir.

Güzel bir yazı için kullanılan araç ve gereçlerin önemi büyüktür. Kullanılan araç ve gerecin önemi kadar, hangi araç ve gerecin hangi tip yazı için seçilmesi gerektiği, bunların hazırlanması, özellikleri, korunmaları da önemli bir sorundur.

Günümüzde eskiden kullanılan bazı yazı araçlarının daha uygunları yapıldığı için unutulmuş; fakat bazıları da hâlâ kullanılmaktadır.

Aşağıda yazı yazmak için gerekli olan araçlar çıkarılmıştır.

Kalem çeşitleri:

- Resim Kalemi: Bütün resim kalemleri sertlik derecelerine göre H ve B harfleri ile simgelenir. En sert 9H, orta sert HB ve en yumuşak olanı ise 9B'dir. 3H yardımcı çizgi ve harf çizimleri için en uygun olanıdır.
- Kömür Kalem: Eskiz çizimleri ve gölgeleme için kullanılır.
- Kroki Kalemi: Gölgelemede kullanılır, her istenilen kalınlıkta bulunur. Desen araştırması için yararlı bir gereçtir.
- Litho Kreyyon: Pasaj ve gölgeleme yapmak için kullanılır.
- Grafit Çubuğu: Geniş yazı ve araştırmalar için kullanılır.
- Flomaster Kalem: Genişletme, gölgeleme, eskiz ve çizim için kullanılır. Uçları yuvarlak, yassı ve kesik şekilleri de bulunur.
 - Letringset: (Kesik uç)

Grafos:

Grafos (Graphos) kalemi yazı ve çizimlerde kullanılan en hassas gereçtir. Değişik tür uçları olması nedeniyle pek çok çizimi kolaylıkla uygular. Keskin yassı çizgi uçları ile çeşitli kalınlıkta yazım ve mimarî çizimler, tablalı uçlar ile eşit kalınlıklardaki yazılar, kesik uçlar ile de gotik ve kaligrafik yazılar rahatlıkla yazılabilir. Grafos kaleminin gövdesinde bir mürekkep deposu vardır. Bu da çizimde süreklilik sağlar. Kanalların tıkanmaması için bu gereçte de ROTRING mürekkep kullanılır. Çizim sonrası uçlar açılarak hafif nemli bir bezle silinip kurulanmalıdır.

Rapido:

Rapido kalemi temel harflerin düz çizimlerinde kullanılır. 0,1 ile 1,2 arası kalınlıkları vardır. Rahatlıkla eşit kalınlıkta ve keskin çizgi çizebilir. Enjektör tipi bir ucu ve sürekli mürekkep veren bir deposu vardır. Enjektörün tıkanmaması için yalnızca «ROTRING» adı verilen kendi mürekkebi kullanılır. Uzun süre ağzını açık bırakmamak gerekir. Triline göre çizimlerde kullanımı daha sağlıklı ve pratiktir.

Trilin:

Trilin Çizgi Çubuğu: Temel harflerin düz çizimlerinde kullanılır.

Trilinli Pergel: Yuvarlak anatomili temel harfler için, örneğin; «0» gibi ve buna benzer yuvarlak harflerin çiziminde kullanılır.

Mürekkepli Yazı Gereçleri:

İnce Uçlar: 303 tipi genel kullanım için elverişlidir. 290 tipi harita veya tarama ucu, çok özen isteyen özel yazılarda ve köşe düzeltmelerinde kullanılır.

Tablalı Redis Uçları: Mürekkebin akışını kontrol eden hazneli kalem sapları ile kullanılır. Yuvarlak redis uçları aynı kalınlıktaki harflerin çizimi içindir. Oval redis uçları ise harflerin arasındaki kalınlıkların değişikliklerini belirler. Yassı veya kare redis uçları kalın gövdeli harflerde veya kaligrafide (serbest yazıda) kullanılır. Çeşitli boylarda bulunabilir.

Mürekkep Hazneli Kalem Sapı: Her tür uç bu kalem sapına uyar. Çeşitli renkleri vardır. Renklendirmede, siyah - beyaz gölgelemede, eskiz halindeki yazılan kartona geçirmede (kalke etmede) kullanılır.

Pastel Çubuğu

Fırçalar

Yassı Uçlu Fırça: Buna yazı fırçası da denilebilir. Özellikle Gotik ve kalınlı, inceli yazılar gibi tek tip yazı şeklinde veya fırça ile el yazısı için kullanılır.

Sivri Uçlu Fırça: Kavisli harf yazılarında kullanıldığı gibi küçük boyda olanları yazıların son düzeltmelerinde gereklidir.

Yazı Fırçası: Gevşek, kalın veya ince abartmalı yazı stillerinde kullanılır.

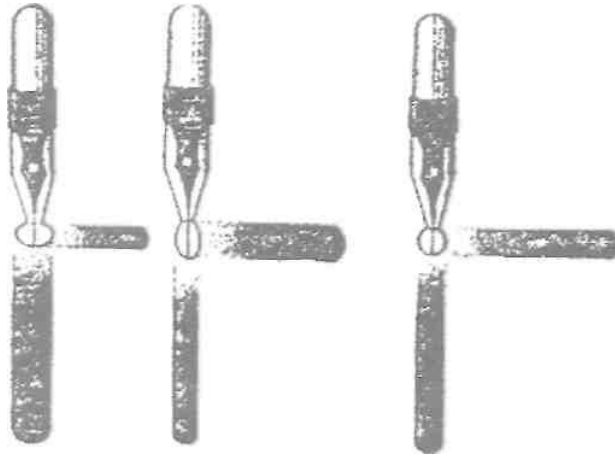
5.4.1 YAZI UÇLARI VE YAZI KALEMLERİ

Bu bölümde özellikle güzel yazı çalışmalarında kullanılan uç ve kalemler üzerinde durulacaktır.

Tablalı uçlar:

Noktalı uçlar da denilen bu tip uçlarla genellikle aynı kalınlıkta çizgiler (ip çizgiler) elde edilir. Yazı öğretiminde ilk yazı çalışmaları bu uçlarla başlar. Önceleri

küçük noktalı uçlarla çalışmalara başlamalı, giderek kalınlık artırılmalıdır. 0,5 ve 5 mm. olarak piyasada bol bulunan bu uçları kullanırken doğru tutuluşa özen gösterilmelidir. Uçların bir kısmı normal tutuluştaki yazı yüzüne yine tam oturmamakta ve yazı yazarken her yönde aynı kalınlığı vermemektedirler. Bu durumda önce uç bir pense ya da yassı karga burunla düzeltilmeli sonra yazıya başlanmalıdır. Uçların üstlerinde ve bazen de altlarında bulunan mürekkep tutucular (damaklar) bulunmalı ve bunlar da yazıya başlamadan önce gözden geçirilmelidir. Graphos takımlarında bulunan «O» ve «R» serisi uçlar da bu amaç için hazırlanmıştır. «O» serisi aynen tablalı uçlar gibi kullanılabilir. «R» serileri ise şablon takımlarında kullanılmak için hazırlanmıştır.

Resim 16: Tablalı Uçlar

Yassı uçlar (kesik uçlar), yassı kalemler

Ağaçlardan, kamışlardan hazırlanabildiği gibi piyasada bulunan metal ve plastik uçlardan da yararlanılabilir. Graphos takımlarında «T» tipi düz kesik, «Z» tipi sola kesik, «N» tipi sağa kesik uçlar bulunduğu gibi çeşitli firmalarca hazırlanmış bu tip kalemler de vardır. Genellikle şerit biçiminde çizgiler elde edilir.

Sivri uçlar (ince uçlar) ve kalemler:

Genellikle çizgi uçlarıdır. Dolma kalemlerde her gün kullandığımız değişik türleri olduğu gibi, kalem saplarına takılarak kullanılan türlü uçlar da bulunmaktadır. Genellikle yazı yazarken elin uca olan basıncına göre inceli kalınlı çizgiler verir. Dalgalı çizgilerle çalışılan yazılarda ve el yazılarında çok kullanılırlar. Dalgalı

çizgilerden oluşan yazılar için Graphos takımlarının «S» serileri kullanılabilir. Cetvel, pergel ve pistole ile yazılan yazılarda ince tablalı uçlardan, Graphos «A» serilerinden ve özellikle Rapido takımlarından yararlanılmaktadır.

5.4.2 YAZI KÂĞITLARI

Yazı kâğıtları; kâğıt türleri, çeşitli kalite renk ve ölçülere göre satılır.

I. Hamur kâğıtlar (beyaz, mat) mürekkep dağıtmayan, beyaz renkte olan bu kâğıtlar, 70 x 100-57 x 82-59 x 89.50.60.75 160 g (1 m2) olan kâğıtlardır. Yazı defterlerinde kullanılanlar 50, 60 g. olanlardır. 75 g dan ağır olanlar, sanat yazıları yazmaya daha uygundur.

II. Hamur (beyaz, mat, kabaca) kâğıtlar

III. Hamur (esmerce, mat) kâğıtlar

IV Hamur (gazete kâğıdı) kâğıtlar

Kuşe kâğıt: (Parlak, kaymak kâğıt) klişesi alınacak yazılarda kullanılır.

Schöhler: Emici yazı yazmaya ve resim yapmaya, boyamaya uygun bir kâğıttır.

Bristol karton: İki yüzü parlak ya da bir yüzü parlak bir yüzü mat olabilir, mürekkep dağıtmaz. Sanat yazıları yazmaya uygundur.

Renkli fon ve resim kartonları: Çok güzel renkleri vardır. Renkli yazılar, vitrin afişleri, etiketler dosya ve kitap kaplan için çok uygun kâğıtlardır.

Kroma karton: Bir yüzü parlak, diğer yüzü samanlı olup, mürekkebi dağıtır. Bunlardan başka, ambalaj, mulâj ve pelür, parşömen, aydinger gibi kâğıtlar da vardır.

Kurutma kâğıtları: Mürekkebin kurumasını sağlayan özel kâğıtlardır. Kurutma kâğıtları kullanırken, mürekkebin üstüne kapatıp hemen bastırmamalı, kâğıdın mürekkebi emmesine yetecek kadar beklemeliyiz. Zorunlu olmadıkça, kurutma kâğıdı kullanmamalıyız. En iyisi, yazıların kendi kendine kurumasıdır. Böyle kuruyan yazıların mürekkebi daha sağlam, daha güzel olur.

Mürekkebi dağıtmayan, emmeyen, düzgün, lifsiz ve sıkı kâğıtlar seçilmelidir. Kâğıt çok parlak ve kaygan, pürüzlü ve engebeli olmamalıdır. Resim kâğıtları, kuşe kâğıtlar, değişik renk ve boyutlarda fon kâğıtları ve özellikle «BRISTOL» kartonlar kullanılabilir.

5.4.3 YAZI MÜREKKEPLERİ

Yazı çalışmalarında çeşitli mürekkep ve boyalar kullanılır. En sık kullanılanları dolma kalem ve çini mürekkebidir.

Dolma kalem mürekkebi: Pıhtılaşmayan, tortu yapmayan bir mürekkeptir. Her zaman bulabileceğimiz bu mürekkebin çeşitli renkleri vardır. Bu mürekkep ışığa ve güneşe çok dayanıklı değildir.

Çini mürekkebi: Örtücü bir mürekkep olduğundan, koyu siyah rengiyle yazılan yazılar, diğer mürekkeple yazılanlardan daha güzel görünür. Dekoratif yazılar, sanat yazıları ve baskı tekniğine uygun yazılar bu mürekkeple yazılır. En iyi çini mürekkebi tortu yapmayan ve kâğıt üzerinde çabuk kuruyandır.

Kâğıtta dağılmayan, tortu bırakmayan, pıhtılaşmayan, bileşimi değişmeyen türden olmalıdır. Başlangıçta yazı mürekkebi olarak koyu siyah mürekkepler seçilmelidir. Mürekkep kâğıt yüzeyini aynı koyulukta kaplamalı, dalgalı görünüş vermemelidir. Değişik renklerde çini mürekkepleri ve renkli yazı mürekkepleri de kullanılabilir. Kullandıktan sonra mürekkeplerin ağzını kapatmak, içine yabancı maddeler düşürmemek, fazla soğuk ve sıcaktan korumak lazımdır.

BÖLÜM 5

YÖNTEM

5.1 YÖNTEM

Bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır.

5.2 EVREN

Bu araştırmanın genel evreni Ankara merkez ilçelerine bağlı olarak grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarından, bu kurumlarda yazı tipografi dersi verilen Öğrencilerden ve bu derse giren öğretmenlerden oluşmaktadır.

5.3 VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Bu araştırmada yukarıda özellikleri açıklanan genel evren üzerinde çalışılmıştır. Çalışma evrenini 2007-2008 öğretim yılında Ankara ilinde grafik tasarım eğitimi veren 10 Meslek Lisesi ve 1 Olgunlaşma Enstitüsünde yazı tipografi dersi verilen öğrenciler ve bu okullardaki yazı tipografi dersi veren tüm öğretmenler oluşturmuştur. Evreni oluşturan okulların isimleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Sıra	Okullar	Semt	Öğretmen	Öğrenci
1	Atatürk Anadolu Kız Meslek Lisesi	Ulus	1	39
2	Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi	Sıhhiye	2	17
3	Cebeci Anadolu Kız Meslek Lisesi	Cebeci	1	16
4	Nevzat Ayaz Kız Meslek Lisesi	Dikmen	2	15
5	Aliye Yahşi Kız Meslek Lisesi	Balgat	1	17
6	100.Yıl Anadolu Meslek Lisesi	Çankaya	2	15
7	Kalaba Kız Meslek Lisesi	Keçiören	1	15
8	Hatice Hikmet Oğultürk Anadolu Kız Meslek Lisesi	Etlik	1	17
9	Yunus Emre Kız Meslek Lisesi	Yenimahalle	1	15
10	Yenimahalle Kız meslek Lisesi	Yenimahalle	1	23
11	Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü	Sıhhiye	1	15
	Toplam		14	204

Bu araştırmanın verilerinin bir kısmı anket tekniği ile elde edilmiştir. Evreninin çeşitli olması ve öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle veri toplama aracı olarak anket seçilmiştir. Tabloda ismi geçen okullardaki yazı-tipografi dersi verilen tüm öğrenciler ve bu derse giren tüm öğretmenlere anket uygulanmıştır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanmış olan anketin geliştirilmesi için önce ilgili literatür ve bu konuda yapılan tezler taranmış, daha sonra konunun uzmanlarının görüşleri alınarak bir anket taslağı hazırlanmıştır. Taslaklar tekrar uzman kontrolünden geçirilerek, gerekli görülen düzeltmeler yapılmıştır. Öğrenciler için 13, öğretmenler için 19 sorudan oluşan anketler son halini aldıktan sonra çoğaltılmış ve araştırmanın çalışma evrenini oluşturan orta öğretim kurumlarında 2007–2008 öğretim yılında yazı-tipografi dersi veren öğretmenlerin tüm öğretmenlere ve bu dersi alan 204 öğrenciye uygulanarak gerekli veriler elde edilmiştir. Bu öğrencilerin 184' ü nü kız, 20'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ankete katılan öğretmenlerin hepsi bayandır.

Araştırmanın evreni kapsamında bulunmasına rağmen, Gölbaşı Anadolu Meslek Lisesinde bu dönem yazı-tipografi dersi okutulan şube olmaması nedeniyle anket uygulanamamıştır. Anket uygulanan orta öğretim kurumları Ankara merkezde bulunan ve meslek eğitim veren ortaöğretim kurumlarının % 90'lık bir kısmını oluşturmaktadır.

5.4 VERİLERİN ANALİZİ

14 öğretmen ve 204 öğrenciye uygulanan anketlerden elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayara girilmiş ve SPSS 11.5 programıyla analiz edilmiştir. Anketlerin analiz edilmesi aşamasında uzman yardımı alınmıştır. Ankete yer alan her sorunun frekans ve yüzde değerleri alınıp, tablolaştırılarak, grafik dağılımları ile yorumları yapılmıştır.

BÖLÜM 6

BULGULAR VE YORUM

6.1 ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN ANKETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

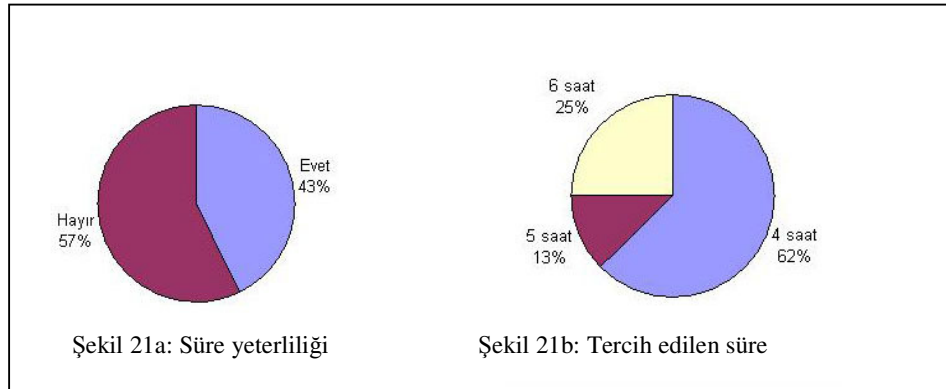
ALT AMAÇ 1:Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında Grafik ve Fotoğraf alanı içinde Yazı- tipografi dersinin genel durumu nedir?

1.1 Müfredat programının durumu nedir?

1.1.1 2007-2008 öğretim yılında Yazı-Tipografi dersi müfredatına ayrılan süre (haftada 2-3 saat) yeterli midir?

Bu alt problem öğretmen anket formundaki 7. soru yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 7: Grafik bölüm müfredatında Yazı-tipografi dersine ayrılan haftalık ders saatini yeterli buluyor musunuz?(Cevabınız hayırsa tercih edeceğiniz süreyi yazar mısınız)?

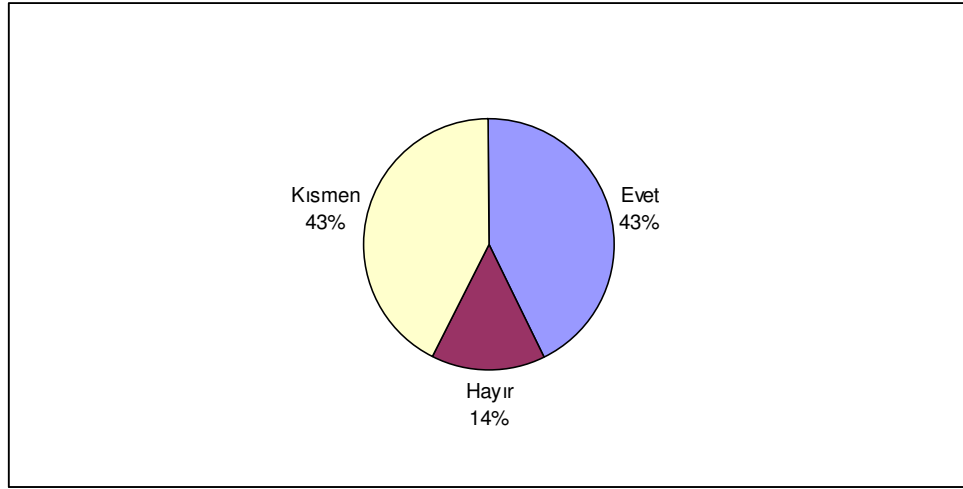
Şekil 21a'da görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerden %43'ü yazı tipografi dersine ayrılan haftalık ders saatini yeterli bulduklarını belirtirken, yeterli bulmayanların oranı %57 civarındadır. 7.sorunun ikinci kısmında ise bu soruya **hayır** yanıtı verenlerin yazı-tipografi dersi için tercih ettikleri haftalık ders saati konusunda bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Bu soruya yanıt veren öğretmenlerin %62'lik kısmı yazı-tipografi dersinin haftada 4 saat olmasını tercih ederken, % 13'lük kısmı ise 5 saatin, %25 oranındaki bir kısım ise haftada 6 saatin yeterli olacağını düşünmektedir.

Buradan da anlaşılaçağı gibi ankete katılan öğretmenlerin yarısı yazı-tipografi dersine ayrılan haftalık ders saatinin uygulamalar için yeterli olmadığını belirtmekte ve dersin haftada 4 saat ve üzerinde olması gerektiğini düşünmektedirler.

ALT AMAÇ 1.1.2 Yazı-Tipografi dersini modüllerinin içeriğı yeterli midir?

Bu alt problem öğretmen anket formundaki 8., 9.,17. ve 18. sorular yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 8: Yazı-tipografi dersinin uygulamalı içeriğini yeterli buluyor musunuz?

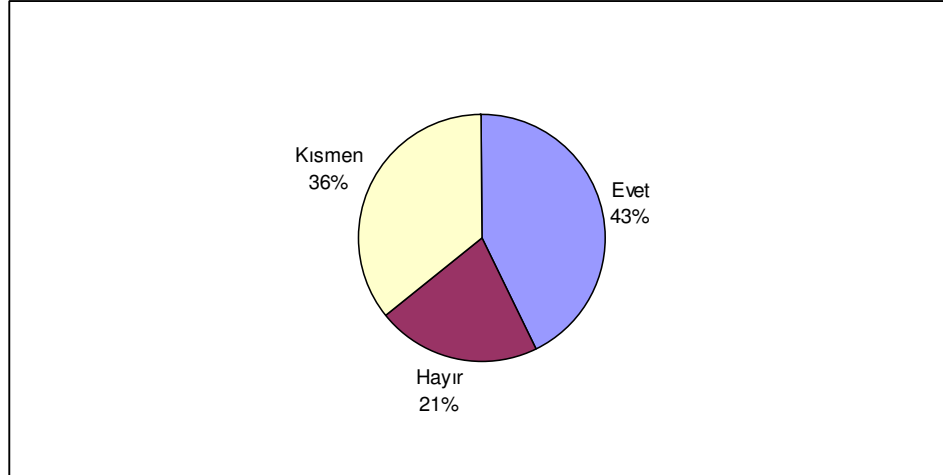

Şekil 22

Şekil 22’de görüldüğü gibi 8. soruya yanıt veren öğretmenlerin % 43’lük kısmı yazı-tipografi dersinin uygulamalı içeriğini yeterli bulduğunu belirtirken, yeterli bulmadığını belirten öğretmenlerin oranı %14 civarındadır. Öğretmenlerin %43 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersinin uygulamalı içeriğini kısmen yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Yukarıdan da anlaşılaçağı gibi öğretmenlerin yarısının, yazı-tipografi dersinin uygulamalı içeriğini tam olarak yeterli bulmadıkları ve içerikte değişiklik yapılması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Soru 9: Yazı-tipografi dersinin teorik içeriğini yeterli buluyor musunuz?

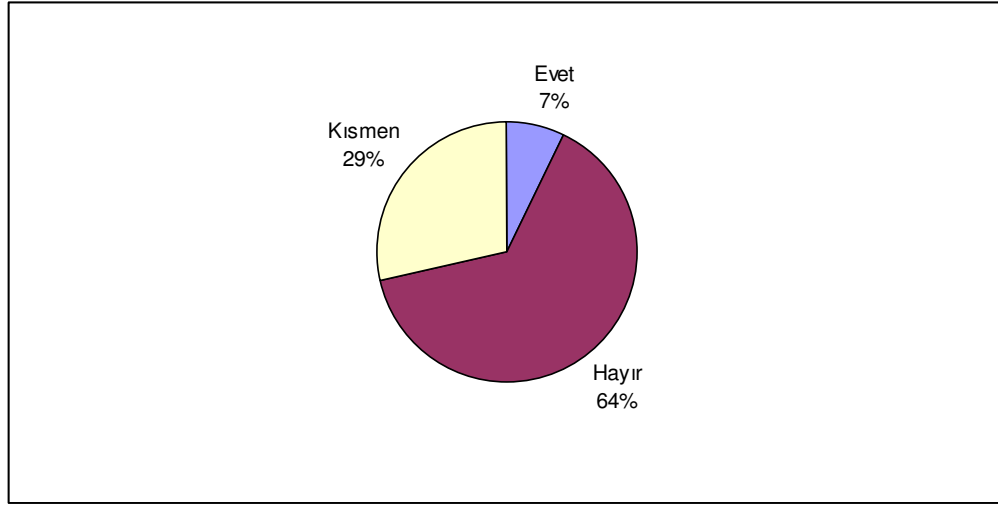

Şekil 23

Öğretmenlerin yazı-tipografi dersinin teorik içeriğini yeterli bulup bulmadıkları konusunda bilgi 9. Soruyla anlaşılmaya çalışılmıştır; Şekil 23'te görüldüğü gibi ankete yanıt veren öğretmenlerin % 43'lük kısmı yazı-tipografi dersinin teorik içeriğini yeterli bulduğunu belirtirken, yeterli bulmadığını belirten öğretmenlerin oranı % 21 civarındadır. Öğretmenlerin % 36 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersinin teorik içeriğini kısmen yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Yukarıdan anlaşıldığı gibi öğretmenlerin yarısına yakın kısmı dersin teorik içeriğini yeterli bulurken, diğer yarısının (%57), yazı-tipografi dersinin teorik içeriğini yeterli bulmadıkları ve içerikte değişiklik yapılması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Soru 17. Klasik anlamda yazı-tipografi dersinde kullanılan divit, hokka, kesik ve tablalı uçların dersin öğretimi için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

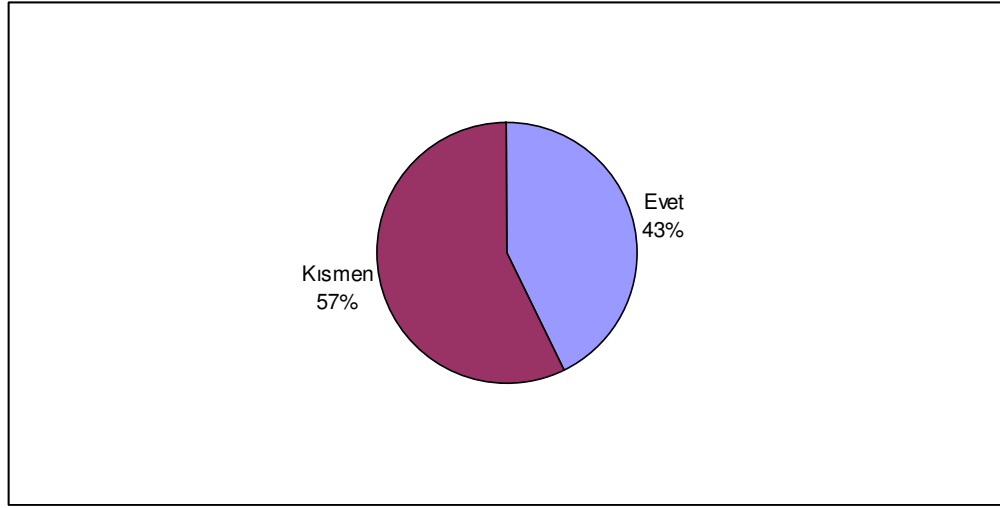

Şekil 24

Şekil 24'te görüldüğü gibi 17.soruya yanıt veren öğretmenlerin % 7'lik kısmı yeterli olduğunu belirten, yeterli olmadığını düşünen öğretmenlerin oranı % 64 civarındadır. Öğretmenlerin % 29 oranındaki kısmı ise klasik anlamda yazı-tipografi dersinde kullanılan divit, hokka, kesik ve tablalı uçların dersin öğretimi için kısmen yeterli olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Yukarıdan da anlaşıldığı gibi ankete yanıt veren öğretmenlerin tamamına yakın kısmının düşüncesine göre, Klasik anlamda yazı-tipografi dersinde kullanılan divit, hokka, kesik ve tablalı uçların dersin öğretimi için yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu fikirden hareketle derste kullanılan araç gereçlerde değişiklik yapılması ya da bu araçların yanında farklı araç-gereç ve tekniklerinde kullanılması gerekliliği oluşmaktadır.

Soru 18. Yazı-tipografi müfredat programında değişiklik yapılması gerektiğini düşünüyor musunuz?

Şekil 25

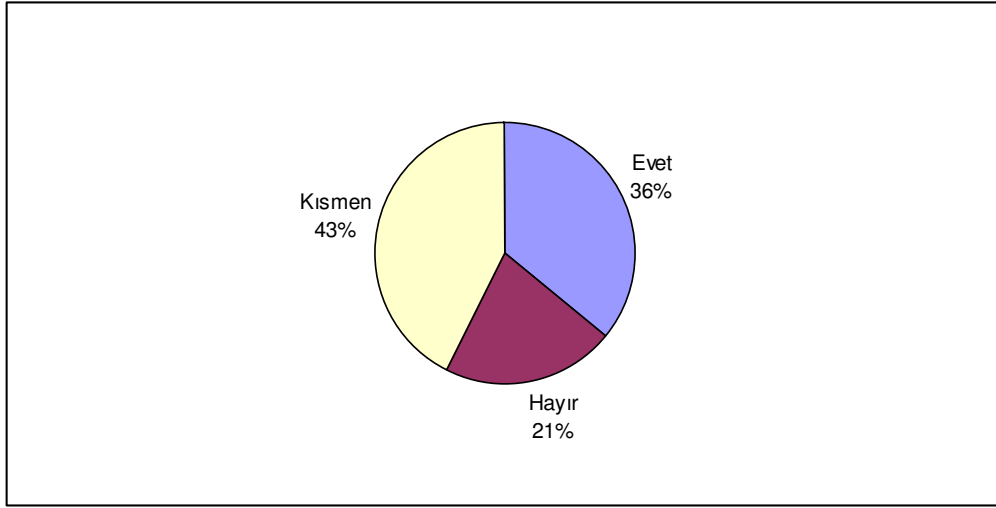
Şekil 25'te görüldüğü gibi Yazı-tipografi dersi müfredat programında değişiklik yapılması gerekip gerekmediği konusunda öğretmenlerin düşüncesini almayı amaçlayan 18.soruya yanıt verenlerin % 43'lük kısmı değişiklik yapılması gerektiğini belirtirken, kısmen değişiklik yapılması gerektiğini belirten öğretmenlerin oranı % 57 civarındadır.

Ankete katılan öğretmenlerden hiçbirisi hayır seçeneğini işaretlememişlerdir ve ankete katılan öğretmenlerin tamamı yazı-tipografi dersinin müfredat programında değişiklik yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Buradan dersin teorik ve uygulamalı kısımlarında sorunlar olduğu ve bundan kaynaklanan sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır.

ALT AMAÇ 1.2. Öğrencilerin yazı-tipografi dersindeki öğretim süreçlerinin etkinliği nedir?

Bu alt problem öğretmen anket formundaki 5. soru ve öğrenci anket formundaki 8. ve 9. sorular yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 5:Yazı- tipografi dersinin öğretiminde veya öğrencinin öğrenimi açısından zorluk çekiyor musunuz?

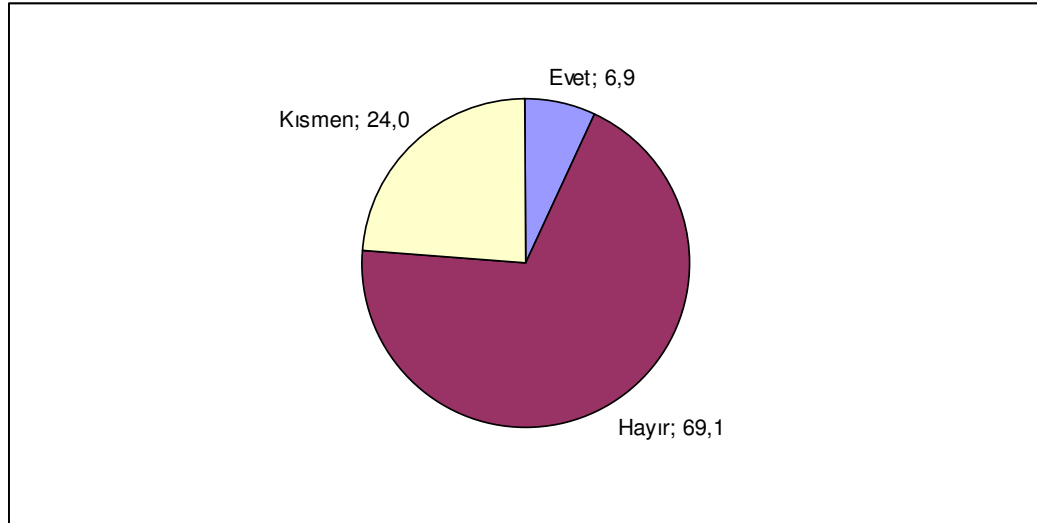

Şekil 26

Şekil 26’da görüldüğü gibi 5. soruya yanıt veren öğretmenlerin % 21’lik kısmı yazı-tipografi dersinin öğretiminde zorluk yaşamadığını belirtirken, bu dersin öğretiminde zorluk çektiklerini belirten öğretmenlerin oranı %36 civarındadır. Öğretmenlerin %43 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersi öğretiminde kısmen zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük bir bölümünün, yazı-tipografi dersinin öğretiminde zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bunun araç gereç, kaynak eksikliği, derse karşı olan olumsuz tutumları, öğrencilerin bireysel sorunları, dersin içeriği, süresi ve uygulandığı, dersi mesleki alan dersi olarak algılamamaları gibi farklı sebeplerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Soru 8. Yazı –Tipografi dersini öğrenmekte zorluk çekiyor musunuz?

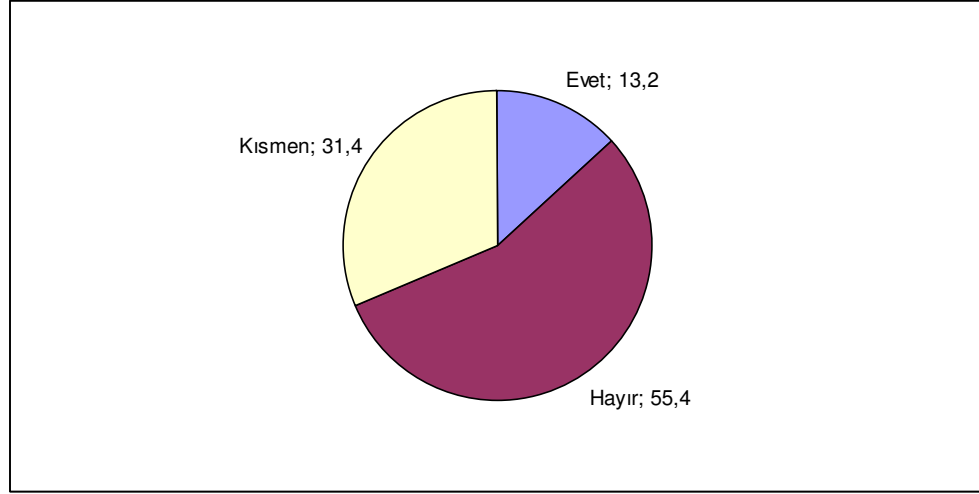

Şekil 27

Öğrencilerin, yazı-tipografi dersini öğrenmekte zorluk çekip çekmedikleri konusunda bilgi edinmeyi amaçlayan, 8.soruya yanıt veren 204 öğrencinin % 69,1 'i yazı-tipografi dersini öğrenirken zorluk yaşamadığını belirtirken, bu dersi öğrenirken zorluk çektiklerini belirten öğrencilerin oranı % 6,9 civarındadır. Öğrencilerin %24 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersini öğrenmekte kısmen zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Toplamda öğrencilerin %31 oranındaki bölümünün, yazı-tipografi dersini öğrenmekte zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin aksine öğrencilerin büyük bir kısmı yazı-tipografi dersini öğrenmekte zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin dersi algılayışı ve derse karşı olan tutumu ile öğretmenin derse bakışı ve değerlendirme ölçütleri farklılıklar gösterdiğinden dolayı bu tür çelişkiler çıkmaktadır. Yazı-tipografi dersini öğrenmekte zorluk yaşayan öğrencilerin çeşitli nedenlerle zorluk yaşadıkları düşünülmektedir.

Soru 9. Yazı –Tipografi dersi uygulamasında zorluk çekiyor musunuz?

Şekil 28

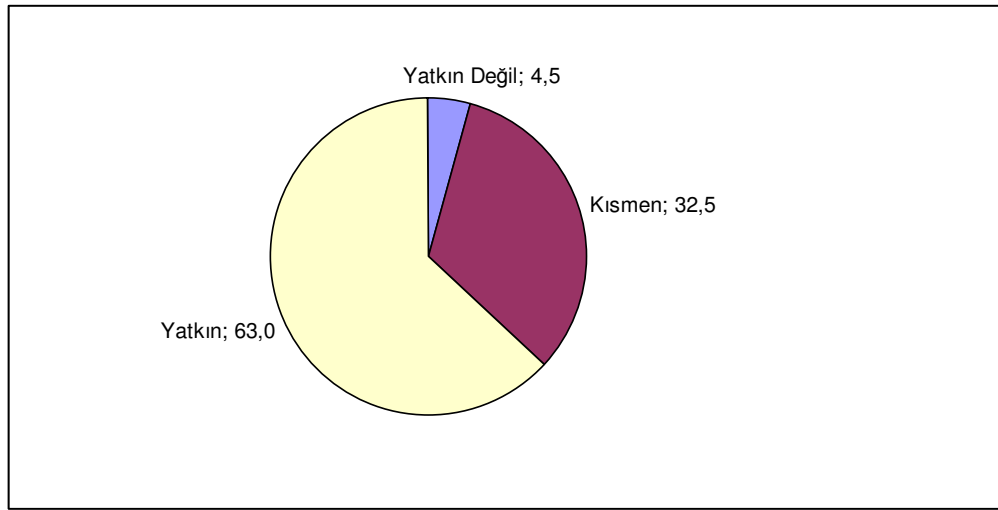
Öğrencilerin, yazı-tipografi dersi uygulamasında zorluk çekip çekmedikleri konusunda bilgi 9.soruyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Şekil 28’de görüldüğü gibi ankete yanıt veren öğrencilerin % 55,4’lük kısmı yazı-tipografi dersinin uygulamasında zorluk yaşamadığını belirtirken, bu dersin uygulama kısmında zorluk çektiklerini belirten öğrencilerin oranı %13,2 civarındadır. Öğrencilerin %31,4 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersi uygulamasında kısmen zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin yarısının, yazı-tipografi dersinin uygulamasında zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu oran yazı-tipografi dersinin teorik kısmını öğrenmekte zorlananların oranından daha fazladır. Bunun ders süresinin uygulama için yetersiz olması, öğrencilerin derse yatkınlık ve ilgi durumu, araç-gereç eksikliği v.b gibi sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

ALT AMAÇ 1.3. Öğrencilerin yazı-tipografi dersine yatkınlık durumu nedir?

Bu alt problem öğrenci anket formundaki 1.soru yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 1. Yazı-tipografi dersini yatkınlık düzeyinize göre derecelendirir misiniz?

Şekil 29

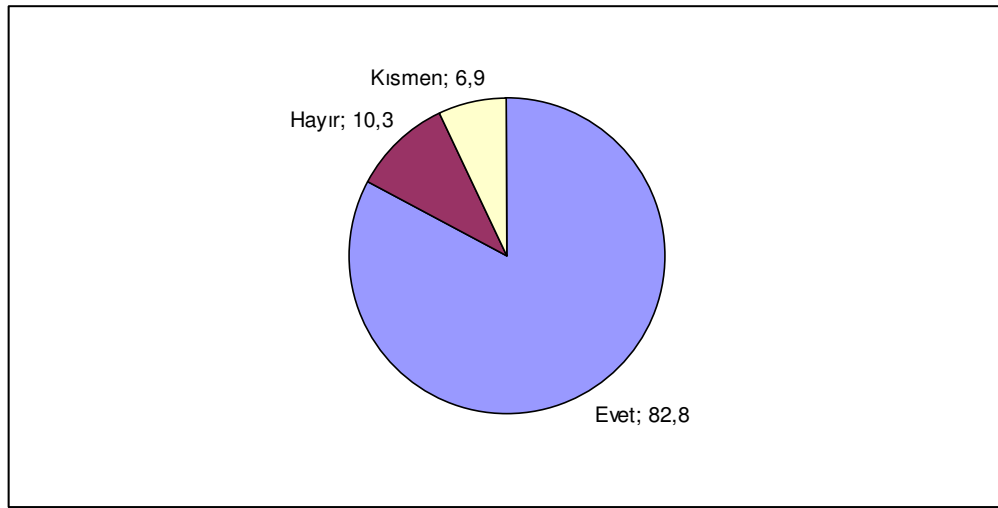
Şekil 29’da görüldüğü gibi, öğrencilerin yazı-tipografi dersine yatkınlık düzeyleri konusunda bilgi edinmeyi amaçlayan 1.soruya ankete katılan 204 öğrencinin %63’lük büyük bir kısmı yazı-tipografi dersine yatkın olduklarını belirtirken, % 4,5’lik kısmı yazı-tipografi dersine yakın olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %32,5 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersine kısmen yatkın olduklarını belirtmişlerdir.

Toplamda öğrencilerin %37 oranındaki bölümünün, yazı tipografi dersine tam olarak yatkın olmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun öğrencilerin başarısını ve öğrenme durumlarını olumsuz olarak düşünülmektedir. Derse yatkın ve ilgili olan öğrencilerin dersi öğrenmekte daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

ALT AMAÇ 2: Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında grafik ve fotoğraf alanı içinde yazı-tipografi dersinin öğrenci görüşlerine göre önemi nedir?

Bu alt problem öğrenci anketindeki 2. , 11.ve 12. sorular yoluyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 2. Yazı-tipografi dersinin alanınız için önemli olduğuna inanıyor musunuz?

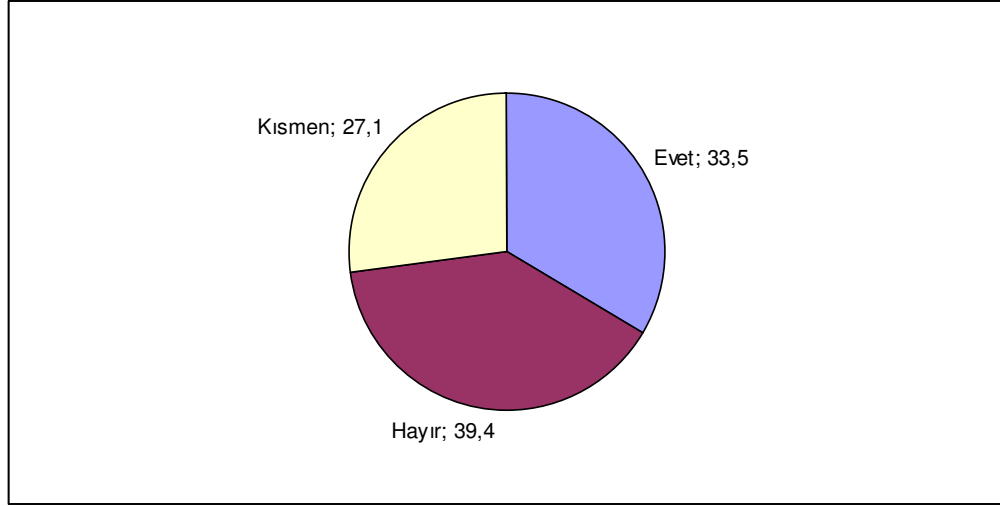

Şekil 30

Şekil 30'da görüldüğü gibi, 2.soruya ankete katılan öğrencilerin % 82,8'lik büyük bir kısmı yazı-tipografi dersinin alanları için önemli olduğuna inandıklarını belirtirken, Yazı-tipografi dersinin grafik bölümü için önemli olmadığına inanan öğrencilerin oranı % 10,3 tür. Öğrencilerin % 6,9 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersinin kısmen önemli olduğunu düşünmektedirler. Toplamda %17'lik bir kısım dersin alanları için önemli olmadığını düşünmektedirler.

Buradan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin tamamına yakın bir kısmı yazı-tipografi dersinin grafik ve fotoğraf alanı için önemli olduğuna inanmaktadır. Geriye kalan öğrencilerin farklı sebeplerden dolayı dersin alanları için önemli olmadığına inandıkları düşünülmektedir.

Soru 11. Yazı-tipografi dersinde öğrendikleriniz grafik tasarım mesleğinize bakış açınızı değiştirdi mi?

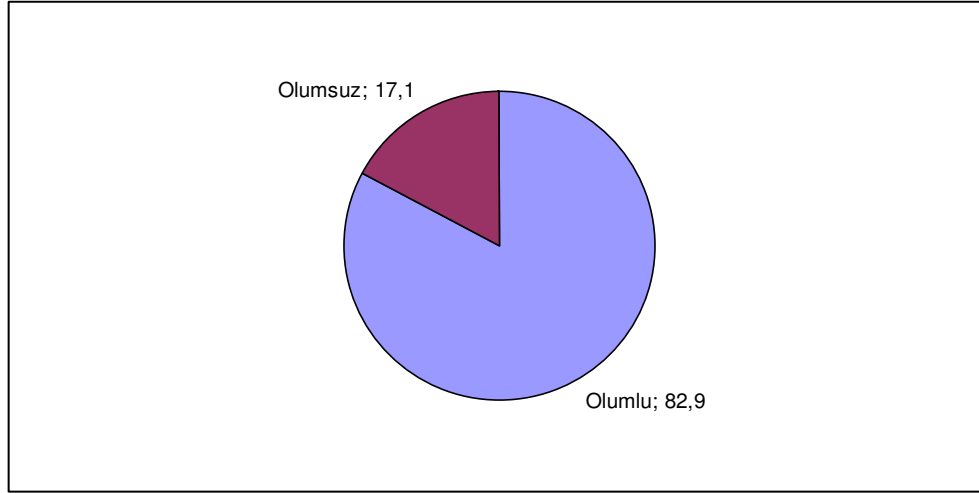

Şekil 31

Şekil 31’ de görüldüğü gibi 11. soruya yanıt veren öğrencilerin % 33,5’lik kısmı öğrendiklerinin bakış açılarını değiştirdiğini belirtirken, mesleğe bakış açılarının herhangi bir şekilde değişmediğini belirten öğrencilerin oranı %39,4 civarındadır. Öğrencilerin % 27,1 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersinde edindikleri bilgi ve becerilerin grafik mesleğine bakış açılarında kısmen değişiklik yarattığını belirtmişlerdir.

Yukarıdan da anlaşıldığı gibi öğrencilerin yarısından fazla kısmının yazı-tipografi dersinde edindikleri bilgi becerilerin grafik mesleğine bakış açılarında büyük bir değişiklik yaratmadığı anlaşılmaktadır.

Soru 12. Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise görüşünüz ne yönde değişti?

Şekil 32

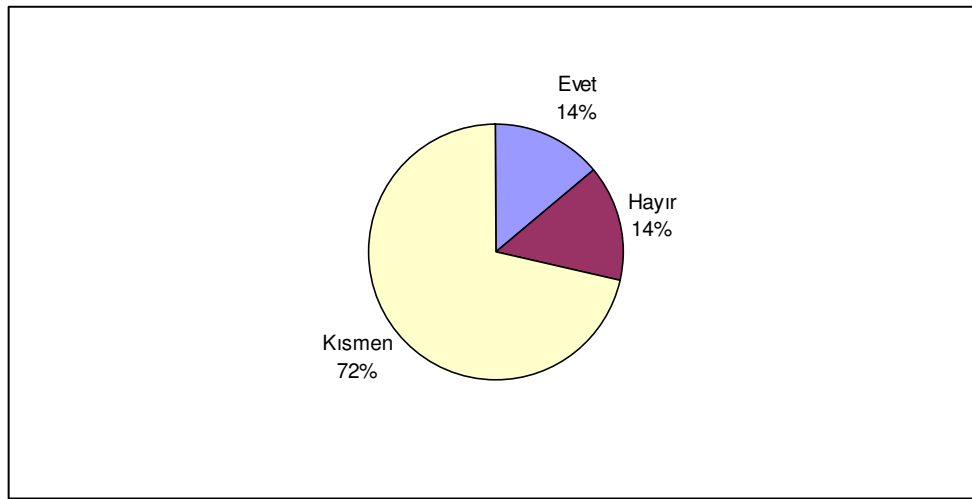
11. soruya verilen cevaplar doğrultusunda grafik mesleğine bakış açısında değişiklik olduğunu belirten öğrencilerin, değişimlerinin ne yönde olduğu konusundaki bilgi 12.soruyla anlaşılmaya çalışılmıştır. 11.soruya **Evet** yanıtı veren 76 öğrencinin % 82,9'luk kısmı görüşlerinin olumlu yönde değiştiğini belirtirken, mesleğe bakış açılarının olumsuz yönde değiştiğini belirten öğrencilerin oranı %17,1 civarındadır.

Yukarıdan da anlaşılacağı gibi Yazı-tipografi dersinde edinilen bilgi ve beceriler neticesinde grafik tasarım mesleğine bakış açısında değişiklik yaşayan öğrencilerin tamamına yakın bir kısmı olumlu olarak etkilenmiştir. Fakat bu değişiklik ankete katılan öğrencilerin küçük bir kısmında görülmüştür. Bununda dersin içeriği, uygulaması ve dersin işlenişinde kullanılan araç-gereç ve donanımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

ALT AMAÇ 1.4. Öğrencilerin yazı-tipografi dersindeki başarı durumu nedir?

Bu alt problem öğretmen anket formundaki 4. soru ve öğrenci anket formundaki 6. soru yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

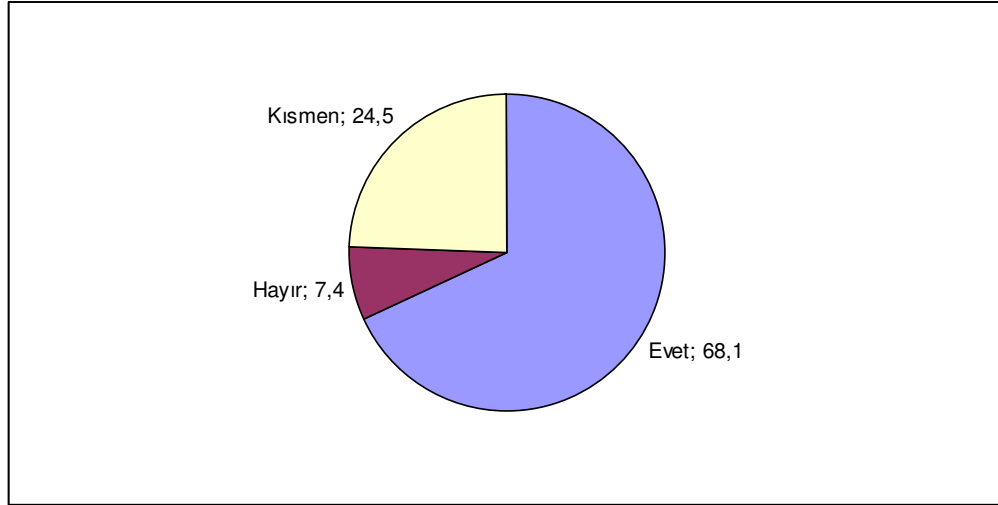
Soru 4: Yazı tipografi dersi öğrencilerin başarılı olduğu dersler arasında mı?

Şekil 33

Şekil 33'te görüldüğü gibi 4.soruya yanıt veren öğretmenlerden % 14'lük kısmı yazı-tipografi dersinin öğrencilerin başarılı olduğu derslerden olduğunu belirtirken, öğrencilerin bu derste başarılı olamadıklarını belirten öğretmenlerin oranı %14, civarındadır. Öğretmenlerin %72 oranındaki kısmı ise öğrencilerin yazı-tipografi dersinde kısmen başarılı olduklarını belirtmişlerdir.

Soru 6. Yazı-tipografi dersi başarılı olduğunuz dersler arasında mı?

Şekil 34

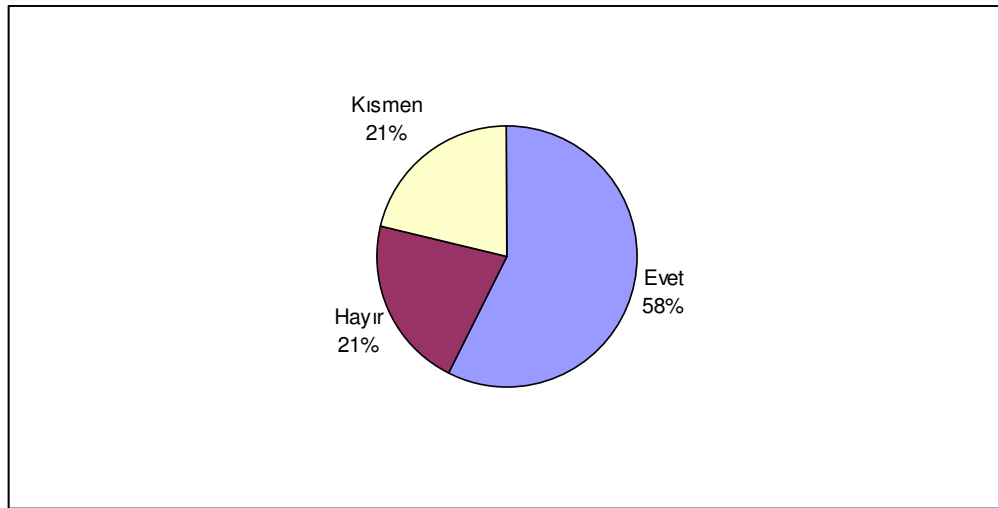
Öğrencilerin, yazı-tipografi dersinde başarılı olup olmadıkları konusundaki bilgi, 6. soru yoluyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Ankete katılan 204 öğrencinin % 68,1'i yazı-tipografi dersinde başarılı olduğunu belirtirken, bu derste başarılı olamayan öğrencilerin oranı %7,4 civarındadır. %24,5 oranındaki öğrenciler ise yazı-tipografi dersinde kısmen başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Toplamda öğrencilerin %32 oranındaki bölümünün, yazı-tipografi dersinde tam olarak başarılı olamadıkları anlaşılmaktadır.

Yazı-tipografi dersinde başarılı olup olmadıkları konusunda öğrenciler ve öğretmenler arasında çelişkili sonuç ortaya çıkmıştır. Ankete katılan öğretmenlerin büyük bölümü, öğrencilerin yazı-tipografi dersinde tam olarak başarılı olmadıklarını düşündükleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin aksine öğrencilerin büyük bir kısmı yazı-tipografi dersinde başarılı olduklarını düşünmektedirler.

ALT AMAÇ 1.5. Yazı- tipografi dersinde kullanılan donanım ve doküman yeterli midir?

Bu alt problem öğretmen anket formundaki 10.,11.,12.,13.,14.,15.16. .sorular ve öğrenci anket formundaki 3., 4.ve 5. sorular yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 10:Yazı-tipografi konusunda yazılı kaynaklara ulaşmakta zorlanıyor musunuz?

Şekil 35

Şekil 35'te görüldüğü gibi 10.soruya yanıt veren öğretmenlerin % 58'lik kısmı yazı-tipografi dersi ile ilgili kaynaklara ulaşmakta zorluk çektiğini belirtirken, bu konuda zorluk yaşamadığını belirten öğretmenlerin oranı % 21 civarındadır. Öğretmenlerin % 21 oranındaki kısmı ise kaynaklara ulaşmakta kısmen zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin yarısından fazla kısmının, yazı-tipografi dersi ile ilgili kaynaklara ulaşmakta zorluk yaşadıkları belirtilmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki grafik eğitimi veren okullarda grafik ve Fotoğraf alanı ile ilgili yeterli sayıda kaynak bulunmamaktadır.

Soru 11: Yazı-tipografi dersinin öğretiminde kullandığınız yazılı kaynaklar nelerdir?
(Birden fazla seçeneği kullanabilirsiniz.)

Tablo 1

Seçenekler	Frekans	%
Kitaplar	14	% 100
Sürelî yayınlar	5	% 36
internet	11	% 79
Toplam	14	% 100

11. soruya birden fazla seçenek işaretlendiğinden dolayı toplam 30 yanıt verilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü gibi ankete yanıt veren öğretmenlerin % 100’lük kısmı dersin öğretiminde kitaplardan faydalandıklarını belirtirken, % 79’u internetten, % 36’sı da süreli yayınlar (dergiler) ve kitaplardan yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük bir bölümünün yazı-tipografi dersinin öğretiminde kitap ve çok geçerli bir kaynak olmadığı halde internetten yararlandıkları anlaşılmaktadır.

Soru 12: Yazı-tipografi dersinin öğretiminde en çok kullandığınız yazılı kaynakların isimlerini (yazarları ile) yazar mısınız?

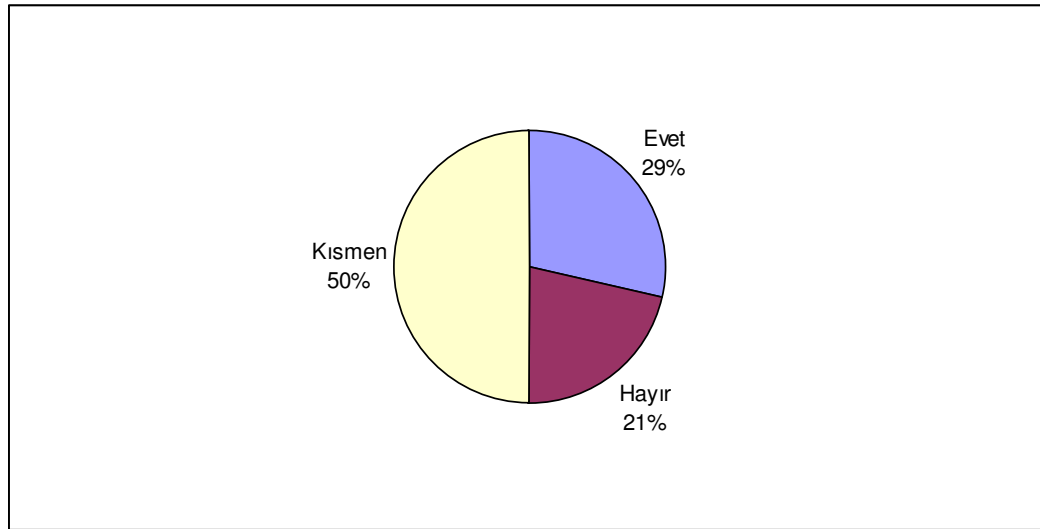
Tablo 2

Öğretmenlerin Yazı-tipografi dersinde kullandığı yazılı kaynaklar	Frekans	%
Emre Becer-Görsel İletişim ve Grafik tasarım	5	% 35,7
Namık K.Sarıkavak-Tipografinin Temelleri	4	% 28,6
Yüksel Uslay-Yazı Sanatı	2	% 14,3
MEGEP Ders Modülleri	2	% 14,3
Ragıp İstek-Tipografi ve Sayfa Tasarımı	1	% 7,1
Erdoğan Munis-Yazının Evrimi	1	% 7,1
Kazım Artut	1	% 7,1
Martin Solomon-The Art of Typography	1	% 7,1
Robert Shaw-Yazı Teknikleri	1	% 7,1
Toplam	14	% 100

Tablo 2’de görüldüğü gibi 12.soruya yanıt veren öğretmenlerin bir kısmı Emre Becer ve Namık Kemal Sarıkavak’ın kitaplarını daha sık kullanırken, diğer kısmı ise Ragıp İstek, Kazım Artut, Yüksel Uslay’ın kitaplarını ve M.E.B’in MEGEP kapsamında internetten yayınladığı ders modüllerini kullanmaktadır.

Buradan da anlaşılabileceği gibi öğretmenlerin kullanabileceği ortaöğretim düzeyinde kılavuz bir ders kitabı yoktur. Öğretmenlerin dersin öğretiminde yararlandıkları yazılı kaynaklar çeşitlilik göstermektedir. Yazı-tipografi konusunda var olan kitapların tamamına yakını üniversite düzeyindedir. Kaynakların üniversite düzeyinde olması fiyatlarında yükselmesine neden olmaktadır ki bu da öğretmenlerin kitapları temin etmesini zorlaştıran etkenlerden biridir.

Soru 13. Yazı-tipografi dersinde kullanılan yazılı kaynakları yeterli buluyor musunuz?

Şekil 36

Şekil 36’da görüldüğü gibi 13.soruya yanıt veren öğretmenlerin % 29’luk kısmı yazı-tipografi dersinde kullanılan yazılı kaynakları yeterli bulduğunu belirtirken, yeterli bulmadığını belirten öğretmenlerin oranı % 21 civarındadır. Öğretmenlerin %50 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersinde kullanılan yazılı kaynakları kısmen yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin yarısından fazla kısmının, yazı-tipografi dersinde kullanılan yazılı kaynakları yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni yazı-tipografi dersi ile ilgili orta öğretim düzeyinde kaynak olmaması , var olanlarında sayısının az, fiyatlarının pahalı olmasıdır.

Soru 14. Yazı-tipografi dersinin öğretiminde hangi araçları kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

Tablo 3

Öğretmenlerin Yazı-tipografi dersinde kullandığı araç-gereçler	Frekans	%
Tablalı Uçlar	13	% 92,9
Kesik Uçlar	13	% 92,9
Çini Mürekkebi	13	% 42,9
Rapido Kalemi	6	% 42,9
Bilgisayar	6	% 42,9
Toplam	14	% 100

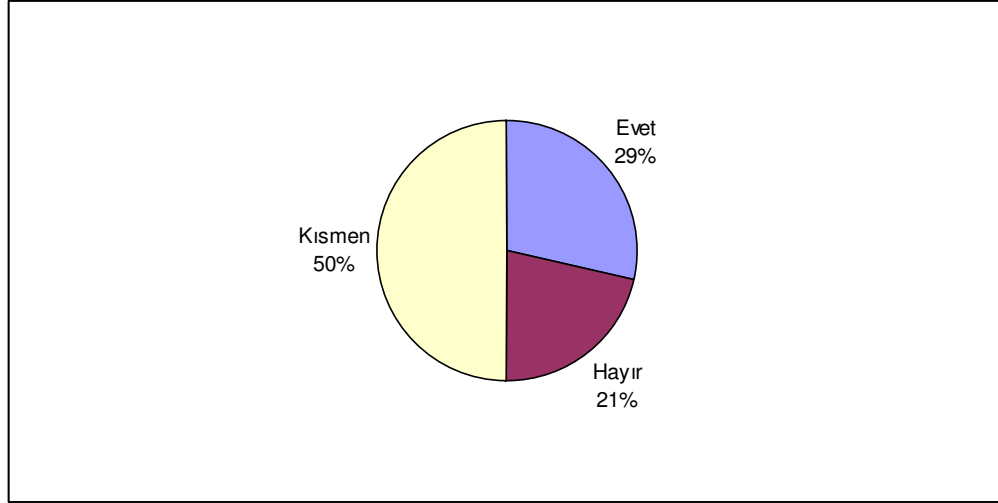
Tablo 3 'de görüldüğü gibi 14. soruya yanıt veren öğretmenlerin % 93'lük kısmı yazı-tipografi dersinde tablalı uç, kesik uç ve Çini mürekkebi kullandığını belirtirken, % 43 lük kısım ise dersin öğretiminde yukarıda belirtilen araçların yanı sıra Rapido Kalemi ve bilgisayar kullandıklarını belirtmişlerdir.

Buradan da anlaşılacağı gibi yazı-tipografi dersinin öğretiminde daha çok elle yazı çalışmasına ağırlık verilirken bilgisayar kullanım oranı düşüktür. Fakat grafik ve fotoğraf alanı büyük ölçüde teknolojik donanımlarla gelişen ve yürütülmesi gereken bir alandır. Bu nedenle elle yazı çalışmalarının yanı sıra bilgisayarda tipografik uygulamalara da yer verilmesinin öğrencilerin derse olan ilgisi ve öğrenmeleri bakımından daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

Soru 15. Yukarıdaki araçlardan farklı olarak yazı-tipografi dersinde kullanılması gerektiğini düşündüğünüz araç- gereç varsa yazar mısınız?

Bu soruya ankete katılan hiçbir öğretmen yanıt vermemiştir. Buradan şu anlaşılmaktadır ki; ankete katılan öğretmenler yazı-tipografi dersi öğretiminde mevcut araçlardan farklı araç-gereç kullanımı konusunda değişikliğe açık değildir.

Soru 16. Yazı-tipografi dersinde kullanılan araç, gereç ve donanımı yeterli buluyor musunuz?

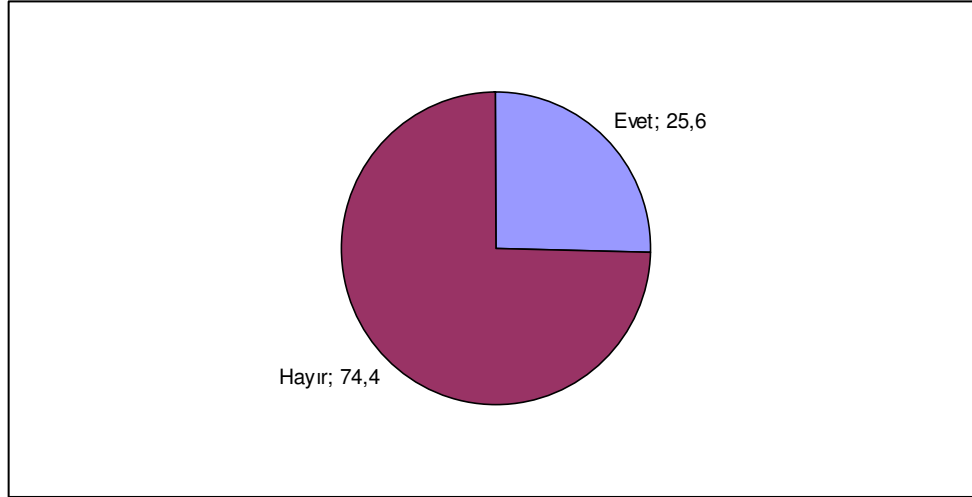

Şekil 37

Şekil 37’de görüldüğü gibi 16.soruya yanıt veren öğretmenlerin % 29’luk kısmı yazı-tipografi dersinde kullanılan araç-gereç ve donanımı yeterli bulduğunu belirtirken, yeterli bulmadığını belirten öğretmenlerin oranı % 21 civarındadır. Öğretmenlerin %50 oranındaki kısmı ise yazı-tipografi dersinde kullanılan araç-gereç ve donanımı kısmen yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Buradan, öğretmenlerin yarısından fazla kısmının, yazı-tipografi dersinde kullanılan araç-gereç ve donanımı tam olarak yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Alanın ve teknolojinin gelişimine göre hali hazırda kullanılan araç-gereçlerde değişiklik ya da bu araçlara eklemeler yapmak gerektiğini, Yazı-tipografi dersi ve grafik ve fotoğraf alanı için daha verimli olabilecek araçlar kullanılması gerektiği sonucu doğmaktadır.

Öğrenci Anketi Soru 3. Yazı-tipografi dersi için ayrılmış bir atölyeniz var mı?

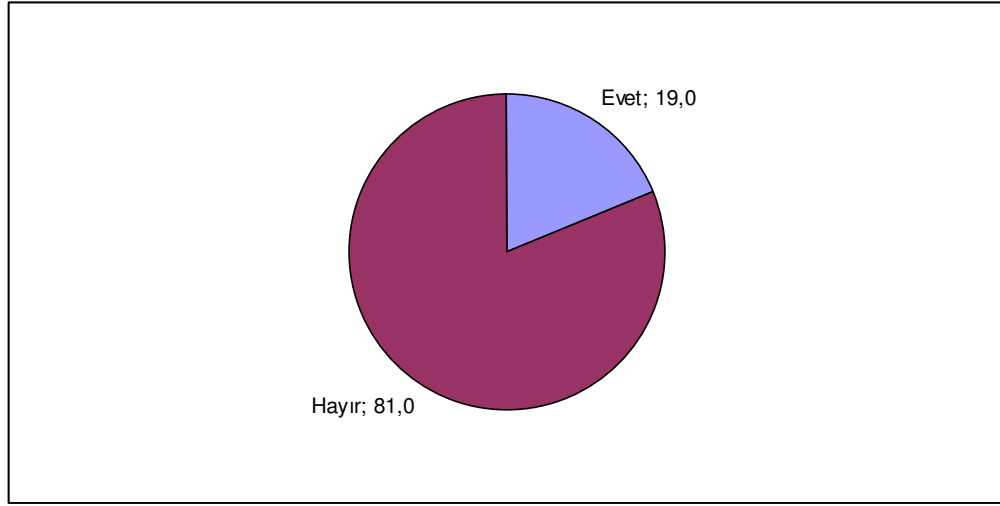

Şekil 38

3.soru ile Grafik eğitimi veren meslek liselerinde yazı-tipografi dersi için ayrı bir atölyenin olup olmadığı konusunda bilgi edinmek amaçlanmıştır. Ankete verilen cevaplardan % 74,4'lük büyük bir kısmı bu ders için ayrı bir atölyeye sahip olmadıklarını belirtirken, %25,6 sısı ise bu ders için ayrı atölyelerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Buradan, grafik eğitimi veren okulların büyük bir kısmında yazı-tipografi dersi için ayrı bir atölye bulunmadığı ve derslik kapasitesinin sınırlı olduğu için bu dersi diğer atölye derslerinin işlendiği atölyelerde aynı araç-gereçlerle işledikleri anlaşılmaktadır.

Soru 4. Eğer yazı-tipografi dersi için ayrılmış bir atölyeniz varsa yeterli donanım var mı?

Şekil 39

Yazı-tipografi dersi için ayrı bir atölyeye sahip olan % 25,6' lık kısımda bulunan okullarda yazı-tipografi atölyelerinde yeterli donanım olup olmadığı konusundaki bilgi 4.soru ile anlaşılmaya çalışılmıştır. Şekil 39' te görüldüğü gibi 4.soruya verilen cevaplardan % 81'lik büyük bir kısmı bu atölyelerde yazı-tipografi dersi için yeterli donanıma sahip olmadıklarını belirtirken, %19'luk kısmı ise atölyelerde bu ders için gerekli donanıma sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Buradan da anlaşılacağı gibi 3. sorudaki bulgulara paralel olarak grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı-tipografi dersi için ayrı bir atölyesi olan okullarda dahil olmak üzere araç-gereç ve donanım eksikliği yaşanmaktadır. Bunun az öncede belirtildiği gibi okulların kapasitesinin sınırlı olması, okullara M.E.B tarafından ayrılan ödeneğin yetersizliği, aynı atölyenin farklı dersler için kullanılması gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Soru 5. Atölyenizde hangi araç-gereç ve donanımın bulunmasını ister siniz?

Tablo4

Öğrencilerin atölyelerinde bulunmasını istediği araç-gereçler	Frekans	%
Geniş ve ferah atölye	16	% 14,5
Bilgisayar	50	% 45
İnternet	19	% 17
Yazıcı	28	% 25,5
Yazı Şablonu	15	% 13
Yeterli sayıda Tek kişilik masa	10	% 9
Yazı ile ilgili gerekli malzemeler	29	% 26
Yazı-tipografi ile ilgili kitaplar	15	% 13
Işıklı masa	13	% 11
Tarayıcı (Scanner)	5	% 4,5
Toplam	110	% 100

Tablo 4’de görüldüğü gibi 5. soruya ; birden fazla seçeneği işaretlemeleri nedeniyle 110 öğrenciden 200 adet yanıt alınmıştır. Ankete verilen cevaplara göre öğrencilerin %45’lik kısmı bilgisayar istediklerini belirtirken, %26 oranında öğrenci yazı ile ilgili gerekli tüm araç gerecin atölyelerinde bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Atölyelerinde yazıcı bulunmasını isteyen öğrencilerin oranı % 25,5; internet bağlantısı olması gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 17 civarındadır. %14,5’lik bir kısım daha geniş ve ferah bir çalışma atölyesine sahip olmak istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin atölyelerinde bulunmasını istedikleri diğer araç ve gereçler ise ışıklı masa, dersle ilgili kitaplar, yeterli sayıda tek kişilik masa, yazı şablonları, tarayıcı, v.b gibi araçlardır.

Öğrencilerin büyük bir kısmı atölyelerinde bilgisayar ve yazı ile ilgili araçların bulunmasını istemişlerdir. Öğrencilerin yazı-tipografi dersinin bilgisayarla ve daha teknolojik araçlarla işlenmesinin hem ders için hem de alanları için daha faydalı olacağını düşündükleri anlaşılmaktadır.

ALT AMAÇ 3. Grafik eğitimi veren ortaöğretim kurumlarında Yazı-tipografi dersinin öğretiminde (öğrenci başarısını etkileyen) sorunlar nelerdir?

Bu alt problem öğrenci anket formundaki 7., 10. ve öğretmen anket formundaki 6.soru yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 7. Yukarıdaki soruya cevabınız hayırsa nedeni nedir? Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Tablo 5

Seçenekler	Frekans	%
Derse karşı öğretmen kaynaklı olan olumsuz tutum	10	% 27
Bireysel sorunlar(ailevi sorun, ilgi eksikliği, kişisel beceri)	8	% 22
Dersin içeriği ve uygulanışı	17	% 47
Dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliği	14	% 38
Değerlendirmede uygun kriterlerin kullanılmaması	5	% 13
Diğer	4	% 11
Toplam	36	% 100

Tablo 5'te görüldüğü gibi bu soruda birden fazla seçenek işaretlenebileceği için soruya yanıt veren 36 öğrenciden 58 cevap alınmıştır. Öğrencilerin % 47'lik kısmı dersin içeriği ve uygulamasındaki sorunlar nedeniyle başarısız olduklarını belirtirken,% 38'lik kısmı dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliğinden dolayı başarısız olduklarını belirtmişlerdir. Bireysel sorunlarından dolayı başarısız olanların oranı % 22, dersle ilgili olumsuz tutumları nedeniyle başarısız olan öğrencilerin oranı ise % 27 civarındadır. %13'lük bir kısım ise değerlendirmede uygun kriterlerin kullanılmamasından dolayı başarısız olduklarını belirtmişlerdir.

Buradan da anlaşılabileceği bu soruya yanıt veren öğrencilerin büyük bir kısmı dersin içeriği ve uygulamasından dolayı ve aynı zamanda dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliğinden dolayı başarısız olmaktadır. Ders süresinin arttırılması ve uygulamalı içeriğinde değişiklik yapılması durumunda öğrencilerin daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

Soru 10. Yukarıdaki sorulara cevabınız evet ise nedeni nedir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Tablo 6

Seçenekler	Frekans	%
Araç-gereç eksikliği ve fiziki ortam	23	% 56
Öğretmenin yeterli uygulama yapmaması	14	% 34
Ders içeriğinin yetersiz olması	13	% 31
Ders süresinin yetersiz olması	15	% 36
Kişisel becerinin olmaması	13	% 31
Diğer	5	% 10
Toplam	41	% 100

8. ve 9. sorularda evet yanıtı veren toplam 41 öğrencinin zorluk çekme nedenleri konusundaki bilgi 10.soru ile anlaşılmaya çalışılmıştır. Ankete verilen cevaplardan % 56'lık kısmı araç-gereç eksikliği ve fiziki ortamın yetersizliğini neden gösterirken, % 34'lük kısmı ise öğretmenin yeterli uygulama yapmaması nedeniyle zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 31 oranındaki bir bölümü ders içeriğinin yetersizliğini neden gösterirken, % 36'lık bir bölümü ders süresinin yetersizliği nedeniyle zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Kişisel becerilerinin olmamasından dolayı zorluk çektiklerini belirten öğrencilerin oranı ise % 31'dir.

Öğrencilerin yazı-tipografi dersinde zorluk çekme nedenleri çeşitlilik göstermekle beraber en büyük neden dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliği ve yeterli sayıda uygulama yapılamamasıdır. Dersin süresinin yetersiz olması ve araç gereç eksikliği gibi sorunlar giderildiği zaman öğrencilerin bu dersi öğrenmelerinin kolaylaşacağı ve başarılarının artacağı düşünölmektedir.

Soru 6: Yukarıdaki soruya cevabınız evetse bu sorunun nedenleri neler olabilir?
Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Tablo 7

Seçenekler	Frekans	%
Derse karşı olan olumsuz tutum	5	% 35
Bireysel Sorunlar	5	% 35
Ders içeriğinde ve süresi	4	%28
Dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliği	7	% 50
Toplam	14	% 100

Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenebileceği için ankete katılan 14 kişiden 21 cevap alınmıştır. Ankete katılan öğretmenlerden % 35’lik iki ayrı gruptan birisi öğrencilerin derse olumsuz tutumlarından dolayı zorluk çektiklerini belirtirken, diğer grup öğrencilerin bireysel sorunlarından dolayı zorlandıklarını belirtmişlerdir. % 50’ lik kısmı ise dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliğinden dolayı yazı-tipografi dersinin öğretiminde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Dersin içeriğinde ve süresinden dolayı zorlandıklarını düşünenlerin oranı ise % 28 civarındadır, derste teorik bilgiye yer verilmeli diyenlerin oranı ise % 19 civarındadır.

Buradan da anlaşıldığı gibi öğretmenlerin dersin öğretiminde zorluk yaşamalarının en büyük nedeni dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliği ve öğrencilerin derse olan olumsuz tutumudur. Bu sorunun grafik tasarım alanı içindeki yeri ve önemi öğrencilere tam olarak anlatılmamasından, öğrencilerin dersi mesleki alan dersi gibi görmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

ALT AMAÇ 3.1 Öğrencilerin sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

Bu alt problem öğrenci anket formundaki 13. ve öğretmen anket formundaki 19.sorular yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 13. Yazı-tipografi dersinin nasıl işlenirse daha başarılı olacağınıza inanıyorsunuz? Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Tablo 8

Seçenekler	Frekans	%
Teorik bilgiye daha çok yer verilmeli	40	% 19
Uygulamaya daha çok yer verilmeli	114	% 70,4
Ders içeriğinde ve süresinde değişiklik yapılmalı	67	% 33
Derste öğrenci aktif hale getirilmeli	95	% 46,8
Diğer	22	% 10,8
Toplam	204	% 100

Tablo 8’de görüldüğü gibi bu soruda birden fazla seçenek işaretlenebileceği için ankete katılan 204 kişiden 367 cevap alınmıştır. Ankete katılan öğrencilerin % 70’lik kısmı uygulamaya daha çok yer verilirse daha başarılı olacaklarını belirtirken,% 46,8 lik kısmı derste öğrencinin daha aktif olması gerektiğini belirtmişlerdir. Dersin içeriğinde ve süresinde değişiklikler yapılması gerektiğin düşünenlerin oranı ise % 33, derste teorik bilgiye yer verilmeli diyenlerin oranı ise % 19 civarındadır.

Ankete katılan öğrencilerin büyük bir kısmı uygulamaya daha çok yer verilmesi ve derste öğrencinin aktif olması gerektiğini düşünmektedir. Ders süresinin çok sayıda uygulama yapmaya yeterli olmaması ve dersin öğretmen merkezli olması bu sorunun kaynağı olarak düşünülmektedir. Bu sorunlar giderildiği takdirde öğrencilerin daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

ALT AMAÇ 3.2 Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

Bu alt problem öğretmen anket formundaki 19.soru yardımıyla bulunmaya çalışılmıştır.

Soru 19.Yazı-tipografi eğitiminde karşılaşılan sorunları gidermek için neler yapılmalıdır. Görüşlerinizi başlıklar halinde kısaca yazar mısınız?

Tablo 9

Öğretmenlerin Yazı-tipografi dersinde karşılaşılan sorunları gidermek için önerileri	Frekan s	%
Ders süresi arttırılmalı	4	% 36
Derle ilgili yazılı kaynaklar çoğaltılmalı ve temini M.E.B ya da okul tarafından sağlanmalı	7	% 63
Ders içeriğinde sektörün ve teknolojinin gelişimlerine paralel olarak değişiklik yapılmalı	8	% 72
Dersin içeriği, bölüm için önemi ve sektördeki gerekliliği öğrencilere anlatılmalı, vurgulanmalı.	4	% 36
Yazı-tipografi dersi Grafik ve Fotoğraf alanı müfredatına zorunlu ders olarak alınmalı	2	% 18
Delse ilgili modüller zamanında yayınlansın	2	% 18
Derste kullanılan araç-gereç ve donanım değiştirilmeli	4	% 36
Toplam	11	% 100

Tablo 9’da görüldüğü gibi 19 .soruya 11 öğretmenden toplam 31 yanıt alınmıştır. Öğretmenlerin %63’ü dersle ilgili yazılı kaynak sıkıntısı yaşandığını, var olan kaynakların üniversite düzeyinde olduğu için pahalı olduğunu, kaynakların okul tarafından temin edilmesini talep etmişlerdir. Öğretmenlerin % 72’si ders içeriğinde sektörün ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak değişiklik yapılmasını, %36’sı derste kullanılan araç-gereç ve donanımda değişiklik yapılmasını önemişlerdir. Dersin içeriği, bölüm için önemi anlatılmalı ve sektör için gerekliliği vurgulanmalı diyenlerin oranı da % 36 civarındadır. Öğretmenlerin %36 oranındaki kısmı dersin süresinin arttırılmasını,%18’lik bir kısım ise yazı-tipografi dersinin müfredata zorunlu ders olarak alınmasını önermiştir.%18 oranında öğretmen ise dersle ilgili modüllerin zamanında yayınlanmasını talep etmişlerdir.

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar ile grafik tasarım eğitimi veren kurumlara ve bu bölümde eğitim alan öğrenci ve derse giren öğretmenlere yararlı olabileceği düşünülen öneriler yer almaktadır.

SONUÇ

Bu araştırmanın amacı Ankara’da grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı-tipografi dersinin durumunu, önemini ve eğitim sürecinde karşılaşılan sorunları saptamaktır. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere çalışma evreni olarak Ankara’da merkez ilçelere bağlı olarak Grafik eğitimi veren 11 ortaöğretim kurumu seçilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan anketler bu okullarda Yazı-tipografi dersi okutulan 204 adet öğrenci ve bu derse giren 14 adet öğretmene uygulanmıştır. Anketlerden çıkan verilerin analizi ve yorumu aşamasında elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir. Araştırmanın amaçlarına bağlı olarak;

Öğrencilerden elde edilen sonuçlar;

- Öğrenciler Yazı-tipografi dersinin alanları için önemli olduğunu düşünmektedirler. Fakat Yazı-tipografi dersinde edinilen bilgi ve beceriler öğrencilerin grafik mesleğine bakış açısını çok değiştirmemiştir.
- Yazı-tipografi dersi ankete katılan öğretmenlerin düşüncelerinin aksine öğrencilerin büyük bir kısmının başarılı olduğu dersler arasındadır.
- Yazı-tipografi dersi öğrencilerin beceri olarak yatkın olduğu dersler arasında yer almaktadır.

- Öğrenciler donanım eksikliği, ders süresinin yetersizliği ve yeterli sayıda uygulama yapılmaması gibi nedenlerden dolayı dersi öğrenmekte zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.
- Grafik eğitimi veren okulların büyük bir kısmında yazı-tipografi dersi için ayrı bir çalışma atölyesi ve eğitim-öğretim için yeterli araç-gereç ve doküman yoktur. Bu nedenle yazı-tipografi dersinin uygulama bölümlerinde bazı zorluklar yaşanmaktadır.
- Öğrenciler fiziki koşullar ve teknolojik donanımlar açısından daha iyi koşullarda eğitim almak istediklerini, bu şekilde yazı-tipografi dersinde daha verimli olabileceklerini belirtmişlerdir.
- Öğrenciler derste daha başarılı ve verimli olabilmek için dersin içeriğinde daha çok uygulamaya yer verilmesini, ders süresinin arttırılmasını istemektedirler.

Öğretmenlerden elde edilen sonuçlar;

- Öğretmenlerin büyük bir kısmı yazı-tipografi dersinin süresinin uygulamalar için yetersiz olduğunu belirtmekte, haftalık ders saatinin en az 4 saat olarak arttırılması gerektiğini düşünmektedirler.
- Öğretmenler Yazı-tipografi dersi modül içeriklerinde teknolojinin ve grafik alanının gelişimine paralel olarak değişiklikler yapılmasını talep etmektedir.
- Yazı-tipografi dersinde kullanılan araçların (tablalı uç, kesik uç, hokka, divit, çini mürekkebi...) bu dersin öğretimi için yeterli olmadığı, dersin daha verimli olabilmesi için dersin öğretiminde daha fazla teknolojik donanıma (Bilgisayar, tarayıcı, yazıcı) yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Öğretmenler dersin öğretimi için öğrenci ve öğretmenlerin kullanabileceği orta öğretim düzeyinde kılavuz bir kitap olmadığını, yazı-tipografi ile ilgili var olan kaynakların büyük bir kısmı üniversite düzeyinde olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler bu kaynakların da pahalı olmasından dolayı kaynaklara ulaşmakta zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

- Öğrencilerden elde edilen bulguların aksine öğretmenler yazı-tipografi dersinin öğrencilerin başarılı olduğu dersler arasında olmadığını, dersin öğretiminde zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacının görüşleri ve yazı-tipografi dersine giren öğretmenlerin de önerileri göz önünde bulundurularak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Yapılan araştırmanın sonucuyla grafik ve fotoğraf alanı için önemi bir kez daha vurgulanan ve MEGEP kapsamında yer alan fakat grafik ve fotoğraf alanı içinde zorunlu dersler arasında olmadığı için bazı okullarda öğretim programına alınmayan Yazı-tipografi dersi zorunlu ders olarak öğretim programı kapsamına alınmalıdır.
- Yazı-tipografi dersi ile ilgili yazılı kaynak sıkıntısını gidermek için okullarda bölüm kütüphaneleri oluşturulmalı ve dersle ilgili yazılı kaynakların okul tarafından temin edilmesi sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin grafik sektörünü ve teknolojiyi takip etmeleri açısından M.E.B desteği ile okulların grafik ve yazı-tipografi konusu ile ilgili yerli ve yabancı süreli yayınlara aboneliği sağlanmalı ve öğrencilerin sistemli bir şekilde bundan yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Meslek liselerinin maddi imkanlarının kısıtlı olması ve grafik ve reklam sektörüne ara eleman yetiştirmesi nedeniyle okullardaki teknik donanımların (bilgisayar, makine, gerekli araç-gereç) iyileştirilmesi için sektörde hizmet veren işletmelerle işbirliği içinde olunmalıdır.
- Sektöre ara eleman yetiştirmek üzere kurulmuş meslek liselerinin MEGEP kapsamında hazırlanan müfredat programları ve kullanılacak ders materyalleri (kitaplar, modüller, iş ve işlem yaprakları, araç-gereçler) teknolojinin gelişimine

paralel olarak güncelleştirilmeli ve öğretmenlerin zamanında ve kolaylıkla ulaşabileceği şekilde organize edilmelidir.

- Yazı-tipografi dersine giren öğretmenlerin ders ile ilgili olarak çeşitli yollarla (internet, süreli yayın, hizmet içi eğitim, kitaplar) kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir.
- Dersin süresi, modül içeriği ve kullanılan araç-gereçlerden kaynaklanan sorunların giderilmesi için saptanan eksiklikler ve yapılması gereken değişiklikler rapor haline getirilerek gerekli kurumlara sunulmalıdır.
- Öğretmenler tarafından; derse karşı olumsuz tavır ve tutum geliştiren öğrencilere dersin gerekliliği ve grafik sektörü için önemi anlatılmalı ve derslerde tekrar edilerek öğrencilerin güdülenmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alkan, Cevat .(1988) **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**, Ankara Anı Yayıncılık.
- Artut, Kazım. (2001) **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Ayta, Tülin.(1985)"**Yaratıcılığın Yaşam Süreçlerindeki Boyutları**" Sanat ve Gençlik Sempozyumu, Mimar Sinan üniversitesi Yayınları, ,s.10
- Bal, Muradiye.(1993)**Orta Dereceli Okullarda Sanat Eğitimi** (Yüksek Lisans Tezi) Ankara
- Becer, Emre. (1997) **İletişim ve Grafik Tasarım**, Dost Kitapevi,Ankara.
- Bilgili,Yıldırım Merve. (2001) **Anadolu Meslek Liseleri Grafik Bölümü Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Durumları ve Eğitim-Öğretimden Beklentileri** (Yüksek Lisans Tezi) Ankara
- Büyükkaragöz, Savaş,Çivi,Cuma.(1996)**Genel öğretim Metodları**, Öz Eğitim Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti, İstanbul.
- Book , Albert C, ve C. Dennis Schick. (1998) **Reklamcılıkta Metin ve Taslağın İlkeleri**. İngilizceden çeviren: Dilek Şendil. Yayınevi Yayıncılık, İstanbul.
- Canover, Theodore E. (1985).**Graphic Communications Today**. MN: West Publishing Company,.
- Carter, Rob, Ben Day ve Phillip Meggs.(1993)**Typographic Design: Form And Communication**. İkinci Basım, JohnWiley and Sons Inc., Canada.
- Clair, Kate. (1999) **A Typographic Workbook**. John Wiley and Sons Inc, Canada
- Carlson, Darvey E. ve Vernon A. Tryon. (1976) **Communication: Graphic Arts**. Englcwood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Publications,
- Craig, James. (1990) **Basic Typography A Design Manual**,Watson-Guptill Publications, Nevv York.
- Craig, James ve William Bevington. (1999) **Designing with Type A Basic Course in Typography**. Dördüncü basım,Watson-Guptill Publications. Nevv York.
- Demirel, Özcan .(2002) **Öğretme Sanatı**, Pegem A Yayıncılık, Ankara .
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (1997)İstanbul

- Erbay, Mutlu.(1997)**Plastik Sanatlar Eğitimi Gelişimi**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul .
- Erkmen, Bülent. (1983) “**Hazırlanmamış bir grafik sanatlar sözlüğünden bazı alıntılar**”Gösteri Dergisi sayı, 31
- Evans, Herald. (1976)**Editing and Design: Book Five**. London: Heinemann.
- Evliyagil, Şevket. (1985)**Basım Sanayiinin Temel Kavramları**. Ajans Türk Matbaacılık, Ankara.
- Gençaydın, Z. (1989). Temel Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri. **Güzel Sanatlar Fakültelerinde Temel Sanat Eğitimi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları:10
- Gökaydın, N. (2002). **Sanat Eğitimi Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı-Temel Sanat Eğitimi**. (Birinci Baskı). Ankara: MEB Yayınları.
- İşingör, Mümtaz. Eti, Erol ve Aşier, Mustafa.(1986)**Resim I Temel Sanat Eğitimi** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Karasar, Niyazi.(2002) **Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri**. Ankara.
- Lawson, Alexander and Melbert B. Cary.(1971) **Printing Types, An Introduction**. Bacon Pres, Boston.
- Lumgair, Christopher. (1999)**Creative Design with Your Computer**. NTC/Contemporary Publishing Company, Chicago.
- McLcan, Ruari. (1980)**The Thames and Hudson Manual Of Typography**. Thames and Hudson Ltd. London.
- _____ (1995)**Typographers on Type**. NY: W. W. Norton and Company,.
- Munis, Erdoğan. (1971) **Evrimi ile yazı sanatı**. Yeni kitap basımevi, Konya.
- Nelson, Roy Paul. (1983) **Publication Design**. Beşinci basım. Wm.C. Broun Publishers, USA.
- Parker, Roger C.(1989)**The Makeover Book**. NC: Ventana Press,.
- _____ (1990)**Newsletters From The Desktop**. NC: Ventana Press,.
- Pipes, Alan. (1992)**Production for Graphic Designers**. Laurance King. Publications,London.
- Odabaşı, Hatice ASLAN. (1996) **Grafikte Temel Tasarım**, İstanbul

San, İnci. (1981) **Sanat ve Eğitim**, Ankara Üniversitesi yayınları, Ankara
 (1983) **Sanat Eğitimi Kuramları**, Tan Kitapevi, Ankara
 (1977) **Sanatsal yarama ve Çocukta yaratıcılık**, İş Bankası Yay,Ankara

Sarıkavak, Namık Kemal. (1997) **Tipografinin Temelleri**.Doruk Yayınları, Ankara.

Seanfoss, Glenn.(1993)**The Computer Font Book**. California, USA: Mc Gra\w-Hill.

Selamet, Sevim. (1997)"Yazı Karakterlerinin Sınıflandırılması" **Anadolu Sanat sayı 7**
 (1996)"Tipografi Üzerine", **Anadolu Sanat Dergisi, sayı 5**

Senemoğlu, Nuray.(2000)**Gelişim Öğrenme ve Öğretme**, Gazi Kitapevi, Ankara

Solomon, Martin.(1986) **The Art of Typography An Introduction to Typo.icon.ography**. Watson-Guptill Publications, New York..

Sönmez, Veyssel. (2001)**Öğretmen El Kitabı**, Anı Yayıncılık, Ankara

Sözen, M. Tanyeli.(1999) **Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü**. Remzi Kitabevi, İstanbul.

The New Encyclopedia Britannica, Cilt 26

Tepecik, Adnan.(2002) **Grafik Sanatlar**, Detay&Sistem Yayıncılık, Ankara

Türkdoğan, Galip. (1981)**Sanat Eğitimi Yöntemleri**, Ay yıldız Matbaası, Ankara

Tomak, Ali.(2002) **Kız Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri için Grafik Tasarım Eğitimi Kaynak Kitap Önerisi** (Doktora Tezi) Ankara

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü 2007 **“Çerçeve Öğretim Programı**, Megep Projesi, Ankara

Uçan, A. (1995). Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakültelerinin Yeniden Planlanması Ve Eğitim Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. **Anadolu Sanat**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Uçar,Tevfik Fikret. (2004) **Görsel İletişim ve Grafik Tasarım**. İnkılap Kitabevi, Ankara

Uslay, Yüksel. (1989) **“Yazı Sanatı”**, Namat A.Ş., İzmir.

Uyungöz, Mehtap.(1996)"Resim ve Tipografi\ **Anadolu Sanat 5**:190-193, Nisan.

Ünver, Erdem.(1997) **Liselerde Sanat Eğitimi ve Öğretimi** (Doktora Tezi) Ankara

Williams, Robin. (1996) **Beyond the Mac is not a Typevriter.** Pcachpil Pres, California.

White, Jan V.(1982) **Editing By Design.** İkinci basım. R. R. Bawker Company. New York.

Zillioğlu, Merih.(1993) **İletişim Nedir.** Cem Yayınevi, İstanbul.

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/21094.html> (mesleki ve teknik eğitim yönetmeliği-Resmi Gazete Sayısı: 24804-Tebliğler Dergisi: Ağustos 2002/2539)

<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> (2.haziran.2008)

EKLER

Ek-1 İzin Yazıları

Ek-2 Öğrenci Anket Formu

Ek-3 Öğretmen Anket Formu

Ek-4 MEGEP Grafik ve Fotoğraf Alanı Çerçeve Öğretim Programı

Ek-5 MEGEP Yazı-Tipografi dersi Modülleri, Amaç ve Analizi

EK-1 İZİN YAZILARI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA**

Okulunuzda 048125102 nolu öğrenciniz olarak Grafik anabilim dalı yüksek lisans programında eğitim yapmaktayım."Grafik eğitimi veren orta öğretim kurumlarında yazı tipografi dersinin önemi ve karşılaşılan sorunlar" konulu yüksek lisans tezim için ekte ismi yazılı olan meslek liselerinde araştırma izni alabilmem için gereğinin yapılmasını arz ederim

Adres:
İstasyon Cad. No:53/3
Murat apt.
Kocasinan / KAYSERİ
TEL:05055800659

Selma ÖZDEMİR
10.01.2008

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Tutku Dilem Alparslan

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Bölüm : Strateji Geliştirme
Sayı : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 10840
Konu : Araştırma İzni (Selime ÖZDEMİR)

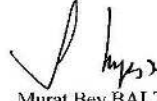
0.5/02/2008

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsüne

İlgi : a) 10.01.2008 tarih ve 196 sayılı yazınız.
b) 30.01.2008 tarih ve 312/9214 sayılı Valilik Oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Uygulamalı Sanatlar Anabilim Dalı Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Selime ÖZDEMİR'in, "**Grafik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarında Yazı Tipografi Dersinin Önemi ve Karşılaşılan Sorunlar**" konulu tez çalışması kapsamında; ekli listede belirlenen okullarda uygulama yapma isteği ilgi (b) Valilik Oluru ile uygun görülmüş olup, konu hakkında çalışmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bilgi verilmiştir.

Mühürlü anket örneği (8 Sayfa 59 maddeden oluşan) yazımız ekinde gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesi hususunda bilgilerinizi ve gerçeğini rica ederim.

Murat Bey BALTA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :

1. Öğrenci Anketi (4 Sayfa,30 Madde.)
2. Öğretmen Anketi (4 Sayfa, 29 Madde)
3. Okul Listesi (1 Sayfa)
4. Valilik Onayı (1 Sayfa)

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Bölüm : Strateji Geliştirme
Sayı : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 9214
Konu : Araştırma İzni (Selime ÖZDEMİR)

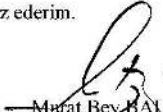
30.01/2008

VALİLİK MAKAMINA
ANKARA

İlgi : a) MEB’c Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik
İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 10.01.2008 tarih ve 196 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü uygulamalı Sanatlar Anabilim Dalı Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Selime ÖZDEMİR’in **“Grafik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarında Yazı Tipografi Dersinin Önemi ve Karşılaşılan Sorunlar”** konulu tez önerisi ilgi (a) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, (8 Sayfa, 59 Maddeden oluşan) çalışmamın, ekli listede belirlenen okullarda, 2007-2008 Eğitim-Öğretim dönemi II. yarısında, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Murat Bey BAĞTA
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
16.01/2008
Mehmet KURDOĞLU
Vali Yardımcısı

EKLER:

1. Öğrenci Anketi (4 Sayfa,30 Madde.)
2. Öğretmen Anketi (4 Sayfa, 29 Madde)

EK-2 ÖĞRENCİ ANKET FORMU

ÖĞRENCİ ANKET FORMU

Cinsiyetiniz: ()Bayan ()Erkek

1. Yazı-Tipografi dersini yatkınlık düzeyinize göre derecelendirir misiniz ?

Derecelendirme Ders Adı	Yatkın	Kısmen	Yatkın değil
Yazı tipografi			

2. Yazı-tipografi dersinin alanınız için önemli olduğuna inanıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır c) Kısmen sebebi.....

3. Yazı-tipografi dersi için ayrılmış bir atölyeniz var mı?

a) Evet b) Hayır

4. Eğer yazı-tipografi dersi için ayrılmış bir atölyeniz varsa yeterli donanım var mı?

a) Evet b) Hayır

5. Atölyenizde hangi araç-gereç ve donanımın bulunmasını ister siniz?

- 1).....
- 2).....
- 3).....

6. Yazı-tipografi dersi başarılı olduğunuz dersler arasında mı?

a) Evet b) Hayır c) Kısmen

7. Yukarıdaki soruya cevabınız hayırsa nedeni nedir? Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a) Derse karşı öğretmen kaynaklı olan olumsuz tutum
- b) Bireysel sorunlar(ailevi sorun, ilgi eksikliği, kişisel beceri)
- c) Dersin içeriği ve uygulanışı
- d) Dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliği

- e) Değerlendirmede uygun kriterlerin kullanılmaması
- f) Diğer.....

8 Yazı –Tipografi dersini öğrenmekte zorluk çekiyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

9. Yazı –Tipografi dersi uygulamasında zorluk çekiyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

10. Yukarıdaki sorulara cevabınız evet ise nedeni nedir? Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a) Araç-gereç eksikliği ve fiziki ortam
- b) Öğretmenin yeterli uygulama yapmaması
- c) Ders içeriğinin yetersiz olması
- d) Ders süresinin yetersiz olması
- e) Kişisel becerinin olmaması
- f) Diğer.....

11. Yazı-tipografi dersinde öğrendikleriniz grafik tasarım mesleğinize bakış açınızı değiştirdi mi?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

12. Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise görüşünüz ne yönde değişti?

- a) Olumlu
- b) Olumsuz

13. Yazı-tipografi dersinin nasıl işlenirse daha başarılı olacağınıza inanıyorsunuz? Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a) Teorik bilgiye daha çok yer verilmeli
- b) Uygulamaya daha çok yer verilmeli
- c) Dersin içeriğinde ve süresinde değişiklikler yapılmalı
- d) Derste öğrenci aktif hale getirilmeli
- e) Diğer.....

EK-3 ÖĞRETMEN ANKET FORMU

ÖĞRETMEN ANKET FORMU

Yaşınız:.....

Cinsiyetiniz: ()Bayan ()Erkek

1. Meslekte atandıktan sonra kaç yılınızı doldurdunuz ?

- a) 1-5 b) 6-10 c) 11-15 d) 16-20 e) 20 ve üzeri

2. Öğrenim durumunuz nedir ?

- a) Lisans (4 Yıllık) b) Yüksek Lisans (Master) c) Doktora /
Sanatta yeterlilik

3. Lisans eğitiminizi hangi okulda yaptınız?

- a)Güzel sanatlar Fakültesi Resim bölümü b)Eğitim Fakültesi Resim bölümü
c)Mesleki Eğitim Fakültesi Grafik bölümü d)Eğitim Fakültesi Grafik bölümü
e)Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü f) Diğer.....

4. Yazı tipografi dersi öğrencilerin başarılı olduğu dersler arasında mı?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

5. Yazı- tipografi dersinin öğretiminde veya öğrencinin öğrenimi açısından zorluk çekiyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

6. Yukarıdaki soruya cevabınız evetse bu sorunun nedenleri neler olabilir? Birden çok seçeneğe işaretleyebilirsiniz.

- a) Derse karşı olan olumsuz tutum
b) Bireysel sorunlar (ailevi sorun, ilgi eksikliği, kişisel beceri)
c) Dersin içeriği ve süresi
d) Dersle ilgili araç-gereç ve doküman eksikliği
e) Diğer.....

7. Grafik bölüm müfredatında Yazı-tipografi dersine ayrılan haftalık ders saatini yeterli buluyor musunuz?

(Cevabınız hayırsa tercih edeceğiniz süreyi yazar mısınız)?

- a) Evet b) Hayır (.....saat) c) Kısmen

8. Yazı-tipografi dersinin uygulamalı içeriğini yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

9. Yazı-tipografi dersinin teorik içeriğini yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

10. Yazı-tipografi konusunda yazılı kaynaklara ulaşmakta zorlanıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

11. Yazı-tipografi dersinin öğretiminde kullandığınız yazılı kaynaklar nelerdir?(Birden fazla seçeneği kullanabilirsiniz.)

- a) Kitaplar b) Süreli yayınlar (dergiler) c) internet d) Diğer

12. Yazı-tipografi dersinin öğretiminde ençok kullandığınız yazılı kaynakların isimlerini (yazarları ile) yazar mısınız?

- 1)..... 2).....
3).....

13. Yazı-tipografi dersinde kullanılan yazılı kaynakları yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

14. Yazı-tipografi dersinin öğretiminde hangi araçları kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- a) Tablalı uçlar b) Kesik uçlar c) Çini mürekkebi
d) Rapido kalem e) Bilgisayar f) Diğer....

15. Yukarıdaki araçlardan farklı olarak yazı-tipografi dersinde kullanılması gerektiğini düşündüğünüz araç gereç varsa yazar mısınız?

- 1)..... 2).....
3).....

16. Yazı-tipografi dersinde kullanılan araç, gereç ve donanımı yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

17. Klasik anlamda yazı-tipografi dersinde kullanılan divit, hokka, kesik ve tablalı uçların dersin öğretimi için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

18. Yazı-tipografi müfredat programında değişiklik yapılması gerektiğini düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

19. Yazı-tipografi eğitiminde karşılaşılan sorunları gidermek için neler yapılmalıdır. Görüşlerinizi başlıklar halinde kısaca yazar mısınız?

- a).....
b).....
c).....
d).....

**EK-4 MEGEP GRAFİK VE FOTOĞRAF
ALANI ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI**

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANI ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI

MEGEP
(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

ANKARA, 2007

ÖNSÖZ

Günümüzde her alanda yaşanan bilimsel, teknolojik, kültürel ve ekonomik gelişmeler, bütün sektörleri etkilemekte ve bu durum doğal olarak mesleki eğitimi de yakından ilgilendirmektedir. Görsel ve işitsel teknikler ve medya yapımcılığı sektöründe yaşanan hızlı ve teknolojik gelişmeler Grafik ve Fotoğraf alanını doğrudan etkilemektedir.

Günümüzde mesleki eğitim, her yaşta ve her düzeyde bireye yönelik olarak her alanda farklı nitelikte araçlarla etkinliğini sürdürmektedir. İnsanlar arası iletişimi sağlayan araçlardan biri olan fotoğraf ve grafik sanatı, bu anlamda önemli bir yere sahiptir. Grafik ve fotoğraf sanatının temel işlevi bir mesajı iletmek, bir ürün ya da hizmeti tanıtmaktır. Bu çerçevede sektör ihtiyaçları doğrultusunda Grafik ve Fotoğraf alanı altında; "grafik", "fotoğraf çekim" ve "fotoğraf baskı" dallarında öğretim programları hazırlanmıştır.

MEGEP kapsamında Grafik ve Fotoğraf alanı programları Millî Eğitim Bakanlığında görevli uzman ve alan öğretmenleri, sektör temsilcileri, üniversiteden alan uzmanları ve meslek elemanları ile iş birliği içinde hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	2
GİRİŞ	3
ÖĞRETİM PROGRAMI İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR.....	5
ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ	9
PROGRAMDA YER ALAN DERSLER	14
1. ORTAK DERSLER	14
TANITIM VE YÖNLENDİRME	14
2. ALAN/DAL DERSLERİ	14
ALAN ORTAK DERSLERİ	15
BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	15
MESLEKİ GELİŞİM	15
TEMEL SANAT EĞİTİMİ	16
TEMEL DESEN	17
TEMEL FOTOĞRAF	17
DAL DERSLERİ	18
İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ	18
SANAT TARİHİ	18
NESNE CANLANDIRMA	19
GRAFİK VE ANIMASYON	19
BASKI ÖNCESİ	20
BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	20
YAZI VE TİPOGRAFI	21
DESEN	21
GRAFİK DESEN	21
İLLÜSTRASYON	22
FOTOĞRAF ÇEKİMİ	22
FOTOĞRAFTA IŞIK VE RENK	23
FOTOĞRAF SUNUMU	23
ÇEKİM TEKNİKLERİ	24
VIDEO ÇEKİMİ	25
BİLGİSAYARDA FOTOĞRAF	25
ETKİLİ İLETİŞİM	26
FOTOĞRAF BANYO-BASKI	26
FOTOĞRAF LABORATUVARI	27
GÖRÜNTÜ DÜZENLEME (KOMPOZİSYON)	27
3. SEÇMELİ DERSLER	28
ORTAK DERSLER TABLOSU	29
ALAN ORTAK DERSLERİ TABLOSU	30
DAL DERSLERİ TABLOSU	31
SEÇMELİ DERSLER TABLOSU	33

GİRİŞ

Grafik ve Fotoğraf alanı Çerçeve Öğretim Programı ile bireylere, öncelikle temel bilgileri içeren bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra çağımızın gereği olan insan ilişkileri, iletişim kurabilme, değişimlere ve teknolojiye uyum sağlayabilme, sistemleri anlayıp kullanabilme yeterliklerini kazandırmak hedeflenmiştir. Programın genel amacı; bireylerin, temel yeterlikler üzerine, temel mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktır. Kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerle sektörün beklentileri doğrultusunda kaliteli hizmet sunabilen, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, çevre ve toplum bilincine sahip, güç birliği bilinci ile kendi iş yerini kurma düşüncelerini faaliyete geçirebilen ve işin her aşamasında kaliteden sorumlu olmanın gereğini bilen bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir.

Grafik ve Fotoğraf alanının MEGEP kapsamına alınması ve bu çerçevede programlarının sektör analizine doğrultusunda modüler esaslı göre hazırlanması, ülkemiz ekonomisi açısından çok önemli olan bu sektöre kalifiye eleman yetiştiren mesleki ve teknik eğitim sistemine yeni bir anlayış getirecektir.

Grafik ve Fotoğraf alanı Çerçeve Öğretim Programında;

1. Grafik,
 2. Fotoğraf Çekim,
 3. Fotoğraf Baskı
- dalları yer almaktadır.

MEGEP çalışmaları kapsamında sektör tarama ve inceleme çalışmaları sonucunda, sektörde faaliyet gösteren meslekler saptanmıştır. Sektörde çalışan kişilerin görüş ve önerilerinden yola çıkılarak her meslek dalına ait anket soruları hazırlanmış, daha sonra bu anketler yurdun değişik bölgelerinde uygulanarak mesleklerle özgül yeterlikler ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak çıkarılmıştır. Mesleklerle ilişkin olarak saptanan bu yeterlikler, öğretim programları ve modüllerin temel dayanağını ve içeriğini oluşturmaktadır.

Öğretim programlarının ve modüllerin hazırlanmasının her aşamasında, iş yaşamının iş gücüne dönük gereksinimlerinin tüm yönleriyle dikkate alınması amacıyla sektörel kuruluşlarla karşılıklı görüş alış veriş ve iş birliği gerçekleştirilmiştir.

Program geliştirme sürecinde üniversitelerden uzmanlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmıştır. Sektör taraması ve mesleki yeterliklerin belirlenmesi sırasında, meslek elemanlarına anket uygulanmıştır. Anketler sonucunda Türkiye genelinde sektörün ihtiyaçları ve programdan beklentileri tespit edilmiştir. Bu ihtiyaçlar program çalışmalarının temelini oluşturmuştur.

Program geliştirme sürecinin her aşamasında, söz sahibi firmalar, sektörde çalışan kişiler ve üniversiteler ile iş birliği yapılmıştır. Böylelikle sektör ve yüksek öğretim kurumlarının beklentileri programa yansıtılmıştır. Ulusal ve uluslararası düzeyde meslek elemanlarından beklenen yeterlikler çeşitli

araştırmalar ve yerli/yabancı uzman görüşlerine dayanılarak tespit edilmiş, program çalışmalarına aktarılmıştır. Bu doğrultuda Grafik ve Fotoğraf alanı altında yer alan mesleklerde uluslararası ve ulusal düzeyde standartlara uygun, her yaşta ve her düzeyde bireye eğitim olanağı sağlayan program hazırlamak hedeflenmiştir.

Teknolojik gelişmelere paralel olarak, sektörün beklentileri doğrultusunda geliştirilen Grafik ve Fotoğraf alanı programı gelişmelere göre sürekli güncellenmeye uygun bir yapıda tasarlanmıştır. Böylece tüm gelişme ve yenilikleri kısa sürede programa yansıtmak mümkün olabilecek ve mezunlar kazandıkları mesleki yeterlikleri doğrultusunda istihdam edilebileceklerdir. Dolayısıyla Grafik ve Fotoğraf alanı öğretim programının sektörün ve mesleki eğitim sisteminin gelişmesine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

ÖĞRETİM PROGRAMI İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR

SEKTÖR	BASIM VE YAYIM
ALAN	GRAFİK VE FOTOĞRAF
ALANIN TANIMI	Grafik ve Fotoğraf alanı altında yer alan dalların yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen alandır.
ALANIN AMACI	Grafik ve Fotoğraf alanı altında yer alan dallarda, sektörün ihtiyaçları bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda gerekli olan mesleki yeterlikleri kazandıran nitelikli meslek elemanlarını yetiştirmek amaçlanmaktadır.
DAL PROGRAMLARI, TANIMLARI VE AMAÇLARI	1.GRAFİK Tanımı: Bir mesajı görsel yolla belirli bir hedef kitleye ulaştırmak amacıyla tasarımları elle ve bilgisayarla sanatsal ölçütler içinde hazırlama yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen daldır. Amacı: Grafik ve Fotoğraf alanı altında grafikerlik mesleğinin yeterliklerine sahip meslek elemanları yetiştirmek amaçlanmaktadır. 2.FOTOĞRAF ÇEKİM Tanımı: Ürün veya konunun fotoğrafını çekme, çektiği fotoğrafları baskıya hazır hâle getirme yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen daldır. Amacı: Grafik ve Fotoğraf alanı altında fotoğraf çekim elemanı mesleğinin yeterliklerine sahip meslek elemanları yetiştirmek amaçlanmaktadır. 3.FOTOĞRAF BASKI Tanımı: Çeşitli özelliklerdeki, klasik veya otomatik banyo ve baskı sistemlerinin çalışmaları hakkında yeterlikleri kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen daldır. Amacı: Grafik ve Fotoğraf alanı altında fotoğraf baskı operatörlüğü mesleğinin yeterliklerine sahip meslek elemanları yetiştirmek amaçlanmaktadır.
GİRİŞ KOŞULLARI	Öğrencilerin sağlık durumu, Grafik ve Fotoğraf alanıaltında yer alan mesleklerin gerektirdiği işleri yapmaya uygun olmalıdır.

İSTİHDAM ALANLARI	Grafik ve Fotoğraf alanından mezun olan öğrenciler, seçtikleri dal/meslekte kazandıkları yeterlikler doğrultusunda; 1. Orta ve büyük ölçekli matbaa ve yayın kuruluşlarında, 2. Grafik tasarım stüdyolarında, 3. Reklam ajanslarında, 4. Televizyon, gazete vb. basın kuruluşları, 5. Fotoğraf stüdyoları, 6. Fotoğraf laboratuvarları, 7. Bünyesinde tanıtım birimi bulunan tüm kurum ve kuruluşlarda vb. yerlerde çalışabilirler.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	1. Program, mesleki ve teknik eğitim alanında diplomaya götüren ortaöğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim-öğretim kurumlarında uygulanmaktadır. 2. Programın uygulanabilmesi için Grafik ve Fotoğraf alanı standart donanımları ve mesleklerin gerektirdiği ekipmanlar sağlanmalıdır.
EĞİTİMCİLER	1. Programın uygulanmasında Grafik ve Fotoğraf alanında eğitim almış alan öğretmenleri görev almalıdır. 2. Programın uygulanmasında gerektiğinde Grafik ve Fotoğraf alanında sektör deneyimi olan usta öğretici, teknisyen ve meslek elemanlarından yararlanılabilir.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği'ne göre çeşitli ölçme araçları kullanılarak öğrencilerin değerlendirilmesi esastır. Buna göre; 1. Dersin altındaki modüllerin işleniş sırasında kazandığı (bilgi, beceri ve tavırlar) yeterlikler, 2. Okulda, işletmede ve kendi kendilerine yaptıkları tüm öğrenim faaliyetleri değerlendirilerek öğrencilerin dersteki başarıları belirlenir.

YATAY VE DİKEY GEÇİŞLER	Program; geniş tabanlı ve modüler yapıda düzenlendiğinden, Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği çerçevesinde yatay ve dikey geçişlere olanak sağlanır. 1. Alan/dalda sertifika, belge ve diplomaya götüren tüm programlar ve dallar arasında geçiş yapılabilir. 2. Diploma almaya hak kazanan öğrenci, Grafik ve Fotoğraf alanının devamı niteliğindeki programların veya bu alana en yakın programların uygulandığı meslek yüksek okuluna sınavsız geçiş yapabilir ya da sınav sonuçlarına göre diğer yüksek öğrenim kurumlarını tercih edebilir.
BELGELENDİRME	1. Mezun olan öğrenciye alanda/dalda diploma verilir. 2. Öğrencinin seçtiği dal ile ilgili aldığı tüm dersler ve modüller diploma ekinde belirtilir. 3. Öğrenciye, programdan ayrıldığında veya mezun olduğunda, kazandığı yeterlikleri gösteren ve bir yaygın mesleki ve teknik eğitim programı ile aynı yeterlikleri kazanan kişilere eş değer belge verilir. 4. Öğrencinin kazandığı mesleki yeterlikler sertifikaya yönelik belgelendirmelerde değerlendirilir.
EĞİTİM SÜRESİ	1. Alan programının toplam eğitim süresi, 9. sınıftan sonra 3 öğretim yılı olarak planlanmıştır. 2. Eğitim süresinin okul, işletme ve bireysel öğrenme için ayrılmış dağılımı, Grafik ve Fotoğraf alanı haftalık ders çizelgesi, dersler ve modüller ile ilgili açıklamalarda belirtildiği gibi uygulanır.
ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	Modüler öğretime yönelik ağırlıklı olarak bireysel öğrenmeyi destekleyici yöntem ve teknikler uygulanır. 1. Öğretmenler öğrencilere rehberlik eder. 2. Öğrenciler kendi kendine öğrenmeye teşvik edilir. 3. Öğrencilerin aktif olması sağlanır. 4. Öğrenciler araştırmaya yönlendirilir. 5. Öğrenciler kendi kendilerini değerlendirebilir. 6. Öğrencilere yeterlik kazandırmaya yönelik yöntem ve teknikler uygulanır.
İŞ BİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	Öğrenciler, programın gerektirdiği öğretim faaliyetleri, istihdam olanakları ve planlama konularında çevredeki üniversiteler, sivil toplum örgütleri, grafik ve fotoğraf sektöründe yer alan işletmeleri, meslek odaları ve meslek elemanları ile iş birliği yapılarak yönlendirilir.

ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	Programın sonunda seçtiği dala/mesleğe yönelik olarak öğrenci; 1. Alandaki ortak temel, bilgi ve becerileri kazanabilecektir. 2. Grafik ve Fotoğraf alanının temel yeterliklerine sahip olabilecektir. 3. Dalın gerektirdiği işleri yapabilecektir. 4. Dalın gerektirdiği özel mesleki yeterlikleri kazanabilecektir.
EĞİTİM ÖĞRETİM FAALİYETLERİ	Grafik ve Fotoğraf alanı; haftalık ders çizelgesinde yer alan dersler ve bu derslerin altındaki modüllerin içeriğindeki eğitim öğretim uygulamaları yapılır.

MESLEK LİSELERİ
GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANI
 (GRAFİK, FOTOĞRAF ÇEKİM VE FOTOĞRAF BASKI DALLARI)
ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF	XII. SINIF
ORTAK DERSLER	*DİL VE ANLATIM	2	2	2	2
	TÜRK EDEBİYATI	3	3	-	-
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1
	TARİH	2	2	-	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	4	-	-	-
	FİZİK	2	-	-	-
	KİMYA	2	-	-	-
	BIYOLOJİ	2	-	-	-
	SAĞLIK BİLGİSİ	2	-	-	-
	FELSEFE	-	-	2	-
	YABANCI DİL	3	3	-	-
	BEDEN EĞİTİMİ	2	-	-	-
	MİLLİ GÜVENLİK BİLGİSİ	-	1	-	-
	TRAFİK VE İLK YARDIM	-	-	1	-
	TANITIM VE YÖNLENDİRME	2	-	-	-
	TOPLAM	29	14	8	3
ALAN / DAL DERSLERİ	BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	2	-	-	-
	MATEMATİK	-	3	-	-
	MESLEKİ GELİŞİM	-	2	-	-
	*TEMEL SANAT EĞİTİMİ	-	7	-	-
	TEMEL DESEN	-	4	-	-
	TEMEL FOTOĞRAF	-	4	-	-
	*İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ	-	-	-	-
	SANAT TARİHİ	-	-	-	-
	NESNE CANLANDIRMA	-	-	-	-
	GRAFİK VE ANİMASYON	-	-	-	-
	BASKI ÖNCESİ	-	-	-	-
	*BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	-	-	-	-
	YAZI VE TİPOGRAFİ	-	-	-	-
	DESEN	-	-	-	-
	GRAFİK DESEN	-	-	-	-
	İLLÜSTRASYON	-	-	24	29
	*FOTOĞRAF ÇEKİMİ	-	-	-	-
	FOTOĞRAFTA İŞİK VE RENK	-	-	-	-
	FOTOĞRAF SUNUMU	-	-	-	-
	ÇEKİM TEKNİKLERİ	-	-	-	-
	VIDEO ÇEKİMİ	-	-	-	-
	BİLGİSAYARDA FOTOĞRAF	-	-	-	-
	ETKİLİ İLETİŞİM	-	-	-	-
	*FOTOĞRAF BANYO-BASKI	-	-	-	-
	FOTOĞRAF LABORATUVARI	-	-	-	-
	GÖRÜNTÜ DÜZENLEME (KOMPOZİSYON)	-	-	-	-
	ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI	2	20	24	29
	SEÇMELİ DERSLER	3	-	2	2
	REHBERLİK	1	1	1	1
	GENEL TOPLAM	35	35	35	35

Not: (*) Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği'nin 33. maddesi uyarınca yıl sonu başarı ortalaması ile başarılı sayılamayacak dersleri ifade eder.

ANADOLU MESLEK LİSELERİ
GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANI
 (GRAFİK, FOTOĞRAF ÇEKİM VE FOTOĞRAF BASKI DALLARI)
ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF	XII. SINIF
ORTAK DERSLER	*DİL VE ANLATIM	2	2	2	2
	TÜRK EDEBİYATI	3	3	-	-
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1
	TARİH	2	2	-	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	4	-	-	-
	FİZİK	2	-	-	-
	KİMYA	2	-	-	-
	BIYOLOJİ	2	-	-	-
	SAĞLIK BİLGİSİ	2	-	-	-
	FELSEFE	-	-	2	-
	YABANCI DİL	10	4	4	4
	BEDEN EĞİTİMİ	2	-	-	-
	MILLİ GÜVENLİK BİLGİSİ	-	1	-	-
	TRAFİK VE İLK YARDIM	-	-	1	-
	TOPLAM	34	15	12	7
ALAN / DAL DERSLERİ	BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	2	-	-	-
	MATEMATİK	-	3	-	-
	MESLEKİ GELİŞİM	-	2	-	-
	*TEMEL SANAT EĞİTİMİ	-	7	-	-
	TEMEL DESEN	-	5	-	-
	TEMEL FOTOĞRAF	-	4	-	-
	*İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ	-	-	-	-
	SANAT TARİHİ	-	-	-	-
	NESNE CANLANDIRMA	-	-	-	-
	GRAFİK VE ANIMASYON	-	-	-	-
	BASKI ÖNCESİ	-	-	-	-
	*BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	-	-	-	-
	YAZI VE TİPOGRAFİ	-	-	-	-
	DESEN	-	-	-	-
	GRAFİK DESEN	-	-	-	-
	ILLÜSTRASYON	-	-	-	-
	*FOTOĞRAF ÇEKİMİ	-	-	27	30
	FOTOĞRAFTA IŞIK VE RENK	-	-	-	-
	FOTOĞRAF SUNUMU	-	-	-	-
	ÇEKİM TEKNİKLERİ	-	-	-	-
	VIDEO ÇEKİMİ	-	-	-	-
	BİLGİSAYARDA FOTOĞRAF	-	-	-	-
	ETKİLİ İLETİŞİM	-	-	-	-
	*FOTOĞRAF BANYO-BASKI	-	-	-	-
	FOTOĞRAF LABORATUVARI	-	-	-	-
	GÖRÜNTÜ DÜZENLEME (KOMPOZİSYON)	-	-	-	-
ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI		2	21	27	30
SEÇMELİ DERSLER		3	3	-	2
REHBERLİK		1	1	1	1
GENEL TOPLAM		40	40	40	40

Not: (*) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği'nin 33. maddesi uyarınca yıl sonu başarı ortalaması ile başarılı sayılamayacak dersleri ifade eder.

TEKNİK LİSELER
GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANI
 (GRAFİK, FOTOĞRAF ÇEKİM VE FOTOĞRAF BASKI DALLARI)
ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF	XII. SINIF
ORTAK DERSLER	*DİL VE ANLATIM	2	2	2	2
	TÜRK EDEBİYATI	3	3	3	3
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1
	TARİH	2	2	-	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	4	-	-	-
	FİZİK	2	-	-	-
	KİMYA	2	-	-	-
	BİYOLOJİ	2	-	-	-
	SAĞLIK BİLGİSİ	2	-	-	-
	FELSEFE	-	-	2	-
	YABANCI DİL	3	3	-	-
	BEDEN EĞİTİMİ	2	-	-	-
	MİLLİ GÜVENLİK BİLGİSİ	-	1	-	-
	TRAFİK VE İLK YARDIM	-	1	-	-
	TANITIM VE YÖNLENDİRME	2	-	-	-
	TOPLAM	29	14	11	6
ALAN / DAL DERSLERİ	BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	2	-	-	-
	MATEMATİK	-	4	4	4
	GEOMETRİ	-	2	2	2
	ANALİTİK GEOMETRİ	-	-	-	2
	FİZİK	-	2	3	3
	KİMYA	-	2	3	3
	BİYOLOJİ	-	2	3	3
	MESLEKİ GELİŞİM	-	2	-	-
	*TEMEL SANAT EĞİTİMİ	-	7	-	-
	TEMEL DESEN	-	5	-	-
	TEMEL FOTOĞRAF	-	4	-	-
	İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ	-	-	-	-
	SANAT TARİHİ	-	-	-	-
	NESNE CANLANDIRMA	-	-	-	-
	GRAFİK VE ANİMASYON	-	-	-	-
	BASKI ÖNCESİ	-	-	-	-
	*BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	-	-	-	-
	YAZI ve TİPOGRAFI	-	-	-	-
	DESEN	-	-	-	-
	GRAFİK DESEN	-	-	-	-
	*İLLÜSTRASYON	-	-	18	21
	*FOTOĞRAF ÇEKİMİ	-	-	-	-
	FOTOĞRAFTA IŞIK VE RENK	-	-	-	-
	FOTOĞRAF SUNUMU	-	-	-	-
	ÇEKİM TEKNİKLERİ	-	-	-	-
	VIDEO ÇEKİMİ	-	-	-	-
	*BİLGİSAYARDA FOTOĞRAF	-	-	-	-
	ETKİLİ İLETİŞİM	-	-	-	-
	*FOTOĞRAF BANYO-BASKI	-	-	-	-
	FOTOĞRAF LABORATUVARI	-	-	-	-
	GÖRÜNTÜ DÜZENLEME (KOMPOZİSYON)	-	-	-	-
ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI		2	30	33	38
SEÇMELİ DERSLER		3	-	-	-
REHBERLİK		1	1	1	1
GENEL TOPLAM		35	45	45	45

Not: (*) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği'nin 33. maddesi uyarınca yıl sonu başarı ortalaması ile başarılı sayılmayacak dersleri ifade eder.

ANADOLU TEKNİK LİSELERİ
GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANI
 (GRAFİK, FOTOĞRAF ÇEKİM VE FOTOĞRAF BASKI DALLARI)
ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF	XII. SINIF
ORTAK DERSLER	*DİL VE ANLATIM	2	2	2	2
	TÜRK EDEBİYATI	3	3	3	3
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1
	TARİH	2	2	-	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	4	-	-	-
	FİZİK	2	-	-	-
	KİMYA	2	-	-	-
	BİYOLOJİ	2	-	-	-
	SAĞLIK BİLGİSİ	2	-	-	-
	FELSEFE	-	-	2	-
	YABANCI DİL	10	4	4	4
	BEDEN EĞİTİMİ	2	-	-	-
	MİLLİ GÜVENLİK BİLGİSİ	-	1	-	-
	TRAFİK VE İLK YARDIM	-	-	1	-
	TOPLAM	34	15	15	10
ALAN / DAL DERSLERİ	BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	2	-	-	-
	MATEMATİK	-	4	4	4
	GEOMETRİ	-	2	2	2
	ANALİTİK GEOMETRİ	-	-	-	2
	FİZİK	-	2	3	3
	KİMYA	-	2	3	3
	BİYOLOJİ	-	2	3	3
	MESLEKİ GELİŞİM	-	2	-	-
	*TEMEL SANAT EĞİTİMİ	-	7	-	-
	TEMEL DESEN	-	4	-	-
	TEMEL FOTOĞRAF	-	4	-	-
	İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ	-	-	-	-
	SANAT TARİHİ	-	-	-	-
	NESNE CANLANDIRMA	-	-	-	-
	GRAFİK VE ANİMASYON	-	-	-	-
	BASKI ÖNCESİ	-	-	-	-
	*BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	-	-	-	-
	YAZI ve TIPOGRAFİ	-	-	-	-
	DESEN	-	-	-	-
	GRAFİK DESEN	-	-	-	-
	*İLLÜSTRASYON	-	-	14	17
	*FOTOĞRAF ÇEKİMİ	-	-	-	-
	FOTOĞRAFTA IŞIK VE RENK	-	-	-	-
	FOTOĞRAF SUNUMU	-	-	-	-
	ÇEKİM TEKNİKLERİ	-	-	-	-
	VIDEO ÇEKİMİ	-	-	-	-
	*BİLGİSAYARDA FOTOĞRAF	-	-	-	-
	ETKİLİ İLETİŞİM	-	-	-	-
	*FOTOĞRAF BANYO-BASKI	-	-	-	-
	FOTOĞRAF LABORATUVARI	-	-	-	-
	GÖRÜNTÜ DÜZENLEME (KOMPOZİSYON)	-	-	-	-
ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI		2	29	29	34
SEÇMELİ DERSLER		3	-	-	-
REHBERLİK		1	1	1	1
GENEL TOPLAM		40	45	45	45

Not: (*) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliğinin 33. maddesi uyarınca yıl sonu başarı ortalaması ile başarılı sayılmayacak dersleri ifade eder.

KIZ TEKNİK ÖĞRETİM OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ
GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANI
(Grafik,Fotoğraf Çekim ve Fotoğraf Baskı Dalları
ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

DERS KATEGORİLERİ		DERSLER	I.Sınıf	II.Sınıf
DAL/ A L A N D E R S L E R İ	ORTAK ALAN DERSLERİ	Bilgi ve iletişim Teknolojisi	2	-
		Mesleki Gelişim		2
		Temel Sanat Eğitimi	7	-
		Temel Desen	4	-
		Temel Fotoğraf	4	-
	ALAN DERSLERİ TOPLAMI		17	2
	TEORİK/ UYGULAMALI MESLEK DERSLERİ	*İşletmelerde Beceri Eğitimi	23	42
		Sanat Tarihi		
		Nesne Canlandırma		
		Grafik ve Animasyon		
		Baskı Öncesi		
		*Bilgisayar Destekli Tasarım		
		Yazı Tipografi		
		Desen		
		Grafik Desen		
İllüstrasyon				
*Fotoğraf Çekimi				
Fotoğrafta Işık ve Renk				
Fotoğraf Sunumu				
Çekim Teknikleri				
Video Çekimi				
Bilgisayarda Fotoğraf				
Etkili iletişim				
*Fotoğraf Banyo ve Baskı				
Fotoğraf Laboratuvarı				
Görüntü Düzenleme(Kompozisyon)				
Proje Geliştirme				
Üretim Ayölyesinde Çalışma				
DAL DERSLERİ TOPLAMI		23	42	
SEÇMELİ DERSLER		4	-	
GENEL TOPLAM		44	44	

PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Grafik ve Fotoğraf Alanı Çerçeve Öğretim Programı ile öğrencilere, alan ve dallar ile ilgili temel bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra yeniliğe ve değişime uyum sağlayabilen, çevresindeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, hedeflerini belirleyip bunlara ulaşmak için girişimlerde bulunabilen, yaratıcı, eleştiriye açık ve mesleki yeterliklere sahip bireyler yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Program 4 yıl olarak tasarlanmıştır. Programın temel yapısı oluşturulurken 9 ve 10. sınıflarda ortak dersler ile alan ortak dersleri, 11 ve 12. sınıflarda ise dallara özel derslerin öncelikli olarak okutulması planlanmıştır. Bu derslerin içerikleri belirlenirken ulusal ve uluslararası iş gücünden beklenen temel yeterlikler, sektör araştırmaları ve mesleki yeterlikler dikkate alınmıştır.

Alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak 10 ve 11. sınıfta verilmektedir. 12. sınıfta diplomaya götüren dala ait yeterlikleri içeren dersler yer almaktadır. 10. sınıfın sonunda, bölgesel ve sektörel ihtiyaçlar, okulun donanımı, öğretmen ve fizikî kapasitesi ile öğrencilerin mesleki yeterlikleri de dikkate alınarak dal seçimi yapılır. Öğrencilerin alan ve dal seçimlerinde bölgesel istihdam olanakları da dikkate alınır.

Her okul sektör beklentilerini, değişen koşulları ve mesleklerin gelişimini programa yansıtabilir. 10. sınıfta alan ortak dersleri içerisinde tüm dallar ile ilgili modüllerin yer aldığı derste; öncelikle okulda açılacak dallara özgü modüller uygulanabilir. Gerekliğinde 11 ve 12. sınıfta mesleğe özgü dersler, modüller ve modül içerikleri değiştirilip geliştirilebilir. Bu değişiklikler, koordinatör öğretmen, zümre öğretmenleri ve sektörden meslek elemanları ile iş birliği içinde yapılır. Değişiklikler ile ilgili yapılan çalışma okulun bağlı bulunduğu ilgili öğretim dairesine gönderilir ve Bakanlıkça uygun bulunan değişiklikler uygulanır.

Haftalık Ders Çizelgelerinde; Ortak Dersler, Alan/Dal Dersleri ve Seçmeli Dersler belirtilmiştir. Alan/Dal dersleri modüllerden oluşmaktadır. Bu derslerdeki her modülün içeriğini öğrencilere kazandırmak için tasarlanan toplam öğrenme süresi 40 saat olarak planlanmıştır. Bu süre; öğretmen rehberliğinde ve öğrencinin kendi kendine çalışacağı süreleri kapsamaktadır. Örneğin 40/32 olarak belirlenmiş bir modülün; 32 saati öğretmen rehberliğinde çalışılacak süreyi, kalan 8 saat ise öğrencinin kendi kendine bağımsız olarak çalışacağı süreyi göstermektedir.

Programı tamamlayarak mezun olan öğrenci, iş hayatına yönelebilir veya yüksek öğrenime devam edebilir, öğretim programının herhangi bir yılından ayrılan öğrencinin kazandığı yeterlikler, sertifika programlarında değerlendirilir.

Programlar, uluslararası meslek sınıflandırması doğrultusunda, meslek standartları, eğitim standartları ve mesleklerin yeterliklerine göre hazırlanmıştır. Uygulamada bu standartlar ve yeterlikler sürekli dikkate alınmalıdır.

Çerçeve öğretim programları ve haftalık ders çizelgelerinde yer alan meslek ve Anadolu meslek liseleri; kız meslek, endüstri meslek, ticaret meslek, iletişim meslek, otelcilik ve turizm meslek vb. mesleki ve teknik eğitim alanında diplomaya götüren programların uygulandığı tüm orta öğretim kurumlarını ifade eder.

Çerçeve öğretim programları ve program kitaplarında, haftalık ders çizelgeleri, dersler ve modüllerin içerikleri ile uygulamaya ilişkin açıklamalar ayrıntılı olarak verilmiştir.

PROGRAMDA YER ALAN DERSLER

1. ORTAK DERSLER

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu dersler, ders saatleri ve programları uygulanır.

TANITIM VE YÖNLENDİRME

Bütün sektörlerde yer alan ve meslek profillerini kapsayan meslek alanları, meslek dalları, meslekte kullanılan araç gereçler, mesleğe giriş koşulları, mesleğin istihdam olanakları, mesleğin bugünkü durumu, gelecekteki eğilimler, ilişkili meslekler, mesleğin çalışma koşulları ve meslekle ilgili sağlık sorunları hakkında bilgi verilerek sektör tanıtımının yapıldığı derstir.

Bu derste, öğrencinin tüm sektörleri ve meslekleri tanıyarak ilgi ve yönelimlerine uygun meslek seçimini doğru yapabilmesi amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Mesleki ve Teknik Eğitim Alanları Tanıtım Modülü	40/32	Mesleki ve teknik eğitim gerektiren meslek alanlarını ve meslekleri tanımak
Akademik, Spor ve Sanat Eğitim Alanları Tanıtım Modülü	40/32	Akademik eğitim gerektiren meslek alanlarını tanımak

2. ALAN / DAL DERSLERİ

Grafik ve Fotoğraf alanında yer alan meslekler/dallar için temel bilgi ve becerileri kapsayan ders grubunu oluşturur. Alan ve dalların özelliklerine göre öncelikle 10 ve 11. sınıflar olmak üzere üç yıla yayılarak programa yerleştirilmiştir.

Alan/dal dersleri içinde (*) ile belirtilen dersler, alan ve dalların zorunlu dersleridir. Bu dersler Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği'nin 33. maddesi uyarınca yıl sonu başarı ortalaması ile başarılı sayılmayacak derslerdir.

Grafik ve Fotoğraf alanında yer alan dallar/meslekler için alınması zorunlu olan dersler tabloda verilmiştir.

DALLAR	ZORUNLU DERSLER
Grafik Dalı	• Temel Sanat Eğitimi • Bilgisayar Destekli Tasarım • İllüstrasyon

Fotoğraf Çekim Dalı	• Temel Sanat Eğitimi • Fotoğraf Çekimi • Bilgisayarda Fotoğraf
Fotoğraf Baskı Dalı	• Temel Sanat Eğitimi • Fotoğraf Banyo-Baskı • Bilgisayarda Fotoğraf

ALAN ORTAK DERSLERİ

Grafik ve Fotoğraf alanının alan ve tüm dalları ile ilgili ortak yeterlikleri ve mesleki yeterlikleri kazandırmayı amaçlayan derslerdir.

BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ

Bilgisayar, temel donanımları, temel programlar ve internet uygulamaları ile ilgili temel bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, bilgisayar temel donanım ve programlarını kullanarak bilgisayarda doküman hazırlamak için gerekli olan temel bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Bilgisayar Kullanma	40/32	Bilgisayar, temel donanım ve programlarını kullanmak
Doküman Hazırlama	40/32	Bilgisayarda doküman hazırlamak

MESLEKİ GELİŞİM

Bütün alanlarda ortak olup, öğrencinin yaşam boyu kullanabileceği ve mesleki gelişmesine yararlı olabilecek, üretken, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, beceri düzeyi yüksek olarak yetiştirilmesi, iyi ilişkiler kurabilmesi, işe uyum sağlayabilmesi gibi genel bilgi ve becerilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, meslek elemanlarının sahip olması gerekli ulusal ve uluslararası iş gücünden beklenen yeterlikleri kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Sosyal Hayatta İletişim	40/16	Sosyal hayatta sağlıklı ve etkili iletişim kurmak ve sürdürmek
İş Hayatında İletişim	40/16	İş hayatında sağlıklı ve etkili iletişim kurmak ve sürdürmek
Diksiyon 1	40/32	Türkçeyi doğru konuşmak
Diksiyon 2	40/32	

Kişisel Gelişim	40/16	Mesleği ile ilgili gelişmeleri izlemek ve kendini kişisel olarak sürekli geliştirmek
Girişimcilik	40/24	İşletme, finansman, pazarlama, reklam, satış, iş hukuku, kariyer gelişimi ve iş kurma becerileri kazanmak
Çevre Koruma	40/16	Çevreye karşı duyarlı olmak ve çevreyi korumak
Meslek Etiği	40/16	Meslek etiği gereklerine uymak
İş Organizasyonu	40/16	İş yerinde plan, program ve iş organizasyonu yapmak
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı	40/24	İşçi sağlığı mevzuatı uymak ve iş güvenliği önlemlerini almak
Araştırma Teknikleri	40/16	Temel düzeyde araştırma yapmak

Haftalık Ders Çizelgesinde bu ders için ayrılan süre, alanın özelliğine ve çevre koşullarına göre dersin altındaki modüllerden seçilerek uygulanır. Bu derste alınamayan modüller gerektiğinde dal derslerindeki modüller ile birlikte de alınabilir.

TEMEL SANAT EĞİTİMİ

Nokta-çizgi, açık-koyu, ı ışık-gölge, tasarı ilkeleri, doku, renk, strüktür ve perspektif ile ilgili bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye; yaratıcı güçlerini geliştirme ve temel çizimler yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Nokta ve Çizgi	40/32	Nokta ve çizgi ile yüzey düzenlemek
Açık. Koyu, Işık ve Gölge	40/32	Objeleri açık, koyu, ı ışık ve gölge ile çalışmak
Tasarı İlkeleri	40/24	Formları tasarı ilkelerine göre yüzey içinde düzenlemek
Renk	40/32	Kompozisyonu renklendirmek
Doku	40/32	Doku yorumlarıyla yüzey oluşturmak
Strüktür	40/32	Özgün strüktür uygulamaları yapmak
Perspektif	40/24	Perspektif ilkelerine uygun çizim yapmak

TEMEL DESEN

Basit geometrik formların çizimi, tors çizimi ve cansız modellerden desen çalışmaları ile ilgili bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, basit geometrik formları, cansız modelleri ve torsu gözlemleyip inceleyerek ölçü, oran ve kompozisyon ilkelerine uygun çizme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Basit Geometrik Formlar	40/32	Basit geometrik formlar çizmek
Cansız Modeller	40/32	Cansız modellerden desen çizmek
Tors	40/32	Torsun çizimini yapmak

TEMEL FOTOĞRAF

Fotoğraf makineleri, makine ayarları, anı fotoğrafı, siyah-beyaz banyo ve baskı ile ilgili bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, küçük ve orta format fotoğraf makinelerini hazırlama, fotoğraf makinesini ayarlama, anı fotoğrafı çekme, siyah-beyaz film banyosu ve siyah-beyaz baskı yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Fotoğraf Makineleri	40/32	Küçük ve orta format fotoğraf makinelerini hazırlamak
Fotoğraf Makinesi Ayarları	40/32	Fotoğraf makinesini ayarlamak
Fotoğrafta Temel Kompozisyon	40/16	Kompozisyon kurallarına uygun fotoğraf çekmek
Fotoğrafta Temel Işık	40/16	Işığa uygun fotoğraf çekmek
Temel Fotoğraf Çekimi	40/32	Temel fotoğraf çekimi yapmak
Temel Karanlık Oda	40/32	Fotoğraf banyo ve baskı işlemlerinin yapılmasını sağlamak

DAL DERSLERİ

Grafik ve Fotoğraf alanında yer alan dallara özel ve mesleği destekleyici yeterlikleri kazandıracak dal dersleri, ağırlıklı son sınıflarda yer alan, iş başında veya işletmelerde uygulanması öngörülen derslerdir.

Çerçeve Öğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinden dalın özelliğine uygun dersler, okul türüne ve okutulacağı yıla göre seçilir. Dallarda diplomaya götürecek

derslerin belirlenmesinde dalı destekleyici diğer derslerden de seçim yapılarak program oluşturulur.

Seçilen derslerin içeriği ise çevredeki meslek elemanlarının, okuldaki koordinatör öğretmenlerin ve alan öğretmenlerinin kararı ile bölgesel düzeyde mesleğin yeterliklerini ve sektörün ihtiyaçlarını karşılayan modüllerden seçilerek oluşturulur. Seçilen derslerin ders saatleri, derslerin altındaki modüllerin süresine ve içeriğine göre belirlenir.

Teknik liselerde meslek liselerine oranla dört yıl boyunca daha fazla akademik yeterliklerin kazandırılmasından dolayı, dal derslerindeki modüllerin seçiminde ve uygulanmasında öğrencilerin bu akademik becerilerini kullanabileceği modüllere ve uygulamalara ağırlık verilebilir.

İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ

Her okul, İşletmelerde Beceri Eğitimi dersinin içeriğini, ağırlıklı olarak dala ait modüller olmak üzere, bölgesel özellikler ve sektörün beklentilerini yansıtacak modüllerden oluşturur. Ancak bölgesel özellikler ve sektör beklentilerini yansıtacak modüller programda yer almıyorsa, yeni modül içerikleri hazırlanarak programa eklenir. Dersin içeriği; sektör temsilcileri, okuldaki koordinatör öğretmenler ve alan öğretmenlerinin kararı ile planlanarak uygulanır.

İşletmelerde Beceri Eğitimi dersi Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre yapılır. İşletmelerde beceri eğitimi yapılamayan okul türlerinde öğrenciler, ilgili mevzuat doğrultusunda yaz döneminde staj yaparlar.

SANAT TARİHİ

Sanatın temel kavramlarının verildiği tarihsel gelişim, akımlar ve eserlerin incelemesi ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, tarih çağları, Türk sanatı, batı sanatı, çağdaş Türk sanatı ve sanat akımlarını inceleyerek dönemlere ait eserleri ikonografik ve plastik çözümlemesini yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Tarih Çağları	40/16	Tarih çağlarını incelemek
Türk Sanatı Tarihi	40/8	Türk sanatı tarihini incelemek
Batı Sanatı Tarihi	40/16	Batı sanatı tarihini incelemek
Çağdaş Türk Sanatı	40/8	Çağdaş Türk sanatını incelemek
Çağdaş Sanat Akımları	40/16	Çağdaş sanat akımlarını incelemek

NESNE CANLANDIRMA

Gerçek yaşamdaki nesnelerin ve karakterlerin modellemesi, senaryoya uygun biçimde dekor, kamera, ışık, atmosfer ayarları kullanılması, öykünün üç boyutlu olarak canlandırılması ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, üç boyutlu modelleme programları kullanılarak belli bir senaryo dahilinde, nesnelerin ve karakterlerin modellemesi yapılarak bir öykü canlandırma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Temel Modelleme Komutları	40/24	Nesneyi sahnede oluşturmak
Nesne Biçimlendirmesi	40/32	Nesneleri biçimlendirmek
Nesne Hareketi	40/32	Nesneleri hareketlendirmek
Sanal Işık	40/16	Sahnede ışık kullanmak
Sanal Kamera	40/24	Sahnede kamera kullanmak
Ortam Ayarları	40/32	Sahne malzemelerini kullanmak

GRAFİK VE ANİMASYON

Resim ve animasyon düzenleme yazılımları ile ilgili konularda gerekli bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, resim ve animasyon düzenleme yazılımları ile web sayfaları için resim ve animasyonlar yapabilme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Görüntü İşleme 1	40/32	Web sayfaları için resimler hazırlamak
Görüntü İşleme 2	40/32	Resimler ile web araçları hazırlamak

Animasyon Düzenleme 1	40/32	Web sayfaları için animasyonlar hazırlamak
Animasyon Düzenleme 2	40/32	Animasyonlar ile web araçları hazırlamak

BASKI ÖNCESİ

Tasarlanan ürünleri renk ayrımı, forma montajı, montaj, ofset baskı için belge hazırlama ile ilgili konuları içermektedir.

Bu derste öğrenciye, grafiksel ürünlerin el ve bilgisayar ile baskıya hazır hale getirme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Renk Ayrımı	40/16	Renk ayrımı yapmak
Forma Montajı	40/16	Forma montajı yapmak
Montaj	40/16	Bilgisayarla tekli ve çoklu montaj yapmak
Ofset Baskı İçin Belge Hazırlığı	40/16	Ofset baskı için belge hazırlamak

BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM

Amblem-logo, kartvizit-antetli, davetiye, reklam afişi, kitap kapağı, takvim, etiket, kutu, broşür ve dergi gibi grafiksel ürünlerinin el ve bilgisayarla tasarımı ile ilgili bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, grafiksel ürünleri el ve bilgisayar ile oluşturma yeterlikleri kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Amblem ve Logo	40/32	Amblem ve logo oluşturmak
Kartvizit ve Antetli	40/32	Kartvizit, antetli kağıt ve zarf oluşturmak
Davetiye Tasarımı	40/32	Davetiye oluşturmak
Reklâm Afişi Tasarımı	40/32	Reklâm afişi oluşturmak
Kitap Kapağı Tasarımı	40/32	Kitap kapağı oluşturmak
Takvim Tasarımı	40/32	Takvim oluşturmak
Etiket Tasarımı	40/32	Etiket oluşturmak

Ambalaj Tasarımı	40/32	Kutu oluşturmak
Broşür Tasarımı	40/32	Broşür oluşturmak
Dergi Tasarımı	40/32	Dergi oluşturmak

YAZI VE TİPOGRAFİ

Grafik tasarımda harf anatomisi, yazı karakterleri ve tipografik düzenlemelerle ilgili temel bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, dik, eğik, temel ve standart harfleri yazı kurallarına uygun yazma, grafik çalışmaları için harf anatomisi ve espas kurallarına uygun tipografik düzenlemeler yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Temel Yazı	40/32	Elle yazı yazmak
Tipografi	40/32	Tipografik düzenlemeler oluşturmak

DESEN

Desen öğeleri ve ilkeleri ile bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, insan figürü ve portresini detaylarıyla oran-orantı kurallarına ve desen tekniğine uygun olarak çizme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
İnsan Figürü Detayları	40/32	İnsan figürü detaylarını çizmek
İnsan Figürü	40/32	İnsan figürü çizmek
Yüzün Ayrıntıları	40/32	Yüzün ayrıntılarını çizmek
İnsan Başı Çizimi	40/32	İnsan başı çizmek

GRAFİK DESEN

Grafik çalışmaları için grafiksel yorumlama ve semboller oluşturma ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, objeleri stilizasyon ve deformasyon yöntemlerine uygun yorumlama ve somut-soyut ilişkisini kavrayarak fikir veya mesajı sembollerle ifade etme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Grafiksel Yorumlar	40/32	Objeleri grafiksel yorumlamak
Fikir ve Mesajı Sembolleştirme	40/32	Fikir ve mesajı sembollerle anlatmak

İLLÜSTRASYON

Grafik tasarımda resimleme çalışmalarında kullanılan çizim ve boyama teknikleri ile ilgili temel bilgilerin verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, çeşitli grafik ve illüstrasyon çalışmalarını suluboya, guaj boya ve karışık teknikleriyle yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Sulu Boya Tekniği	40/32	Çalışmayı sulu boya tekniği ile renklendirmek
Guaj Boya Tekniği	40/32	Çalışmayı guaj boya tekniği ile renklendirmek
Story Board	40/32	Story board hazırlamak

FOTOĞRAF ÇEKİMİ

Fotoğrafın tarihçesi, fotoğraf film ve bellek kartları, makine ekipman ve aksesuarları, filtreler, objektifler, iç ve dış mekânda ışık, fon sistemleri, teknik kameralar, farklı ortamlarda fotoğraf çekim teknikleri ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, fotoğraf makinesini, yardımcı ekipman ve aksesuarları hazırlama, filtre ve objektif seçme, görüntü düzenleme, farklı mekânlarda ve çeşitli konuların fotoğrafını çekme, büyük boy (format) fotoğraf makinesi ile çekim yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Pinhole (İğne Deliği) Kamera	40/32	Pinhole kamera ile çekim yapmak
Fotoğraf Filmleri ve Bellek Kartları	40/32	Fotoğraf makinesine film/bellek kartı takmak
Yardımcı Ekipman ve Aksesuarlar	40/40	Fotoğraf makinesinin özelliğine uygun yardımcı ekipman ve aksesuarları hazırlamak
Filtreler	40/32	Filtre seçmek
Objektifler	40/32	Objektif seçmek
Fotoğrafta Görüntü Düzenleme	40/32	Fotoğrafta görüntü düzenlemek

Fotoğrafta Kadraj	40/32	Kadraj oluşturmak
Dış Mekânda Işık	40/24	Dış mekân çekimi için ışık hazırlamak
Anı Fotoğrafı	40/24	Anı fotoğrafı çekmek
Dış Mekânda Çekim	40/24	Dış mekânda fotoğraf çekimi yapmak
Fotoğrafta Fon Düzenleme	40/24	Çekim ortamındaki fonu hazırlamak
İç Mekânda Yapay Işık	40/24	İç mekânda yapay ışık hazırlamak
Stüdyoda Fotoğraf Çekimi	40/32	Stüdyoda fotoğraf çekimi yapmak
İç Mekânda (Stüdyo Dışı) Fotoğraf Çekimi	40/24	Stüdyo dışı iç mekânda fotoğraf çekimi yapmak
Teknik Kameralar	40/32	Büyük boy (format) fotoğraf makinesi ile çekim yapmak
Farklı Mesafelerdeki Konuların Çekimi	40/24	Farklı mesafelerdeki konuların fotoğrafını çekmek
Hareketli Konuların Çekimi	40/24	Hareketli konu fotoğrafı çekmek
Gece Çekimi	40/24	Gece çekimi yapmak

FOTOĞRAFTA IŞIK VE RENK

Işık ve renk kavramları, ışık ve renk oluşumu, ışığın fotoğrafa etkileri, farklı ışıklarda fotoğraf çekimi, renk denetimi ve renkli fotoğraf çekimi ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, ışık ve renk oluşumunu inceleme, fotoğrafta ışık ve renk denetimi yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Işık ve Renk Oluşumu	40/32	Işık ve renk oluşumunu incelemek
Fotoğrafta Işık ve Renk Kontrolü	40/32	Fotoğrafta ışık ve renk kontrolü yapmak

FOTOĞRAF SUNUMU

Fotoğrafların müşteriye sunumu, maliyet hesabı, portföy ve portfolyo, sergi, sunu ve gösteri ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, fotoğraf laboratuvarında iş programı yapma, fotoğrafları müşteriye sunma, portfolyo ve portföy hazırlama, sergi, sunu ve gösteri hazırlama yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
İş Programı	40/16	İş organizasyonu yapmak
İş Planı	40/16	Fotoğraf laboratuvarında iş programı yapmak
Fotoğrafları Müşteriye Sunma	40/16	Fotoğrafları müşteriye sunmak
Portfolyo ve Portföy	40/16	Portfolyo ve portföy hazırlamak
Sergi	40/16	Sergi hazırlamak
Sunu ve Gösteri	40/16	Sunu ve gösteri hazırlamak

ÇEKİM TEKNİKLERİ

Farklı konularda fotoğraf çekim teknikleri ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, moda, sanayi/endüstri, mimari, sualtı, bilimsel ve teknik, sahne fotoğrafı, doğa, gezi, hava, kurgu-deneyse ve arkeoloji fotoğrafı çekme, haber, özel gün ve portre fotoğrafı çekme ile ilgili temel yeterlikleri kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Moda Fotoğrafı	40/24	Moda fotoğrafı çekmek
Sanayi/Endüstri Fotoğrafı	40/24	Sanayi/endüstri fotoğrafı çekmek
Mimari Fotoğraf	40/24	Mimari fotoğraf çekmek
Su altı Fotoğrafı	40/24	Su altı fotoğrafı çekmek
Bilimsel ve Teknik Fotoğraf	40/24	Bilimsel ve teknik fotoğraf çekmek
Sahne Fotoğrafı	40/24	Sahne fotoğrafı çekmek
Doğa Fotoğrafı	40/24	Doğa fotoğrafı çekmek
Gezi Fotoğrafı	40/24	Gezi fotoğrafı çekmek
Hava Fotoğrafı	40/24	Hava fotoğrafı çekmek
Sanat Fotoğrafı	40/24	Sanatsal fotoğraf çalışmaları yapmak
Arkeoloji Fotoğrafı	40/24	Arkeoloji fotoğrafı çekmek

Haber Fotoğrafı	40/32	Haber fotoğrafı çekmek
Özel Gün Fotoğrafı	40/24	Özel gün fotoğrafı çekmek
Portre Fotoğrafı	40/32	Portre fotoğrafı çekmek
Vesikalık Fotoğraf	40/32	Vesikalık fotoğraf çekmek
Kurgulanmış Fotoğraf	40/24	Kurgulanmış fotoğraf çalışmaları yapmak
DeneySEL Fotoğraf	40/24	DeneySEL fotoğraf çalışmaları yapmak
İletişim Araçlarında Fotoğraf	40/16	İletişim araçlarında fotoğraf kullanmak

VIDEO ÇEKİMİ

Video kameralar, video çekim teknikleri ve görüntülerin kurgulanması ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, video kamerası ve ekipmanlarını hazırlama, video kamerası ile çekim yapma ve video görüntülerini kurgu yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Video Kamerası ve Ekipmanları	40/24	Video kamerası ve ekipmanlarını hazırlamak
Video Çekimi	40/24	Video kamerası ile çekim yapmak
Video Görüntülerinin Kurgulanması	40/24	Video görüntülerinin kurgusunu yapmak

BİLGİSAYARDA FOTOĞRAF

Fotoğraf/film tarama, görüntüleri bilgisayara aktarma, düzeltme ve görüntüyü bilgisayarda işleme ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, fotoğrafı ve görüntüyü bilgisayar ortamına aktarma, bilgisayarda fotoğrafı düzeltme ve bilgisayarda görüntü işleme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Görüntüyü Bilgisayara Aktarma	40/24	Görüntüyü bilgisayar ortamına aktarmak
Bilgisayarda Fotoğraf Düzeltme	40/32	Bilgisayarda fotoğrafı düzeltmek
Bilgisayarda Görüntü İşleme	40/40	Bilgisayarda görüntü işlemek

ETKİLİ İLETİŞİM

Çevresiyle etkili iletişim kurma ve sürdürme ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, iletişim sürecini inceleme ve iletişim türlerini kullanma, beden dilini etkili kullanma, kişiler arası iletişimi sağlama, telefonla iletişim kurma, çevresiyle sağlıklı iletişim kurma ve sürdürme yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
İletişim Süreci ve Türleri	40/24	İletişim sürecini incelemek ve iletişim türlerini kullanmak
Beden Dili	40/16	Beden dilini etkili kullanmak
Sağlıklı İletişim	40/24	Sağlıklı iletişim kurmak
Telefonla İletişim	40/32	Telefonla iletişim kurmak
Sosyal Hayatta İletişim	40/32	Sosyal hayatta sağlıklı ve etkili iletişim kurmak ve sürdürmek
İş Hayatında İletişim	40/32	İş hayatında sağlıklı ve etkili iletişim kurmak ve sürdürmek

FOTOĞRAF BANYO-BASKI

Fotoğraf kağıtları, film banyoları, kağıt baskıları, özel film banyoları, dijital baskı ve özel film banyoları ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, fotoğraf kağıdı seçme, renkli film banyosu ve baskı yapma, dia pozitif film/slayt banyosu yapma, özel film banyolarını yapma, baskı makinesi ve yazıcı ile fotoğraf basma, dijital baskı makinelerinde fotoğraf basma ve özel fotoğraf baskıları yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Fotogram	40/24	Karanlık oda fotogram yapmak
Fotoğraf Kağıtları	40/24	Fotoğraf kağıdı seçmek
Siyah Beyaz Film Banyosu	40/32	Siyah beyaz film banyosu yapmak
Siyah Beyaz Fotoğraf Baskısı	40/32	Siyah beyaz fotoğraf baskısı yapmak
Renkli Film Banyosu	40/32	Renkli film banyosu yapmak
Renkli Fotoğraf Baskısı	40/32	Elle renkli baskı yapmak

Dia Pozitif film/slayt Banyosu	40/32	Dia pozitif film/slayt banyosu yapmak
Özel Film Banyoları	40/32	Özel film banyolarını yapmak
Fotoğraf Baskısı	40/32	Baskı makinesi ve yazıcı ile fotoğraf basmak
Dijital Baskı	40/32	Dijital baskı makinelerinde fotoğraf basmak
Özel fotoğraf baskıları	40/32	Özel fotoğraf baskıları yapmak

FOTOĞRAF LABORATUVARI

Siyah-beyaz ve renkli karanlık oda, laboratuvarlar, banyo ve baskı makinelerinin bakımı ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, siyah-beyaz ve renkli karanlık odayı hazırlama, laboratuvarı hazırlama, film banyo makinesinin, kart baskı ve banyo makinesinin bakım ve kontrolünü yapma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Siyah Beyaz Karanlık Oda	40/32	Siyah beyaz karanlık odayı hazırlamak
Renkli Karanlık Oda	40/32	Renkli karanlık odayı hazırlamak
Fotoğraf Laboratuvarı	40/32	Laboratuvarı hazırlamak
Film Banyo Makineleri	40/16	Film banyo makinesinin bakım ve kontrolünü yapmak
Kart Baskı ve Banyo Makineleri	40/16	Kart baskı ve banyo makinesinin bakım ve kontrolünü yapmak

GÖRÜNTÜ DÜZENLEME (KOMPOZİSYON)

Fotoğrafta görüntü düzenleme (kompozisyon) ve fotoğrafta kadraj kadraj oluşturma ile ilgili konuların verildiği derstir.

Bu derste öğrenciye, fotoğrafta görüntü düzenleme ve fotoğrafta kadraj kadraj oluşturma yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır.

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Fotoğrafta Görüntü Düzenleme	40/32	Fotoğrafta görüntü düzenlemek
Fotoğrafta Kadraj	40/32	Fotoğrafta kadraj oluşturma

3. SEÇMELİ DERSLER

Seçmeli derslerin, çizelgede belirtilen haftalık ders saati kadar alınması zorunludur.

Alınabilecek seçmeli dersler; zümre öğretmenleri ve koordinatör öğretmenler ile iş birliği içinde alanın ve dalların özellikleri doğrultusunda belirlenir.

Seçmeli derslerin seçiminde, varsa o derse ait diğer programlar sıra takip eder ve önceden alınması gereken dersler göz önünde bulundurulur.

Seçmeli dersler, seçmeli dersler tablosundan ya da gerektiğinde alan/dal derslerinden veya diğer alanlardan da seçilebilir.

EK-5 MEGEP YAZI-TİPOGRAFİ DERSİ MODÜLLERİ, AMAÇ VE ANALİZİ

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

FOTOĞRAF VE GRAFİK

TEMEL YAZI

ANKARA, 2006

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

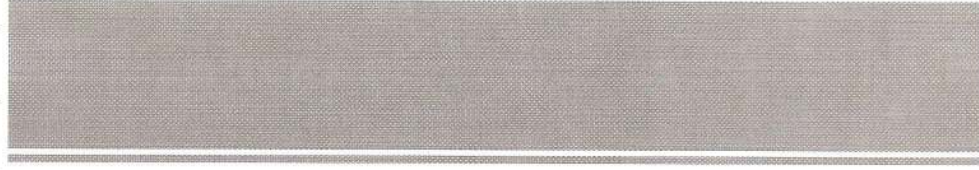
İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. YAZININ TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ	3
1.1 Yazının Tanımı.....	3
1.2. Grafik Uygulamalarında Yazının Önemi	4
1.3. Yazıda Kullanılan Araç Gereçler	5
1.3.1. Yazı Uçları ve Yazı Kalemleri	9
1.3.2. Yazı Kâğıtları	10
1.3.3. Yazı Mürekkepleri.....	11
1.4. Yazıya Hazırlık Çalışmaları	12
1.4.1 Yazı Yazarken Dikkat Edilecek Noktalar	13
UYGULAMA FAALİYETİ.....	14
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	15
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	18
2. Dik Temel Yazıyı Oluşturan Ana Biçimler.....	18
2.1. Harf Boyları.....	19
2.2. Harflerin Enleri (Genişlikleri)	19
2.2.1. Temel Yazıda Uç Kalınlığı	20
2.2.2. Harf Genişliği, Oranları Ve Özellikleri	21
2.2.3 Harf Aralıkları	22
2.2.4 Kelime Aralıkları.....	23
UYGULAMA FAALİYETİ.....	24
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	25
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	28
3. DİK TEMEL YAZI	28
3.1. Yazılış Yönleri	28
3.2. Yazıda Düzen	29
3.2.1 Harflerin Yazılışları.....	29
3.2.2 Harf Aralıkları	31
3.2.3. Sözcük Aralıkları.....	32
3.2.4. Tümce Aralıkları	32
3.2.5. Satır ve Satır Aralıkları	32
3.2.6. Satır Başları ve Satır Sonları	32
3.2.7. Kenar Boşlukları	32
UYGULAMA FAALİYETİ.....	34
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	35
ÖĞRENME FAALİYETİ-4	38
4. EĞİK TEMEL YAZI	38
4.1. Yazılış Yönleri	38

4.1.1. Büyük	38
4.1.2. Küçük	39
UYGULAMA FAALİYETİ	40
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	41
ÖĞRENME FAALİYETİ-5	44
5.YAZIDA BLOK	44
5.1.Blok Tanımı	44
5.1.1.Sembolik Şekiller ve Resimler	45
5.2. Blok Çeşitleri	46
5.2.1 Dış Düzenleme	46
5.2.2.İç Düzenleme	46
UYGULAMA FAALİYETİ	47
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	49
MODÜL DEĞERLENDİRME	52
CEVAP ANAHTARLARI	54
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	55
KAYNAKÇA	56

AÇIKLAMALAR

KOD	213GIM035
ALAN	Fotoğraf ve Grafik
DAL/MESLEK	Grafik
MODÜLÜN ADI	Temel Yazı
MODÜLÜN TANIMI	Temel yazıda kullanılan yazı karakterlerinin el ile yazılmasında kullanılacak materyaller, hususlar ve dikkat edilecek noktalar ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Ön koşulu yoktur.
YETERLİK	El ile yazı yazmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modülle uygun ortam sağlandığında tablalı uçlarla dik ve eğik temel harfleri standart harflerin anatomisine ve yazı kurallarına uygun olarak yazabileceksiniz. Amaçlar 1. Uç çeşitleri ve kalem seçenekleriyle yazı araçlarını tanıyabilecek serbest elle çeşitli çizgi çalışmaları yapabileceksiniz. 2. Harfleri doğru ve ölçülü yazabilecek, araç gereçleri tanıyabilecek ve doğru kullanabileceksiniz. Harflerde ölçülendirme yapabileceksiniz. 3. Büyük ve küçük harfleri doğru ve ölçülü yazabilecek, yazı düzenine göre metin yazılarını uygulayabileceksiniz. 4. Eğik temel büyük ve küçük harfleri doğru ve ölçülü yazabilecek, yazı düzenine göre metin yazılarını uygulayabileceksiniz. 5. Araştırma ve blokama çalışmaları ile yazıda estetik düzenlemeler yapabileceksiniz. Yazı lekesini kâğıt yüzeyinde dengeleyebileceksiniz. Yazı karakterlerini ayırt edecek, metne uygun yazı karakteri seçecek ve ölçülenebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam : Grafik atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı vb. Donanım : Dersin işleneceği atölyede öğrenci sayısı kadar resim masası bulundurulmalıdır. Modülün işlenişinde kullanılacak yazı örnekleri atölyede bulundurulmalıdır. Yazı uçları ve kalemleri, yazı kâğıtları, yazı mürekkebi, cetvel

**ÖLÇME VE
DEĞERLENDİRME**

Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz.

Öğretmen, modül sonunda size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru yanlış vb.) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgileri ölçerek değerlendirecektir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP
(MESLEKÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

FOTOĞRAF VE GRAFİK

TİPOGRAFİ

ANKARA 2006

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. TİPOGRAFI	3
1.1. Tanımı	3
1.1.1. Tarihi Gelişimi	3
1.2. Tipografinin Yazıya Getirdiği Yenilikler	4
1.3. Harf Anatomisi	4
1.4. Temel Yazım ve Tipografi Kuralları	5
1.5. Tipografik Karakterlerin Sınıflandırılması	7
1.5.1. Geleneksel Yazılar	7
1.5.2. Geçiş Dönemi Yazıları	8
1.5.3. Modern Yazılar	8
1.5.4. Kare Serifli Yazılar	9
1.5.5. Serifsiz Yazılar	9
1.5.6. Gotik Yazılar	10
1.5.7. El Yazıları	10
1.6. Tipografide Renk	11
1.6.1. Renk Bilgisi	11
1.6.2. Renklerin Psikolojik Etkisi	12
1.6.3. Renk Perspektifi	13
1.6.4. Resim Yazı Renk İlişkisi	14
1.7. Tipografik Ölçüler	16
1.8. Tipografik Unsurların Düzenlenmesi	18
1.8.1. Tipografik Söz Dizimi	18
1.8.2. Tipografik Mesaj	20
1.8.3. Okunaklılık	20
1.9. Guaş Boyama Tekniği	22
UYGULAMA FAALİYETİ	23
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	25
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	28
2. TİPOGRAFİK DÜZENLEMEDE KOMPOZİSYON	28
2.1. Kompozisyon İlkeleri	28
2.2. Kompozisyon Öğeleri	28
2.3. Görsel Anlatımda Zıtlık, Ritim ve Denge	28
2.3.1. Zıtlık	28
2.3.2. Ritim	29
2.3.3. Denge	31
UYGULAMA FAALİYETİ	33
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	35
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	38
3. NEGATİF POZİTİF DENGESİNE UYGUN ÇALIŞMALAR	38
3.1. Tipografik Söz Dizimi	38
3.2. Nesnenin Yalın Formunu Oluşturma	39
3.3. Nesnenin Formuna Uygun Font Seçimi	40

3.4. Kelimeyi Form İçine Yerleştirmede Dikkat Edilecek Noktalar (Fontlarda	
Deformasyon)	40
UYGULAMA FAALİYETİ	42
MODÜL DEĞERLENDİRME	45
CEVAP ANAHTARLARI	48
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	49
KAYNAKLAR	50

AÇIKLAMALAR

MODÜLÜN KODU	213GIM036
ALAN	Grafik ve Fotoğraf
DAL/MESLEK	Grafik
MODÜLÜN ADI	Tipografi
MODÜLÜN TANIMI	Yazı karakterlerinin iki boyutlu yüzey üzerinde uygulamaların yapılışı öğrenim konularının anlatıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖNKOŞUL	Temel Yazı modülünü almış olmak
YETERLİK	Tipografik düzenlemeler oluşturmak.
MODÜLÜN AMACI	Genel amaç Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında grafik çalışmaları için harf anatomisi ve espas kurallarına uygun tipografik düzenlemeler yapabileceksiniz. Amaçlar 1. Tarihsel gelişim süreci içerisinde tipografinin yazıya etkilerini inceleyecek, konuya uygun görsel öğeleri belirleyebileceksiniz. 2. Uygun yüzey üzerine tipografik düzenlemesini yaparak renk araştırması yapabileceksiniz. 3. Tipografik düzenlemeyi guaş boya ile renklendirebileceksiniz. 4. Kelimeye uygun geometrik formu belirleyerek kelimenin form içinde tipografik düzenlemesini yapabileceksiniz. 5. Tipografik düzenlemenin negatif-pozitif dengesini yapabileceksiniz. 6. Tipografik düzenlemeyi guaş boya ile renklendirebileceksiniz. 7. Seçilen bir nesnenin yalın formu içine nesnenin adını deforme ederek tipografik düzenlemesini yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE	Ortam: Grafik atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı vb. Donanım: Resim altlığı, resim kâğıdı, geometriksel

DONANIMLARI	formlar, numaralı resim kalemleri, konu ile ilgili görsel yayınlar, guaş ve diğer boyalar, yazı karakterleri kitapları (font katalogları), çizim araçları, letresetler, harf şablonları.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru yanlış vb.) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgileri ölçerek değerlendireceksiniz.